Operacija “Omča”

KAKO JE KARAN POBEDIO SRBIJU

Intervju: Boban Stojanović, politikolog

VUČIĆ NIJE U POZICIJI KAO PRE 6 GODINA

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2.50 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 250 RSD

01462

9 770353 802002

VREME

broj 1491

1. avgust 2019.

OKRUGLI STO VLASTI I OPOZICIJE

POČETAK DIJALOGA ILI PREDSTAVE

Posetite Vugl.rs !

Vugl je medijski portal namenjen razvoju političke pismenosti i kritičkog mišljenja.

Podstičemo dijalog, promišljanje i zdravu kritiku aktuelnih društvenih procesa.

Ne nudimo gotove odgovore već postavljamo pitanja: gde živimo, kako živimo, za šta živimo.

VUGL.RS

GDE ŽIVIŠ // KAKO ŽIVIŠ // ZA ŠTA ŽIVIŠ

VREME
BROJ 1491
1. avgust 2019.

04 Operacija „Omča“: Kako je pukovnik Karan pobedio u specijalnom ratu protiv Srbije
08 Okrugli sto vlasti i opozicije: Početak dijaloga ili predstave
10 Bojkot izbora: Odluka koja se donosi hladne glave
13 Nuspojave: Larmadžije uteruju kusur
14 Intervju: Boban Stojanović, politikolog
20 Istraživanje: Srbija u raljama nemoći
24 Lični stav: Novi statut, stare obmane
26 **Crna slika saobraćaja: Kuda voze patrolna kola**
29 Putevi oko znakova: Brend Evropa (4)
30 Kragujevac: EKG koji diže pritisak
32 Slučaj izbeglica iz Rakovice: Beskućništvo u doba napretka
34 Kupine na Stavama, 12. put: Doći ću ti ‘de sam dolazio
KULTURA
36 **Evropski film: Palić 2019**
39 Hamlet na Lovrijencu: Duh iz Mađelijeve Hamlet-mašine
42 Sećanje: Agneš Heler (1929-2019)
44 Esejistika: Čista, smela, pouzdana tumačenja
47 Knjiga: Drugo ime vedrine
SVET
48 **Intervju: Entoni Skaramuči**
51 Bedži Kaid Esebsi (1926-2019): Odlazak ruke pomirenja
52 Globalni indeks inovativnosti 2019: Uvek isti na rang-listi
MOZAIK
58 Rođendan Mika Džegera: Neka nam se ne otkotrlja
61 Navigator: Imam li milionera u dečjoj sobi
62 Vreme uživanja: B.

“Celo jedno odeljenje USP-a bavi se saobraćajnim nesrećama, a samo jedan je radio uviđaje, ostali nikad. Paradoks je da su doveli čoveka iz interventne jedinice da analizira uviđaje. Po ceo dan analiziraju saobraćajne nesreće kako bi dokazali da uzrok nije nepropisna radnja”
PIŠE: DAVOR LUKAČ

Festival evropskog filma, u filmično dekadentnom ambijentu prelepe obale hronično zagađenog jezera, održao je visok renome i prikazao domaćoj publici najrelevantnije filmske novitete sa našeg kontinenta
PIŠE: ZORAN JANKOVIĆ

“Morate znati da su vodeće pozicije važne i da Tramp kontroliše funkcionere. Republikanci ga podržavaju zato što im se dopada jaka ekonomija. Međutim, ne dopadaju im se neprijateljska retorika, bezobrazluk, mislim da to ima uticaja. To vulgarizuje društvo, to nije poželjno. Šta god mislili o predsedniku Obami, on je prilično sofisticiran tip”
RAZGOVARALA: KSENIJA PAVLOVIĆ MEKATIR

Fotografija na naslovnoj strani: **Aleksandar Levajković/ FoNet**

izdavač
NP “VREME” d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Marija Janković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Bojan Stekić, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija:
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Olga Babić, Živana Rašković, Ivana Stanković;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku “Vreme” je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

Kako je pukovni u specijalnom ra

U nedostatku tipičnih letnjih priča o miševima u hlebu ili duhovima u Novom Pazaru, srpsku javnost je, pored vrućine, dodatno podgrejao tekst objavljen u nedeljniku "Pečat", pa prenet u "Večernjim novostima", u kome saznajemo kako bi moglo da se desi da bude ubijen neko od opozicionara u Srbiji

Najpre ono zbog čega su se svi uznemirili.

U tekstu pod naslovom "Omča za Srbiju" koji je objavljen u nedeljniku "Pečat" u broju od 19. jula 2019. godine, potpisani autor Ljuban Karan (66 godina, iz Beograda) na jednom mestu piše:

"Ako se upitamo ko bi mogao biti meta, logično je da to bude neko od opozicionih lidera, možda čak i neko od onih koji su pod kontrolom Zapada. Sa stanovišta vođenja specijalnog rata, najefektnije bi bilo ukloniti nekoga ko trenutno najviše napada aktuelnu vlast. Nekoga ko bi više koristio mrtav, kao 'politička žrtva režima', nego kao neuspešan opozicionar bez podrške naroda. Oni koji su se upustili u prljave igre sa zapadnim obaveštajnim službama nisu ni svesni u kolikoj su opasnosti da stradaju od prljave mašinerije za koju rade i za koju veruju da im koristi."

Ovo je izazvalo brojne reakcije, posebno u delu opozicije, koja je zatražila i od Republičkog tužilaštva da reaguje i ispita ove navode. Reakcije su usledile tek dva dana docnije, 21. jula 2019. godine kada su "Večernje novosti" Karanov tekst prenele na svojim internet stranicama. Vlasnik "Pečata" je glavni urednik "Novosti" Milorad Vučelić, tako da te dve redakcije imaju veoma sličan urednički pristup.

Na posebnoj konferenciji za medije lideri Saveza za Srbiju su rekli da je ovo slučaj koji bi morao da dovede do istrage tužilaštva, posebno kada se ima u vidu da je država vlasnik "Večernjih novosti". Opozicija je takođe saopštila kako ima saznanja da se njeni članovi i lideri konstantno prate i prisluškuju i da od septembra 2018. godine postoji posebno odeljenje unutar MUP-a Srbije koje se bavi samo tim poslovima.

S druge strane, usamljeni glas SNS-a Vladimir Đukanović je pohvalio pisanje Karana, koji je njegov stari gost u jutarnjem programu TV KCN "Na kafi sa Đukom".

Jedan novinski tekst je dodatno uzdrmao osetljivu srpsku javnost koja ne može da se umiri čak ni u vreme tradicionalnih godišnjih odmora. Izgleda kao da smo usred jeseni gde sve prišti od poslova, najava i različitih akcija. Oni koji su kritikovali i sablažnjavali se nad sadržajem objavljenog, argumentovali su svoju zabrinutost time što se već događalo da novinarski tekstovi budu najava nečije smrti (Slučaj Ćuruvija iz 1999. godine). Sam autor se "branio" time da on ne priziva ničiju smrt, već da je, naprotiv, javnim iznošenjem zavere sprečio da se takvo nepočinstvo dogodi.

U javnosti, u onom delu koja se bavila ovom temom, ostalo je otvoreno mnogo pitanja. Nije do kraja jasno da li je ovo samo još jedan štos tabloida da u danima bez velikih tema održe nivo prodaje na trafikama ili je u pitanju nešto mnogo ozbiljnije, nešto što otkriva onu istinitu prirodu režima koji bi zbog održanja na vlasti bio spreman i na egzekucije političkih protivnika ili neistomišljenika.

TAJNI AGENT U SPECIJALNOM RATU

Ljuban Karan, autor teksta koji opominje da se oko Srbije steže NATO omča, nije nepoznat srpskoj javnosti. Ovaj penzioner i nekadašnji pripadnik kontraobaveštajne službe Vojske SRJ već nekoliko godina sarađuje sa medijima koji naginju ka takozvanoj patriotskoj opciji.

Svoju analitičarsku karijeru počeo je zvanično u Novom standardu, internet izdanju nedeljnika "Standard" koji je uređivao pokojni Željko Cvijanović. Kako sâm kaže u telefonskom razgovoru za "Vreme", "bavi se novinarstvom već 5-6 godina". Objavio je i jednu knjigu iz oblasti ispovedne publicistike u izdavačkoj kući "Filip Višnjić" pod nazivom "Bio sam oficir KOS-a", a u njoj opisuje svoju karijeru obaveštajca koji je imao ulogu u ratovima u bivšoj Jugoslaviji.

k Karan pobedio tu protiv Srbije

Foto: Zoran Žestić/ Tanjug

BEZ DA GA JE IKO ZVANIČNO DEMANTOVAO: Ljuban Karan

O svom ratovanju, posebno u Hrvatskoj, i danas otvoreno govori i kaže da je tamo vodio posebnu obaveštajnu akciju, ali da ona nije bila deo nekog specijalnog rata kakav danas vode tajne svetske službe protiv Srbije. "Protiv Srbije se vodi specijalni rat i ako želite da o tome više razgovaramo, trebalo bi da pročitate nešto o tome", kaže Karan za "Vreme" odgovarajući na pitanje ko tačno vodi rat, kad je rat krenuo i ko sve u njemu učestvuje.

Za tekst koji je objavio, kao i za čitav svoj "medijski angažman", kaže da ga motiviše potreba da spreči loše stvari koje se pripremaju ili rade protiv Srbije, jer veruje da ako javnost sazna za mračne planove tajnih službi, one će najverovatnije od njih odustati pošto je to način na koji rade tajne službe svuda u svetu.

Njegova namera, kaže, nije bila da preti bilo kome ili da prenosi poruku da će neko biti ubijen da bi sprečio njegovo političko delovanje, naprotiv. On je želeo upravo da spreči takav razvoj događaja, jer njegova analiza pokazuje da su strane zapadne službe spremne i na takav korak, na ubistvo opozicionara da bi naškodile režimu Aleksandra Vučića, a samim tim i srpskoj državi.

On je u tekstu pokušao da nam kaže kako su se sinhronizovano protiv Srbije "digli" i u Bugarskoj i u Makedoniji i u Hrvatskoj, Crnoj Gori i na Kosovu, da je pod uticajem CIA-e formirana posebna grupa koja operiše iz jednog salona automobila u Skoplju. Na pitanje da li bi mogao da nam bar otkrije o kom se salonu automobila radi, Karan je odgovorio da on to ne zna, da je iz medija čuo da se to tako dešava i da je onda na osnovu takvih medijskih objava formirao svoju analizu.

"Školovan sam da mogu bolje da razumem sve ono što se u medijima pojavljuje kao informacija i koristim analitička sredstva da bih objasnio neke događaje koji možda ne izgledaju povezano običnim ljudima. Pored toga, veliki sam protivnik toga da nam stranci određuju ko će biti na vlasti u Srbiji", kaže za "Vreme" Karan.

Nevolja sa ovim, kao i sa brojnim drugim tekstovima koje objavljuju ili prenose tabloidi, dogodi se kada se potegnu izvori, odnosno, kada se autor pita odakle to zna da se sprema ili događa.

OPSESIJA VEŠALIMA

Kada je reč o specijalnoj akciji "Omča", na nju su najpre upozorili beogradski tabloidi koji su se prethodnih godina utrkivali u tome ko će da objavi više lažnih vesti, stvarajući atmosferu u kojoj bi neko mogao i da poveruje u sve te napise. Ako je u nekom ranijem periodu perjanica priča o napadima na Vučića, njegovu porodicu i državu Srbiju (što se izjednačava) bio "Informer", u poslednje vreme tu palicu je preuzeo "Srpski telegraf", koji je danima pisao o tome da se "steže omča" oko Vučićevog vrata.

Cinici bi rekli da se to neko ozbiljno šali u Vučićevom okruženju, jer je predsednik SNS-a nebrojeno puta u poslednjih sedam godina govorio o tome kako bi njega neko obesio, kako će da visi na Terazijama i slično – kao da ima neku opsesiju vešalima kao načinom pogubljenja, pa se i u ovom slučaju poslužio metaforom omče da pokaže u kakvom se bezizlazu našao Vučić.

Ali, opet, ni po jada za Vučića, nego, pošto je on izjednačen sa državom, i sama Srbija se našla u tome, zaokružena od neprijatelja koji ne biraju sredstva da urade ono na šta je Vučić najponosniji, a to je činjenica, kako često kaže, da je Srbija neutralna, nezavisna i da samostalno donosi sve odluke.

Ovaj kontekst poslužio je nekadašnjem pukovniku KOS-a da razvije svoju analizu, valjda na onaj način na koji je to nekada profesionalno radio. I dok je u nekom periodu ranije svoju "analizu" nosio svojim šefovima, a onda bi je oni distribuirali kroz medije ili na drugačiji način, sada imamo direktnu akciju, živi kontraobaveštajni materijal kao poseban novinarski žanr.

Iako tvrdi da su za njega svi mediji jednako relevantan izvor, ovde se pozvao na nepotvrđeno otkriće tabloida koje su privatne TV stanice dodatno "upumpavale" u srpski medijski prostor, a po kome je BIA, srpska tajna policija, uspela da razobliči mračni plan stranih zapadnih obaveštajnih agencija. BIA je uradila svoj posao, onda je to neko doturio tabloidima, onda su to oni objavili kako već rade da bi zaradili više na trafici, a onda je Karan, iz prikrajka, sve to lepo analizirao, protumačio – jer je pozvan da to radi, i onda je taj sadržaj vraćen nazad u medijski prostor, samo kroz druge medije.

Za sve pobrojano potvrda postoji samo od dela kada se uključuje Karan kao analitičar. Sve pre toga može da bude samo najobičnija tabloidna diverzija u danima kada se priča o tome kako je ministar policije završio fakultet ili kako je propao tek otvoreni auto- put, ili da li su ljudi iz Vučićevog okruženja umešani u korupciju. Služi da pažnju javnosti usmeri u drugom pravcu pozivajući se na autoritet tajne službe koje, razume se, jedine znaju sve.

Dakle, niti je Karan video neki papir iz BIA, niti je taj papir video neko iz tabloida, jer tog papira – izveštaja nema, nego su svi odigrali svoju ulogu da bi se javnosti poslale određene poruke.

ČUVAJTE SE BUGARA

Leto je idealno vreme za takve akcije, s obzirom na regionalne teme kao što su odnosi sa BIH kroz tretman obeležavanja genocida u Srebrenici ili odnosi sa Hrvatskom kroz obeležavanje akcije "Oluja". Novi igrači u regionalnoj matematici su Bugari, Makedonci i Crnogorci. Svi oni zajedno prave taj čvor, tu omču oko

Srbije sa željom da je, ako ne uguše, a ono bar izazovu političke promene, ili od Srbije iznude neki potez, npr. približavanje NATO-u i jači otklon od Ruske Federacije.

Karan ne želi da kaže kada je taj specijalni rat počeo, ali mu je jasno ko u njemu učestvuje i zbog čega. Na pitanje novinara "Vremena" da li je deo specijalnog rata bilo i formiranje SNS-a 2008. godine, jer se iz depeša objavljenih na Vikiliksu vidi da su mnogi iz te partije računali na pomoć američke i drugih zapadnih vlada u cilju dolaska na vlast, Karan odbija da se izjasni, ocenjujući takvo pitanje kao političko, a on je već objasnio da se ne bavi političkim temama.

Ako se ne bavi politikom na taj način, zašto je onda napisao kako bi moglo da se desi da bude ubijen neko iz opozicije? Karan se poziva na slučaj ubistva Olivera Ivanovića i način na koji je on interpretiran, jer se, kako kaže, odmah počelo da tvrdi da je Beograd bio umešan u to ubistvo.

On nema nikakva saznanja ko je likvidirao Ivanovića, ali zna da to sigurno nije niko iz Beograda. Na konstataciju novinara da smo i ranije imali slične slučajeve kada je, na primer, likvidiran Ivan Stambolić 2000. godine, pa se docnije pokazalo da je tadašnji režim bio direktno umešan u ubistvo, kaže: "Ako istraga pokaže da su umešani, ja to neću da negiram, ja ne tvrdim da sam u pravu, samo pokazujem da je Beograd bio tendenciozno označen kao krivac."

Čak i čitalac koji se ne udubljuje previše lako može da razume odakle vetar duva i čemu služi ovakav tekst, a to sigurno nije raskrinkavanje mračnih planova zapadnih obaveštajnih službi, jer ne postoji nijedan dokaz da takav plan postoji, čak ni u tom salonu automobila u Skoplju.

Na samom kraju teksta Karan poentira: "Zna se da Zapad želi da nas potpuno potčini i uništi našu odbrambenu sposobnost, a Rusija nam pomaže da ojačamo i sačuvamo nezavisnost i vojnu neutralnost. Nema više dilema oko toga ko nam je prijatelj a ko nije, nego je stvar u tome da se što bolje organizujemo kako bi lakše izdržali predstojeće napade, specijalne i, eventualno, one druge."

Pukovnik nam poručuje da smo u ratu, što je logičan pogled nekoga ko je imao takvu profesionalnu karijeru, i da nam se valja pripremati i za najgore opcije, da se "bolje organizujemo". Iz onoga što je prethodilo, ta bolja organizacija valjda znači da se preduprede pokušaji rušenja iznutra, što rade svi koji odstupaju od trenutne vladajuće političke paradigme.

SVE JE ISTINA

I zaista, Karan je u pravu. Srbija jeste u nekoj vrsti specijalnog rata, onog koji režim vodi protiv svih koji misle, govore i rade drugačije od Vučića i njegove ekipe. U tom ratu, kao što se zna i kao što je više puta opisano, mediji imaju možda najvažniju ulogu, čemu smo svedoci iz dana u dan. Lažne vesti, lažni mediji, lažni novinari, lažni analitičari – preplavili su srpski medijski informativni prostor. Veruje se, po paradigmi "starog KOS-a", da mediji upravo i služe tome da budu propagandno oružje onih na vlasti.

Tome se opire mali broj novinara, medija i javnih ličnosti, koji žilavo i po cenu života ne odustaju od namere da zaštite vrednosti slobodnog društva. Takvo društvo može da bude zasnovano samo na vladavini prava i slobodi izražavanja. Onako kako je zapisano i u Ustavu Srbije. Ovakvi narativi mogu da budu okidač za nekog ko u njih poveruje, a svima ostaje da se nadaju da do toga neće doći i da će sve ovo samo biti iskorišćeno za održavanje tiraža u danima kada ljude mrzi da kupuju novine, jer su na nekom odmoru.

A svi znamo da u Vučićevoj Srbiji – odmor ne postoji. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Profesor Antonić u ratu protiv Jadranskog mora

Još se rasprava o Karanovom tekstu nije stišala, kada su, kao neka vrsta nastavka diskursa teorije zavere protiv Srba i srpstva kao takvog stigla razmišljanja profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu Slobodana Antonića, objavljena na portalu SOS (Sve o Srpskoj), a koja je preneo i beogradski portal Nove srpske političke misli.

U autorskom komentaru na temu srpsko-hrvatskih odnosa, pod naslovom "Udari na Srbe u Hrvatskoj nisu incidenti, već deonice stoletnog projekta istrebljenja" (27. jul 2019. godine) profesor se osvrnuo na tvitove četvoro "Srba" (troje iz Srbije i jednog iz BiH) koji su pohvalno govorili o letovanju na Jadranskom moru u Hrvatskoj. Tvitovi Sofije Todorović, aktivistkinje iz BIRN-a, reditelja Srđana Dragojevića, glumca Sergeja Trifunovića i novinara Dragana Bursaća poslužili su Antoniću da u predvečerje priče o vojnoj akciji "Oluja" iz 1995. godine progovori o odnosu koji bi ljudi iz Srbije i Srbi kao takvi trebalo da imaju prema ovoj susednoj državi.

Profesor je iz sebi znanih razloga iskoristio letnju sezonu i godišnjicu razdora između Srbije i Hrvatske da još jednom naglasi kako je Hrvatska nacistička tvorevina i kako je nastala zapravo na planu istrebljivanja Srba. To, po Antonićevom mišljenju, nije dovoljno, nego pomenuti Srbi ("slučajni Srbi" kako ih on zove, anarhosrbijanski selebritiji ili drugosrbijanci) još i hvale hrvatsko gostoprimstvo.

Pored toga, Antonić je iskoristio prostor i nalet inspiracije da pomene i druge iz te "grupacije" koji valjda neprestano uzbunjuju srpsku javnost pričama o zlom srpskom nacionalizmu: Sašu Ćirića, Alekseja Kišjuhasa, Dinka Gruhonjića, Vesnu Pešić...

"Vreme" je zatražilo od Antonića da nam preciznije pojasni neke od svojih stavova, ali je on odbio razgovor i na pitanja koja je tražio pismenim putem odgovorio u nekoj vrsti dopisa. U njemu objašnjava da je te osobe pomenuo ne da bi pravio neki spisak "srbomrzaca", nego da naglasi kako ne bi trebalo da govore da je "tamo sve u redu" jer, valjda, ništa u odnosima nije u redu dok se Hrvatska ne pokaje za zločine nad Srbima.

Autora ovog teksta je ocenio kao čoveka "određene mentalne insuficijencije", koji se nameračio da mu šalje maliciozna pitanja. Antonić tvrdi da nije pravio spiskove, jer da jeste, tu bi bio i Novak Đoković, a on njemu, na primer, ne zamera što letuje u Hrvatskoj jer je puno uradio za Srbiju.

Dakle, ako ovi gore hoće da letuju tamo i hvale to, moraju više da urade za našu stvar. To je uslov.

POČETAK DIJALOGA ILI PREDSTAVE

“Do susreta predstavnika Saveza za Srbiju i Srpske napredne stranke došlo je na insistiranje Evropske unije”, kaže za “Vreme” dobro obavešteni izvor iz političkog života. “Očekujem da do kraja meseca stigne predstavnik Evropskog parlamenta kao posrednik u razgovorima između vlasti i opozicije. Naime, jasno je kao dan da Evropska unija vidi veliki problem u bojkotu izbora”

Dok nastaje ovaj broj, vijest dana je susret predstavnika Saveza za Srbiju i Srpske napredne stranke u organizaciji Fonda za otvoreno društvo na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Pored dekana FPN-a Dragana Simića, na okruglom stolu su učestvovali i vodeće osobe Beogradskog fonda za političku izuzetnost, CeSID-a, Crte i pojedini univerzitetski profesori. Za razliku od njih, javnost je bila isključena sa ovog skupa, jučer praktično nezamislivog.

Kako je do svega došlo?

“Na insistiranje Evropske unije”, kaže za “Vreme” dobro obaviješteni izvor iz političkog života. “Očekujem da do kraja meseca stigne predstavnik Evropskog parlamenta kao posrednik u razgovorima između vlasti i opozicije. Naime, jasno je kao dan da Evropska unija vidi veliki problem u bojkotu izbora na koji je spreman Savez za Srbiju.”

Karakter režima neće se promeniti bez pritiska. Kako stvari stoje, tu mnogo više odlučuju diplomate velikih sila nego građani Srbije

Ipak, i najtvrđi zagovornici bojkota priznaju da je riječ o sredstvu, a ne o krajnjem cilju. Ovo tim više što je sasvim izgledno da će se parlamentarni izbori poklopiti sa lokalnim što, opet, predstavlja velik problem za opoziciju. Čemu osnivanje mjesnih odbora ukoliko neće biti u prilici da se bore za vlast u svojim sredinama? Što će biti sa Šapcem i Paraćinom gdje je opozicija na vlasti? I da li je moguće postići konsenzus da se bojkotiraju i parlamentarni i lokalni izbori, jer bi izlazak na ove druge samo obesmislio čitavu ideju?

Predsjedniku Srbije i SNS-a Aleksandaru Vučiću dobro su poznate ove dileme u opoziciji. Međutim, koliko god računao na njih, nikako ne može biti siguran da će na izbore “izvesti” dovoljan broj građana u slučaju bojkota. Naprotiv – do kraja političke karijere pratila bi ga sjenka da se na vlasti drži nelegitimnim načinima, nepoštenim i nasilnim izbornim utakmicama kao jedan od posljednjih evropskih čvrstorukaša. Ovakav imidž u zemlji izvjesno vrijeme mogu peglati njegovi tabloidi i ružičaste televizije, ali takav položaj izuzetno će mu suziti manevarski prostor u odnosima sa Briselom i Vašingtonom. A pogotovo nakon potpisivanja pravno-obavezujućeg sporazuma o Kosovu. Ukratko, prijetnja bojkotom izbora pojačala je najveći Vučićev strah – da će poput Slobodana Miloševića, kad se okonča kosovski slučaj, od “faktora mira i stabilnosti” postati evropski parija s kim nitko ne želi imati posla bez velike potrebe.

Sve u svemu, bojkot izbora se pokazao kao nešto što opozicija, zapravo, ne želi, ali mnogo manje od vlasti. U toj situaciji pitanje je samo mogu li postići zadovoljavajući kompromis, odnosno – koliko je režim spreman da popusti. Sudeći prema okruglom stolu na FPN, ne mnogo.

“Koliko znam, to nije ličilo ni na šta realno”, nastavlja naš sugovornik. “Predstavnici SNS-a su ponavljali da je sve kako treba i da se može pričati samo o nekim tehničkim stvarima. Držali su se kao da televizija direktno prenosi čitav skup.”

Na drugoj strani, SzS je saopćio da je samo iznio svoje stavove “bazirane na Sporazumu o izbornim uslovima koji su potpisale sve opozicione stranke u decembru 2018, Sporazumu sa narodom i preporukama i zaključcima Stručnog tima protesta ‘1 od 5 miliona’”. I ništa više.

Obje strane, dakle, drže se utvrđenih, dobro poznatih stavova. Ipak, zašto su pristali da sjednu za okrugli stol? Da sluša-

Foto: Aleksandar Levajković/ FoNet

Foto: Vesna Lalic

Foto: Vesna Lalic

DO JUČE NEZAMISLIVO: Medijator skupa Milan Antonijević, Zoran Lutovac i Vladimir Đukanović na FPN-u

ju odavno poznate preporuke nevladinih organizacija? Vladimir Đukanović Đuka, član delegacije SNS-a, u svom tvitu kaže da je baš to razlog:

"Elem, skup je bio zamišljen kao prezentacija Cesida i Crte o izbornom zakonodavstvu. Nikakvi pregovori i slične besmislice".

Na drugoj strani, SzS nije jasniji kada saopštava da se "poštujući organizatore i činjenicu da nisu u pitanju nikakvi pregovori vlasti i opozicije", odazvao pozivu FPN-a i Fonda za otvoreno društvo. No, sugovornik "Vremena" kaže da je ključ upravo u učešću Fonda za otvoreno društvo i Sonje Liht iz Beogradskog fonda za političku izuzetnost:

"To mnogo govori. Uz posredstvo Fonda za otvoreno društvo, Vučić se u više navrata susreo sa Aleksanderom Sorošem u Beogradu i, što je još važnije, sa njegovim neuporedivo uticajnijim i poznatijim ocem Džordžom u Njujorku. Sasvim je moguće da su mu u tim prilikama preneseni izvesni stavovi i saznanja za koje se ne koriste uobičajni diplomatski kanali. Takođe, poznato je i da Sonja Liht ima decenijske čvrste veze ne samo sa Sorošem nego i sa mnogim drugim važnim osobama u svetu do kojih je, uprkos svim njenim kritikama, i Vučićev režim imao mnogo koristi. Zbog toga mi se čini da bi od najavljenih okruglih stolova na FPN-u još nešto moglo i ispasti. Ali ne zanosim se mnogo."

Slično je i u Savezu za Srbiju. Bez iznošenja detalja, tamo je za "Vreme" rečeno da ništa od onog što se čulo na FPN nije dovoljno za izlazak na izbore.

Ipak, ostaje činjenica da je Vučić na neformalni način prihvatio jedan od zahtjeva učesnika protesta "1 od 5 miliona" o uspostavljaju dijaloga između opozicije i vlasti. Moguće je i da to želi prikazati kao pokušaj traženja kompromisa da bi, u datom trenutku, sve sabotirao i za to optužio opozicione stranke kako bi neuspjeh okruglog stola isturio kao smokvin list pred zahtjevima iz inostranstva. Ne treba isključiti ni mogućnost da, zapravo sve to i radi u koordinaciji sa pojedinim članicama Evropske unije i izvjesnim krugovima u Americi ne bi li maksimalno podijelio i oslabio opoziciju pred finaliziranje sporazuma o Kosovu...

Izvjesno je samo jedno – karakter aktualnog režima i njegovih nosilaca neće se promijeniti bez velike nužde i još većih pritisaka. U tom kontekstu, kako stvari stoje, mnogo više odlučuju diplomate velikih sila nego građani Srbije. Zato ovi drugi moraju da učine sve kako bi od statista u svojim životima postali protagonisti. Jedino tako može doći do istinskog dijaloga i početka povratka u normalnost; jedino tako glas naroda može steći težinu. Svaka alternativa ovome puka je iluzija.

I još nešto. Kao što prije godinu dana nije mogla zamisliti proteste "1 od 5 miliona", tako opozicija nekoliko dana unazad nije mogla ni sanjati da će se naći za istim stolom sa predstavnicima vlasti. No, isuviše je tu nepoznanica da bi postojali ikakvi razlozi za euforiju i najavljivanje urušavanja Vučićeve vlasti. Zato – kakav god put da izabere, bojkot ili prihvaćanje minimalnih fer i poštenih izbornih uvjeta – opozicija prije svega mora savladati dječje bolesti u svojim redovima. Drugim riječima, dokazati građanima, režimima i međunarodnim akterima da je postala ozbiljna i da bez nje nikakva računica ne važi. ¶

FILIP ŠVARM

Odluka koja se donosi hladne glave

Šta ako bojkot ne uspe iz ovog ili onog razloga, odnosno šta ako na izbore, zahvaljujući kampanji vlasti i njihovih političkih satelita, izađe značajan broj birača? Veoma je važno i kako će se finansirati stranke opozicije ukoliko ne budu u republičkom i pokrajinskom parlamentu i lokalnim skupštinama. I na kraju, pitanje svih pitanja je šta posle bojkota

Jedna od najaktuelnijih letnjih političkih tema u Srbiji jesu redovni parlamentarni, pokrajinski i lokalni izbori koji bi trebalo da budu održani u proleće naredne godine. Iako celokupna opozicija, osim one "konstruktivne" poput LDP-a i LSV-a, veoma ozbiljno razmatra ideju bojkota, ipak se u njoj čuju i disonantni tonovi. Ukoliko bude bojkota, biće to prvi put posle 1997. godine da je opozicija procenila da su izborni uslovi u Srbiji toliko loši da je bolje ne pojaviti se na izbornim listama i pozvati glasače da ne izađu na birališta nego učestvovati u unapred režiranoj predstavi.

Politički analitičari smatraju da odluku o bojkotu treba doneti hladne glave i imati u vidu sve njegove prednosti, ali i mane. Veoma je važno i to kako će se međunarodna zajednica postaviti, odnosno da li će razumeti razloge za bojkot i izvršiti pritisak na vlast da se dramatični problemi u izbornom procesu otklone ili će i dalje biti pasivna. Analitičari smatraju da bojkot može da proizvede veći pritisak na vlast, ali i homogenizaciju opozicije, a pretpostavljaju da bi i građani koji su opoziciono nastrojeni – ovakvu odluku pozdravili. Sa druge strane, oni ukazuju i na negativne posledice bojkota, poput one da opozicioni birači neće imati svoje predstavnike na institucionalnom nivou. Postavljaju se i krupna pitanja poput onog: šta ako bojkot ne uspe iz ovog ili onog razloga, odnosno šta ako na izbore, zahvaljujući kampanji vlasti i njihovih političkih satelita, izađe značajan broj birača? Osim toga, veoma je važno i kako će se finansirati stranke opozicije ukoliko ne budu u republičkom i pokrajinskom parlamentu i lokalnim skupštinama. I na kraju, pitanje svih pitanja je šta posle bojkota: da li postoji jasan plan i koliko je on održiv?

Jedno je pak sigurno: najgore što se može desiti jeste da opozicija po ovom pitanju bude nejedinstvena, a sudeći po izjavama lidera nekih stranaka, nije nemoguće da se to i desi. Recimo, predsednik Pokreta slobodnih građana Sergej Trifunović se javno izjasnio protiv bojkota, uveren da on neće biti uspešan i da će vlast svakako "formirati svoju vladu", a to će značiti "još četiri godine čemera". "Još četiri godine puta 35.000 ljudi manje u Srbiji. Ma dajte, ljudi, o čemu pričamo. Mislim da treba izaći na izbore. Zapravo, uraditi ono zbog čega politička organizacija postoji", rekao je Trifunović, naglasivši da jedinu šansu da se nešto promeni vidi u izborima, a da se "svim oružjima" treba boriti za izborne uslove.

Sa druge strane, Dragan Đilas, lider Stranke slobode i pravde, rekao je da ne očekuje da će vlast izaći u susret zahtevima opozicije i da "već sada treba reći da opozicija neće učestvovati na narednim izborima".

KLJUČNO JEDINSTVO OPOZICIJE

Politički analitičar i profesor na Fakultetu političkih nauka u Beogradu Đorđe Pavićević u razgovoru za "Vreme" kaže da odluka o bojkotu iz više razloga predstavlja težak izbor za opoziciju, "slično kao u tamnom vilajetu". "Koja god odluka da se donese, biće kajanja. Ključno je da se postigne saglasnost o tom pitanju, postave ciljevi i napravi plan kako delovati u narednom periodu. U ovakvim uslovima, nema preteranog smisla izlaziti na izbore, a sa druge strane, neizlaskom na izbore, uz nedovoljan odaziv na bojkot, opozicija se marginalizuje i gubi organizacioni kapacitet", smatra Pavićević.

On ukazuje da postoji mnogo pluseva i minusa za ovu odluku, ali da bi opozicija morala da ima plan za obe opcije. Po njemu, ostalo je još malo vremena da se postigne dogovor o izbornim uslovima. "Bez blagovremenog ispunjenja ozbiljnih preduslova, čini mi se da bi izlazak na izbore bio priznanje poraza i obesmišljavanje same institucije izbora. Sa druge strane, suočavamo se sa daljim produbljivanjem podela u društvu", kaže Pavićević.

Bivši premijer Vojvodine i predsednik Demokratske stranke, a danas profesor na Pravnom fakultetu u Novom Sadu i pasionirani tumač zbivanja na političkoj sceni, Bojan Pajtić podseća u razgovoru za "Vreme" da se još 2015. godine zalagao za bojkot izbora. Kaže da je "očito bilo potrebno vreme" da opoziciona javnost shvati da ova vlast pod ovakvim uslovima "nije smenjiva". "Ona se na vlasti održava fašističko-mafijaškim metodama. Devedeset odsto medija su uzurpirali i koriste ih za uništavanje svakog ko se usudi da iznese kritički stav – nezavisno od toga da li je opozicioni političar, nezavisni novinar, glumac, pisac ili univerzitetski profesor. Birače zaposlene u javnom sektoru zastrašuju i kontrolišu kako glasaju, a uz to kupuju nekoliko stotina hiljada glasova. Zato – bojkot", kaže Pajtić.

On smatra da će izbori koje opozicija bude bojkotovala biti nelegitimni, a vlast koja će se na osnovu njih formirati – "neodrživa". Takođe, ukazuje da će imidž vlasti u svetu u uslovima bojkota biti "trajno narušen", "lažna opozicija raskrinka-

DA LI JE SKUPŠTINA POLUPUNA ILI POLUPRAZNA: Bojkot opozicije
Foto: Tanja Valič /Tanjug

na", a "istinska opozicija" dobiti inicijativu. "Ne vidim prednosti izlaska na izbore. Oni koji zagovaraju izlazak govore o vidljivosti opozicije. Koliko je ta vidljivost bila efektna u ovim uslovima, govori i činjenica da su opozicione stranke koje su ušle u parlament na izborima 2016. u zbiru imale 22 odsto glasova, a sada, opet u zbiru – ni 8 odsto. Izgubili su dve trećine glasova, a bili su 'vidljivi'", kaže Pajtić.

BOJKOT NIJE CILJ NEGO SREDSTVO

Član predsedništva Pokreta slobodnih građana Pavle Grbović smatra, međutim, da je u ovom trenutku "kontraproduktivno" donositi bilo kakvu konačnu odluku o bojkotu izbora. "Pošteni izborni uslovi su pretpostavka pretpolitičkog društva, a mi smo regresirali i ispod tog nivoa. Sa te strane, jasno je da nema uslova za učešće na izborima. Međutim, bojkot ne bi trebalo da bude cilj, već poslednje sredstvo koje se koristi ukoliko borba za izborne uslove ne bude uspešna", kaže Grbović za "Vreme".

Njemu se čini da se "na osnovu narativa u javnosti" lako stiče utisak da deo opozicije "navija" da se uslovi ne poboljšaju ne bi li bojkot postao neminovan i dodaje da to "nije u duhu Sporazuma sa građanima". "Neophodno je da se otvori široka rasprava jer se pojavljuju brojna pitanja: da li će se bojkotovati izbori u mestima u kojima SNS nije na vlasti i, ako se bojkotuje, da li je to logično, koji su kriterijumi uspešnosti bojkota, ko će oceniti legitimitet vlasti koji se osporava bojkotom, da li postoji podrška međunarodne zajednice, da li postoji podrška za bojkot van granica Tvitera, itd. Ovo su otvorena pitanja na koja niko ne nudi odgovor, i to je problem. Možemo mi da se pravimo da ga ne vidimo, ali to neće učiniti da on nestane", kaže Grbović.

Potpredsednica Demokratske stranke Dragana Rakić slaže se sa ocenom da bojkot "nije cilj sam po sebi", ali ističe da je stav DS-a jasan: izbori će biti bojkotovani ukoliko ne budu slobodni i pošteni. Ona u razgovoru za "Vreme" ističe da je "pretnja bojkotom" sredstvo da se izvrši pritisak na aktuelni režim. "Opozicija želi izbore koji su slobodni i pošteni, a vlast je ta koja ih se plaši, jer zna da će na takvim izborima izgubiti. Od 2012. godine u Srbiji nema slobodnih i poštenih izbora, jer je izborni proces pod potpunom kontrolom Aleksandra Vučića. Mi više nemamo prave izbore, mi imamo samo fingiran proces izbora u kojem izborni rezultat ne odražava izbornu volju građana", kaže Dragana Rakić.

Ona ističe da je DS "veoma svestan svih izazova" koje donosi kampanja bojkota izbora, ali da su spremni da kao stranka "podnesu žrtve danas, da bi nam svima sutra bilo bolje". "Ovo neće biti prvi put u dugoj istoriji Demokratske stranke da smo svoje stranačke interese stavili po strani, zarad ideje opšteg dobra i viših ciljeva. Ako nemamo pravnu i valjanu državu, onda ništa drugo nije važno. I zato ne mislim da ćemo bojkotom izbora bilo šta izgubiti, naprotiv, dobićemo jasniju sliku ko je danas u politici zbog društvenog interesa, a ko je tu zbog lične koristi", kaže Rakić.

ZAHTEVNA OPERACIJA

Svi sagovornici "Vremena" se, međutim, slažu sa tim da bojkot, ukoliko do njega »

VALIDAN PREDLOG:
Protest 1 od 5 miliona
Foto: Marija Jankioopvić

dođe, mora biti veoma aktivan i organizovan, i da je u pitanju veoma "zahtevna operacija". "To bi moralo da bude najšira moguća kampanja protiv izlaska na izbore uz neke oblike neformalne kontrole. Ovo se može ostvariti samo mobilizacijom velikog broja ljudi i organizacija i osmišljenim planom antikampanje. Dodatni problem jeste istovremeno održavanje lokalnih izbora i mogući ustavni referendum. Zbog toga će mogući bojkot biti organizaciono zahtevna operacija", smatra Đorđe Pavićević.

Pavle Grbović iz PSG-a kaže da bi bojkot morao da bude "potpun i radikalan i da preraste u opštu građansku pobunu", odnosno da to podrazumeva učešće mnogo šireg kruga organizacija nego što su same političke organizacije. "Ta pobuna bi morala da bude praćena talasom građanske neposlušnosti, ali ne samo time što bi neko pozvao građane da ne plaćaju račune, već bi najveću žrtvu morali da ponesu protagonisti pobune, što bi značilo da profesori otkažu predavanja, da glumci i režiseri ne učestvuju u projektima koji su na bilo koji način vezani sa vladinim medijima, da politički lideri budu u prvim redovima i na prvoj liniji odbrane, a ne da policija tuče i hapsi decu... I morali bismo da imamo odgovor na najskuplje pitanje: Šta nakon izbornog dana?", kaže Grbović.

Za Draganu Rakić iz DS-a bojkot podrazumeva "aktivan društveni i politički čin" svih onih koji "ne pristaju da daju legitimitet ovoj vlasti". "On će biti tim uspešniji ukoliko bude sveobuhvatniji, ukoliko se bojkotu priključi svaki pojedinac, svaka grupa građana, svaka organizacija civilnog društva, politički pokret, sindikat, svaka politička partija koja ne želi da daje legitimitet vladavini Aleksandra Vučića. Vučić danas ima silu i sve resurse da vlada poput pravog autokrate, ali mu ne treba dozvoliti da umišlja da ima legitimitet i stvarnu podršku naroda. Uostalom, čitajući njegov tekst 'Elita i plebs' videli smo da ga jako boli što nema podršku najnaprednijeg dela našeg društva i on je toga duboko svestan kad ostane sam i kad prestane njegovo glumatanje pred kamerama", kaže Rakić.

I Bojan Pajtić ukazuje da bojkot, ukoliko ga bude bilo, mora da bude aktivan i da treba da podrazumeva proteste, građansku neposlušnost, otpor na svakom mestu... "Bojkot, na prvi pogled paradoksalno, omogućava opoziciji da pređe u aktivnu poziciju. Akcije, izlazak na teren, građanska neposlušnost, izlazak na ulicu kad god nakaradna vlast da povod – a daje povode svaki dan. Otpor na svakom mestu. I to, naravno, ne samo otpor stranaka, nego i civilnih inicijativa", kaže Pajtić.

KO JE "PRAVA" OPOZICIJA

Dragana Rakić smatra da će se na ovim izborima tačno videti ko je "prava opozicija", odnosno da će se prepoznati po istom, nedvosmislenom stavu o bojkotu izbora, dok će "lažna opozicija" naći "1001 izgovor" da učestvuje u izbornom procesu. "Nastupajući izbori biće test i za opoziciju i za vlast. Videćemo da li je vlast spremna da prihvati sve preporuke stručnog tima koje su u ime učesnika protesta '1 od 5 miliona' napisali vodeći stručnjaci, nestranačke ličnosti iz oblasti slobode medija i regularnosti izbora, a na osnovu zahteva iznetih na građanskim protestima. Ukoliko se od strane vlasti ne prihvate ove preporuke, prava opozicija na unapred pokradene izbore neće izaći", ističe ona.

Sa druge strane, Pavla Grbovića iz PSG-a zabrinjava činjenica da se u opoziciji teško podnosi različitost, i da ne treba gledati "fatalistički" ukoliko se desi da jedan deo opozicije izađe na izbore, a drugi ga bojkotuje. "To će biti dokaz da ni politička situacija, a ni politički subjekti nisu sazreli u meri potrebnoj za promenu. Generalni rezultat će biti nova ubedljiva pobeda vladajuće većine, a u opoziciji bi verovatno došlo do otpadanja onih koji su doneli pogrešnu odluku. Veći je problem to što se na različite poglede na određenu temu gleda sa takvom isključivošću i ostrašćenošću da se dovodi u pitanje demokratski kapacitet opozicije za istinsku promenu. Ako ne možemo da podnesemo različitost, onda treba da bojkotujemo politiku i ostavimo je nekim normalnijim ljudima", kaže Grbović.

Đorđe Pavićević smatra da verovatno neće biti konsenzusa u opoziciji o bojkotu izbora, mada, po njemu, mnogo toga zavisi od onoga što će se dešavati u narednom periodu. "Biće onih koji će u mogućem bojkotu jednog dela opozicije videti svoju političku šansu. Ishod toga može biti različit u zavisnosti od uspeha kampanje i rezultata izbora", kaže on.

Pajtić, međutim, smatra da će oni koji budu bojkotovali izbore imati političku budućnost, dok će drugi biti prepoznati kao "peta kolona". "Ako ne bude zajedničkog stava istinske opozicije, oni koji budu bojkotovali izbore, imaju političku budućnost, a oni koji izađu na izbore biće percipirani kao neka vrsta 'pete kolone' koja razbija opoziciju. Neće preći cenzus, obrukaće se davanjem legitimiteta lopovskim izborima i neće imati više nikakvog kredibiliteta za bavljenje politikom", kaže Pajtić. ¶

NEDIM SEJDINOVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Larmadžije uteruju kusur

I šabački "incident" ukazuje da je proces sužavanja prostora javnih i opštih sloboda ušao u toksičnu, možda i radioaktivnu fazu

Dok smo se, uhvativši zalet još od Rakovca, spuštali sa najviših kota ultrazelenog *Fruškaća* i kroz lepi se Vrdnik klackali prema ubavoj Rumi i dalje ka Šapcu, hvatala me je izvesna melanholija pomešana s rezignacijom: prođe nam tako život od tribine do tribine, u neprestanom vejanju ovejanih suština, pošto ovde uvek treba ponavljati iste stvari, osvajati iste vrhove, savlađivati iste prepreke: čim pomislimo da smo kao država, kao društvo i kao kultura neke gluposti ostavili iza sebe, to je već znak da se sprema njihov veliki kambek, možda i u impresivnijoj varijanti od prethodnih. Ili možda ipak ne: verovatnije je da će biti jadnije. Svakako tužnije. Obavezno beznadežnije. I naposletku – urnebesnije. Zar to ide jedno s drugim? Ide, jer šta nam drugo preostaje?

Bili smo, dakle, u "slobodnom Šapcu", na Nedelji Novog optimizma, na tribini "Nezavisno ili opoziciono novinarstvo". Lepo veče, glavni gradski trg, prijatan prostor izdvojen za zainteresovane da pričaju i slušaju o medijima, demokratiji i sličnim tricama i i kučinama koje je ovdašnja ohlokratija izgleda dijalektički prevazišla. Glavni urednici Danasa i NIN-a, koleginice iz Bete, Novog magazina, Deutsche Welle, kolega iz Zagreba... A onda je, taman kad je Draža Petrović preuzeo mikrofon da nešto kaže, odnekud "vizavi", zapravo sa dveju strana, nahrupilo nekoliko desetina uglavnom mladih i veoma mladih, hm, kontratribinaša? Samo su ušetali na marginu prostora predviđenog za tribinu, razvili nekakve transparente (neznaveni i beslovesni kao da su debilčići iz politički nekorektnih stripova našeg detinjstva, pa je Draža morao da ih opomene da jedan transparent drže naopačke) i počeli da larmaju. Svaki pokušaj nadglasavanja s njima bio je osuđen na neuspeh: ko je ikada pobedio u nadglasavanju s ruljom? Trajalo je to nekih, čini mi se, desetak minuta, možda i petnaestak, vikali su "Zeleni, lopove" i "Zeleni, Zabela" ("Zeleni" je gradonačelnik Šapca Zelenović, a biće da znate šta je Zabela: jedna vrsta KP doma Zenica), ali i još ponešto manje ili više (ne)razgovetno, o nekakvoj i nečijoj "izdaji", a jedan od tipova se iz nekog razloga uporno obraćao meni, pitajući "Teofile, kad ćeš da vratiš kusur Sorošu"? Nemam pojma o čemu se radi, ne pamtim da sam mom sponzoru, lajf-kouču, idolu i uopšte nadređenem biću Đerđu Šorošu išta ostao dužan, kamoli nekakav kusur, pošto u našem ugovoru jasno piše da mu trajno ustupam dušu za potrebe Novog svetskog poretka, a da zauzvrat mogu da računam na sva blaga ovog sveta, bez kusura?!

Kako god, bučalo je to krdašce mlađih građana, prilično nesrčano, mora se reći, nije tu bilo mnogo prave strasti, više su delovali kao rutinski odrađivači nekog posla toliko bezveznog da su njegove bezveznosti i sami pomalo svesni, ali ne mare, jer se plaća. Ne tako dobro kao kod Šoroša, ali ipak...

Kad su besomučnim i dosadnim ponavljanjem iscrpli svoj oskudni repertoar svi su se, na nečiji znak, povukli isto onako naglo kako su i došli, a mi smo mogli da nastavimo sa, što bi se reklo, kulturno-umetničkim programom.

E sad, šta smo ovde imali? Šabac je jedini iole veći grad u Srbiji koji nije pod vlašću i kontrolom tzv. naprednjaka. A približava se termin izbora, uključujući i lokalne. Pri tome, tamo su se te večeri okupili ljudi iz gotovo svih medija (nabrojivih na prste jedne do jedne i po ruke) koji ustalasavaju Mrtvo more urnisane i drogirane Vučićeve Srbije. Saberite jedno, drugo i treće i šta imate? Izazov koji je nemoguće oćutati. Provokaciju na koju se mora odgovoriti. Odakle tim ljudima (dakle, "nama") ideja da je ovo i njihova zemlja, da je i Šabac i svaki drugi grad podjednako i njihov grad? Na majicama nekih od onih bilmeza čak je pisalo: "Niste dobrodošli", baš kao da je meni potrebna "dobrodošlica" (zapravo: *dozvola*) od nekog lokalnog kulova da se slobodno krećem po sopstvenoj zemlji?!

Ovakve demonstracije bahatosti i prostakluka, a ne naposletku i jedva implicitne pretnje, a koje nedvosmisleno organizuje i podstiče vlast, zapravo sugerišu da je degenerativni proces sužavanja prostora javnih i opštih sloboda ušao u otvoreno toksičnu, možda i radioaktivnu fazu: "praštanja" više nema. Kako drugačije tumačiti ovakvu, makar i hinjenu nervozu pred nekolicinom pristojnih ljudi koji se – ne kao politički agitatori, mada bi i to u slobodnom društvu moralo biti sasvim legitimno – obraćaju grupi od stotinak ili nešto više građana na trgu jednog jedinog grada? Ako je, naime, slobodno obraćanje stotini građana nedopustiva drskost, pa se to mora nečim zagaditi i pripretiti, šta je onda pokušaj komunikacije s hiljadom građana, šta onda s deset hiljada, šta tek sa sto hiljada, a kako i pomisliti na milion? Ili još nezamislivije, sedam i kusur miliona načelno slobodnih građana nominalno slobodne zemlje.

Iz Šapca smo otišli *u vedrom raspoloženju*, uvek je lepo videti se s ljudima koje voliš i ceniš, Ruma je bila lepa (kako kaže pesma) i u povratku, baš kao i Vrdnik (za kojeg pesma ne kaže ništa, ali ja znam bolje), ali mi smo dobro znali da je na nas (i) te večeri zinulo mračno, destruktivno Ništa, rešeno da proguta i nas i sve što mu se ne klanja u ovoj zemlji, za koju odnekud misli da mu više pripada nego nekome drugom. Odupreti se tom zjapu Ništavila, govoriti, pisati, ostavljati trag o njima koliko i o sebi i svojoj deonici postojanja na svetu: nije to, da vam kažem, baš uvek laka dužnost, ali je najlepša na svetu. A još ako Soroš ne traži kusur... ¶

VUČIĆ VIŠE NIJE POZICIJI KAO PR

“Šta je vama kao partiji bitnije – to da možete da platite prostorije, ili su vam važniji građani i eventualna smena Vučića kroz 2-3 ili 5 godina? Meni deluje – ako izađu na izbore, ovde se neće ništa promeniti u narednih 10-15 godina i da pristaju na okolnosti u kojima nemaju šanse da pobede na izborima. Ako im sada date legitimitet, do 2022. i predsedničkih izbora teško može nešto da se promeni, onda bi sve opet moralo ispočetka, samo se pomera ciklus za još četiri godine”

Još pre nego što su krajem novembra 2018. širom Srbije izbili protesti zbog politički motivisanog nasilja, politikolog Boban Stojanović predlagao je bojkot izbora. U tekstu u NIN-u pisao je da “učestvovanjem na ovakvim izborima, opozicija daje legitimitet izbornim uslovima i samom političkom poretku”, te da bi opozicija “morala da kolektivno bojkotuje izbore i uskrati taj legitimitet”.

Potom, Stojanović je bio deo stručne grupe koja je u ime učesnika protesta

Bez kozmetičkih ustupaka

“VREME”: Kako komentarišete iznenadni sastanak predstavnika opozicije i vlasti na FPN-u? Da li se to može tumačiti kao “smekšavanje” opozicije i da li se od ove i ovakve vlasti uopšte može očekivati da pristane na bilo šta?

BOBAN STOJANOVIĆ: Sastanak vidim kao jednu vrstu otvaranja dijaloga o izbornim uslovima i siguran sam da je to posledica najave bojkota od strane opozicije, odnosno siguran sam da Vučić želi da “privede” opoziciju na izbore. Do pre mesec-dva ovakvo nešto je bilo nezamislivo, a kako se izbori približavaju, bilo je očekivano da će vlast popuštati i ovo je znak da vlast strahuje od bojkota. Ono što opozicija ne sme da dopusti, to je da pristane na kozmetičke ustupke kojih će sigurno biti, a Vučić je već najavio kako će pozvati međunarodne organizacije da pregledaju birački spisak. Takođe, opozicija ne sme da pristane na parcijalne

U ISTOJ E ŠEST GODINA

Fotografije: Lenka Pavlović

ustupke. Treba isključivo insistirati na sve 42 preporuke ekspertskog tima i neodstupanje od tih zahteva. Siguran sam da će vlast popuštati kako bi privolela opoziciju da izađe na izbore jer bojkot ozbiljno narušava stabilnost i "mir u kući" i zna da će međunarodni akteri da reaguju zbog toga. Pristanak SNS-a da učestvuje u ovom sastanku vidim kao kupovinu vremena, odnosno da će ovim pokušati da što duže odlažu odluku o bojkotu od strane opozicije, a sa druge strane, pokušaće kroz male ustupke da podele opoziciju oko bojkota.

Očekujem sitne ustupke, a teško da će SNS pristati na oslobađanje medija i na kažnjavanje svojih propagandnih televizija, jer znaju da na tome grade svoj rejting i održavaju vlast. Zato je od suštinske važnosti da se ne odstupi od svih preporuka i da se ne "nasedne" na minimalne ustupke.

#1od5miliona tokom prve polovine 2019. napravila spisak zahteva za slobodne i fer izbore, koji se najviše bave medijima u izbornoj proceduri. Postepeno, ideja o bojkotu izbora dobijala je na snazi i sada – osam meseci nakon što ju je Stojanović izneo u NIN-u – aktuelnija je nego ikad. No, pre priče o bojkotu, sa Stojanovićem razgovaramo o "Omči za Srbiju" – tekstu objavljenom i u državnom mediju ("Večernje novosti"), koji najavljuje moguće ubistvo nekog opozicionog politika od strane zapadnih sila, e da bi se naudilo Vučiću.

"VREME": Pre neki dan ste na TV N1 rekli da vam deluje kao da je Vučić pisao tekst "Omča za Srbiju", najpre objavljen u "Pečatu". Zašto vam tako deluje?

BOBAN STOJANOVIĆ: Nisam siguran baš da li je pisao, ali sam siguran da je makar odobrio. Jer, u jednom velikom pasusu koji se bavi opozicionim liderima njihovo ponižavanje previše zvuči "vučićevski" i previše je narativ takav kao da ga on izgovara. Kada sam prvi put čitao tekst, zastao sam tu i učinilo mi se kao da su njegove reči. Sad, sve ovo ostalo što se nalazi u tekstu baš i ne zvuči kao da je on pisao – mislim na pitanje Zapada, jer on retko kada u javnosti previše napada Zapad. Istina, često govori da žele da nas unište, ali ipak je u tekstu jedan drugačiji narativ od onog koji on koristi. Možda grešim, možda je preteška optužba da je on pisao, ali sam siguran da je odobrio, s obzirom da je izašao u "Pečatu" i "Novostima".

Zašto je to važan tekst? Zar ne postoji gomila tako paranoičnih tekstova?

Postoji milion teorija zavere, posebno u "Pečatu". U "Novostima" malo manje, ali u "Pečatu" su tekstovi teorije zavere izuzetno česti. Međutim, ovo je prvi put

da neko otvoreno kaže kako će neko u opoziciji biti ubijen i kako će to pokušati da se podmetne Aleksandru Vučiću. Zbog toga mislim da je taj tekst odjeknuo.

Ana Brnabić je održala konferenciju za štampu sa Johanesom Hanom, na kojoj je odlučno potvrdila opredeljenost države za EU i da je to zvanična politika. A da li je zaista?

Zvanično jeste.

A da li je suštinski? Mediji koji njega podržavaju, najveći deo Vlade Srbije, poslanika u Skupštini, otvoreno su proruski orijentisani.

Suštinski mislim da nije. Postoji ozbiljan proruski narativ u tabloidima, potpuno suprotan zvaničnoj politici države. To znači da Vučić to ne želi javno da govori, ali govori posredno, kroz medije. Mislim da je sve ovo po medijima namenjeno jednom delu bivših glasača radikala, koji su apsolutno protiv Zapada. Vučić koristi poziciju koju ima – idemo u EU, sporo da sporije ne može biti – da sarađuje po pitanju Kosova i ima podršku od svih zapadnih zemalja, a sa druge strane, ima odlične odnose sa Rusijom. Mediji mu prave takav narativ za proruske orijentisane birače. Ne bih rekao da balansira, već da koristi prednosti i jedne i druge strane.

Izbori će biti na proleće. Vi ste još u novembru prošle godine pisali da bi trebalo bojkotovati izbore. Da li se promenilo nešto od tada, to je bilo i pre izbijanja protesta širom Srbije?

Najveća stvar koja se dogodila bili su protesti, koliko god da su oni sada splasnuli. Tekst je bio napisan krajem oktobra i za mene je to – bojkot izbora – bio jedini put da se nešto promeni. Tada sam pretpostavio da će izbori biti ove, 2019. godine i delovalo mi je da je jedini način da nešto promenite da se proglasi bojkot izbora. Protesti su pokazali da postoji određeni broj ljudi koji je nezadovoljan i bili su to zaista masovni protesti, bez obzira koliko pokušavali da im umanje značaj. Decembar, januar i onaj skup 13. aprila su pokazali da postoje ljudi koji su spremni da izađu na ulicu. Najava bojkota, koja je došla u decembru, i ti protesti odložili su izbore, što znači da automatski Aleksandar Vučić nije u poziciji u kojoj je bio prethodnih šest godina, da, kao što je i radio, raspisuje izbore kad god vidi da mu nešto donose, jer unapred zna da će ih dobiti. I 2014. i 2016. i 2017. smo znali kakvi će rezultati da budu.

Znamo i sada.

E, zato bojkot, da bi se eventualno nešto u budućnosti promenilo. Mene često nervira pitanje "šta se dešava dan nakon bojkota". Neće se ništa promeniti 2020. godine, verovatno ni 2021. Ali, bojkot može da dovede do popravljanja svih onih izbornih uslova i medija, izbornog dana, izborne birokratije do 2022. godine.

Zašto bi se to desilo? Uvek posle zagovaranja bojkota sledi to pitanje – čemu, šta će se desiti, šta je sledeći korak...

Ja na to odgovaram kontrapitanjem: da li Aleksandar Vučić želi opoziciju na izborima? Da, naravno da ih želi na izborima, jer će da ih ubedljivo pobedi i formira vladu. Oni će mu dati legitimitet, kao što su mu dali 2016. i 2017. i onda na miru može da kreira spoljnu i unutrašnju politiku, ima legitimitet i ima većinu u Skupštini. Da biste imali prava da protestujete, da tražite fer izborne uslove, da biste mogli da tražite veće prisustvo u medijima, vi onda morate izbore da bojkotujete. Kako to može da utiče na Vučića? Videli smo da nije bilo izbora ove godine. Šta se dešava sa evropskim institucijama od kad opozicije nema u parlamentu?

Reagovale su.

Svi govore o tome, i Johanes Han. Možda i ključna stvar: meni je zamereno da ja, u stvari, pozivam na bojkot zbog Kosova. Ali, da li može pravno obavezujući sporazum da se potpuno regularno potpiše i izglasa u parlamentu u kome nema opozicije, u kome najveći deo opozicionih partija nije izašao na birališta, na izborima na kojima je izašlo 35-40 odsto glasača i u kojima imate ljude na ulicama? I onda da uporedimo to sa situacijom iz 2016. godine kad je sve bilo u redu sa opozicijom. Da li može tu najveću stvar, to od 1999. godine verovatno najveće pitanje u Srbiji da se usvoji u takvim unutrašnjepolitičkim odnosima? Mislim da ne, i mislim da će EU, a pre svega Nemačka i Francuska, insistirati da Vučić napravi mir u kući, pa da se onda završava. E sad, ja nisam siguran da može da se dođe do tog potpisa u uslovima bojkota, niske izlaznosti, građana na ulici.

Ali, nema građana na ulicama.

Trenutno nema, ali mislim da bojkot može ponovo da ljude izvede na ulice.

Kako?

Protesti traju. Čak i sada, preko leta, vidim da ima 1000-2000 ljudi. Nije to kao da će protesti da krenu 1. aprila ako izbori budu 31. marta. Ako se odluči da treba ići na bojkot, onda bi trebalo što pre da se objavi, jer, ako vi hoćete ravnopravni tretman u medijima, meni je čak i šest meseci premalo da bilo šta promenite. Jer, šest i po godina propagande ne može da se promeni za šest meseci. Oni pričaju o septembru kao o krajnjem roku, i zaista mislim da je septembar krajnji rok za tu odluku – da se od tog momenta krene u još ozbiljnije proteste i aktivnu kampanju bojkota. Na primer, izuzetno sam protiv toga da se čeka raspisivanje izbora da se proglasi bojkot, to bi bila najgora stvar. Sad Vučić pokušava da kroz neke minimalne ustupke izazove opoziciju na izbore. I to će raditi i ubuduće.

Koje ustupke?

Birački spisak. On se drži te stvari i mi u stručnom timu, koji smo radili taj dokument, znali smo da će on da igra na tu kartu, jer birački spisak stvarno nije neki problem. Smanjuje poverenje ljudi kada vidite da je dobio glasački listić neko ko bi trebalo da ima 170 godina, i to otvara

“Mislim da bi bojkot mogao da pasivizira deo birača SNS. Jer, sa jedne strane, birač SNS-a glasa za Vučića, ali glasa i “da se ovi stari ne vrate, lopovi, tajkuni, što su nas pokrali i zbog kojih smo siromašni”. Opozicija mora da stvori atmosferu – ok, Vučić pobeđuje jer drugih nema, a sa druge strane, ovi se sigurno neće vratiti jer ni ne izlaze na izbore. Šta je motiv birača SNS-a, koji nije član, da izađe na izbore? On tu nema motiv”

sumnju, ali mislim da je deo opozicije veoma pogrešno komunicirao to da “glasaju mrtvi”, da oni dovode ljude koji glasaju umesto nekoga. To je potpuno pogrešno. Birački spisak je stvarno bio nesređen, verujem da je i dalje, ali mislim da se tu ne krade. Jer, da biste vi na taj način krali, morate da imate osobu koja taj dan nije glasala, dakle, da nema sprej na sebi, da mu date lažnu ličnu kartu i da tako glasa. A ako ste do sada imali izbore na kojima ste imali svoje kontrolore, mislim da je to bilo nemoguće. Mi smo čak i znali da će Vučić da se uhvati za preporuke date za birački spisak jer mu idu u prilog, jer će pokazati zašto je birački spisak nesređen i jer će pokazati da nema veliki broj tih, što kaže opozicija, fantomskih glasača.

Kažete da će veliki broj političkih subjekata bojkotovati izbore. Da li uopšte znamo koji je to broj? I u samom SZS, koji je najglasniji za bojkot, ima delova DS-a koji mi ne deluju da su za bojkot, LDP, LSV će svakako da izađe, Šapić će da izađe, DSS takođe... šta onda ostaje od bojkota?

Savez ceo jeste tu, osim pojedinaca iz DS, i to mi deluje da je reč o pojedincima koji su dosta povezani sa prethodnim predsednikom DS-a. Očigledno postoji taj deo DS koji, mogu da kažem, podriva drugi deo DS-a. Naravno, treba imati stav i to je potpuno u redu, ali postoje neke stvari koje su oni radili, a koje deluju kao da žele da naprave neku vrstu zavade. Deluje mi da je trenutno aktuelno rukovodstvo DS na liniji SZS, iako je DS u ubedljivo najtežoj poziciji od svih stranaka – imaju ogromne dugove, račun im je blokiran, i za njih bojkot znači ozbiljnu borbu za preživljavanje. U tom smislu, razumem potrebu DS-a da se bori za to da se eventualno izađe na izbore, ali, opet, to je sada pitanje opstanka stranke ili stranačkih finansija sa jedne strane, a sa druge strane je ono što je važno za građane.

Ali, to postoji i kod drugih stranaka? Bojkot bi zapravo olakšao da sve manje stranke uđu u Skupštinu i prežive još četiri godine.

SPAS i DSS vide svoju šansu u bojkotu kao načinu da uđu u Skupštinu. Ali mislim da, ukoliko bojkota bude, i ukoliko bude bila aktivna kampanja za bojkot, niko od ovih sitnih stranaka ne može da pređe cenzus. Čak ni u slučaju bojkota. Čak ni u slučaju koalicija. LDP i LSV ni u kakvim koalicijama ne mogu da pređu, čak je upitno i da li SPAS i DSS mogu.

Jedino je pitanje da li SRS može da pređe cenzus. Mislim da oni jedini mogu, i to zato što su velikom broju birača SNS-a radikali najbliži kao druga opcija. Iz perspektive međunarodnih aktera ne deluje dobro parlament u kome su samo vlast i radikali, a da nema nikog ko je orijentisan prozapadno i pro-EU na strani opozicije. Ali, meni je zanimljivo što je Vojislav Šešelj u nekoliko svojih izjava rekao da bi možda i radikali bojkotovali izbore. Za “Danas” je govorio da je on saglasan sa tim da su uslovi loši, da je Vučić uzurpirao demokratske i izborne institucije, i da oni imaju opciju da podrže bojkot. Doduše, ja verujem da će oni izaći na izbore.

Šta znači aktivna kampanja za bojkot?

Dobra kampanja pre svega treba da znači da veliki procenat ljudi u Srbiji uopšte i zna da se izbori bojkotuju.

Kako će to da saznaju?

To je ključna stvar – da li opozicija planira da u naredne 2–3 ili pet godina nešto promeni, ili će ovako da ostane u narednih 15 godina. Mislim da moraju sve resurse koje imaju da upregnu u tu kampanju, da “puste noge” i šetaju po Srbiji. Od grada do grada, od sela do sela, od mesne zajednice do mesne zajednice, ako treba. Medije sa nacionalnom frekvencijom nemaju, potencijal društvenih mreža je ograničen na ionako već njihove birače, mislim da moraju sve aktivnosti da usmere na teren i razgovor sa građanima. To, po mom mišljenju, može da proizvede još jednu od prednosti bojkota, jer mislim da u tom slučaju Vučić neće znati kakvu kampanju da vodi. On u svim svojim kampanjama dobar deo toga zasniva na borbi protiv nekadašnje vlasti.

Pa dobro, samo će da se prešaltuje u hodu – “eto, ne smeju da izađu jer su kukavice, znaju šta će narod da kaže”...

A kako će on da motiviše svoje birače? Znam da ima neverovatnu mašineriju koja će da izvlači ljude na izbore, ali sa potpuno drugačijim motivima nego do sad. Sigurno da oni ne izvuku cela dva miliona ljudi koji glasaju za njih – u smislu da ih zovu, idu kolima po njih... I mislim da bi bojkot mogao da pasivizira deo birača SNS. Jer, sa jedne strane, birač SNS-a glasa za Vučića, ali glasa i “da se ovi stari ne vrate, lopovi, tajkuni, što su nas pokrali i zbog kojih smo siromašni”. Opozicija mora da stvori atmosferu – ok, Vučić pobeđuje jer drugih nema, a sa druge strane, ovi se sigurno neće vratiti jer ni ne izlaze na izbore. Šta je motiv birača SNS-a, koji nije član, da izađe na izbore? On tu nema motiv.

Pojavile su se ideje da treba da se bojkotuju izbori, ali ne u onim opštinama gde je opozicija već na vlasti, jer će time da se izgube i te malobrojne opštine u kojima na vlasti nije SNS – Šabac, Paraćin... Da li je moguće tako praviti bojkot, da se bojkotuju parlamentarni a ne i lokalni?

Mislim da mora sve da se bojkotuje. Razumem Zelenovića i Paunovića, i mislim da će tu nastati veliki razdor. Postoje i argumenti protiv mog stava – može da se kaže, u redu, Šabac ima svoju televiziju koja nije propagandna SNS televizija, drugačije su okolnosti, ljudi tamo mogu slobodno da se izjašnjavaju, i taj argument mogu da razumem. Ali, ako se bojkotuje, »

onda se bojkotuje sve. Nema opravdanja da se izađe na lokalne izbore bilo gde ako tvrdite da su izborni uslovi na republičkom nivou onakvi kakvi zaista jesu.

Plašim se da, ako se izađe na lokalne izbore u Šapcu i Paraćinu – eventualno Nišu, gde mislim da bi opozicija imala šanse da preuzme vlast – time dovodite u pitanje svoj kredibilitet i argumentaciju zašto bojkotujete parlamentarne izbore. Spajanjem lokalnih i republičkih izbora SNS ima dobru kartu u rukavu da eventualno utiče na opoziciju da ne bojkotuju ili da ne bojkotuju sve.

Ako bude bojkota, to će značiti da u naredne četiri godine opozicija nema nikakve prihode iz budžeta. Kako onda živi i šta radi, ko finansira aktivnosti posle bojkota?

Mislim da se tu za stranke krije ključno pitanje o tome da li treba bojkotovati ili ne. Potpuno razumem da stranka mnogo košta, ali pogledajmo ko su trenutno najvažniji akteri: Narodna stranka, SSP, PSG, delimično DS, SPAS, DSS... Većina njih nisu parlamentarne stranke. Praktično, najveće finansije ima pokret Dosta je bilo. DS ima blokiran račun i znam da će im biti jako teško da prežive, ali se vraćam na to: šta je vama kao partiji bitnije – to da možete da platite prostorije, ili su vam važniji građani i eventualna smena Vučića kroz 2-3 ili 5 godina? Meni deluje – ako izađu na izbore, ovde se neće ništa promeniti u narednih 10-15 godina i da pristaju na okolnosti u kojima nemaju šanse da pobede na izborima. Jer, ako im sada date legitimitet, do 2022. i predsedničkih izbora teško može nešto da se promeni, onda bi sve opet moralo ispočetka, samo se pomera ciklus za još četiri godine.

Kako da prežive? Mislim da je krajnje vreme da se stranke vrate osnovnoj bazi, a to je članstvo. Znam da opozicija nije popularna, da nema puno članova, da ljudi nisu spremni da daju svoj novac, ali to je jedini put. Verujem da ima dovoljno ljudi spremnih da se bore, da pokriju osnovne stvari u pogledu funkcionisanja. Kako se funkcionisalo devedesetih? Sastajalo se po stanovima i po parkovima, a ne po luksuznim prostorijama koje plaćaju po-

> **“Tu su i ljudi poput Siniše Malog. Ako se pitate zašto nijedna komisija neće da proglasi njegov doktorat za plagijat i zašto ga čuvaju – pa, on je očigledno osoba koja finansijski radi sve te malverzacije. Toliko je sad već afera iza njega da Vučić pre može da ‘pusti’ svog brata, ali Sinišu Malog neće nikad”**

reski obveznici. Moraju da shvate da ovo nisu normalne okolnosti – ako tvrdite da je ovo diktatura ili autoritarni sistem, što su, opet, preterane odrednice, ali definitivno ovo nije demokratija – onda znate da morate da se borite sa protivnikom koji udara ispod pojasa.

Prethodnih dana su se dogodila dva hapšenja zbog objava na FB i TW. Zapravo, ceo niz događaja pokrenut je nakon što je KRIK objavio tekst o povezanosti brata Siniše Malog sa kompanijom Milenijum tim. Odmah nakon toga, “napadnuta” je i beba od 6 meseci, “napadnuta” su deca Aleksandra Vučića po mrežama... Sve je urađeno da se zatrpa samo jedna od već nepreglednog broja afera. Postavlja se pitanje da li bilo kakva afera može da dovede do neke promene i do razrešenja ako se ovako zatrpavaju?

Trenutno ne. Ono što su protesti doneli jeste smena Simonovića, Jutke i Babića, koji je sam podneo ostavku. Meni deluje da je, kada su protesti bili na vrhuncu, ipak postojala neka vrsta pritiska da se sklone ljudi koji dodatno urušavaju vlast iznutra. E sad, tu su i ljudi poput Siniše Malog. Ako se pitate zašto nijedna komisija neće da proglasi njegov doktorat za plagijat i zašto ga čuvaju – pa, on je očigledno osoba koja finansijski radi sve te malverzacije. Toliko je sad već afera iza njega da Vučić pre može da “pusti” svog brata, ali Sinišu Malog neće nikad. Dakle, verovatno Andrej Vučić, Siniša Mali i Nebojša Stefanović – to su ljudi najbližeg poverenja, ljudi koji očigledno sa jedne strane drže policiju, a sa druge strane drže finansije i očigledno su izuzetno upleteni u kriminalne radnje i izvlačenje novca. To je sad već apsolutno svima jasno, ko hoće da sabere dva i dva.

Međutim, deluje mi da ne postoji šansa da se oni u jednom trenutku smene, da se bilo šta tu promeni. Ovi ljudi na nižim pozicijama, koji su takođe upleteni u ko zna kakve stvari, pod pritiskom, videli smo, mogu da budu pušteni niz vodu. Ovi gore pomenuti – ne mogu. Dok je Vučića, biće i njih. Taj tekst u KRIK-u ne verujem da je pročitalo ili da zna za to više od 5 do 10 odsto Srbije. Sa druge strane, znaju da tamo neki KRIK prisluškuje i prati ženu i dete Predraga Malog. Nažalost, stvari su toliko polarizovane, toliko nasilne, da se plašim da sve može da eskalira u fizičko nasilje.

Jer, sa jedne strane, opoziciona Srbija je izuzetno besna, vidi šta se dešava, vidi kako se Vučić ponaša prema političkim protivnicima – a za njega su svi politički protivnici, i građani intelektualci, novinari, ko god – i ljudi u nekim situacijama prelaze granice. Naravno, apsolutno treba osuditi umrlicu i pretnju deci i sve što se desilo. Sa druge strane, u ovako siromašnoj zemlji imate ljude koji su gubitnici tranzicije i izgubili su sve, drugi rade za minimalce i jedva preživljavaju. Oni svaki dan slušaju da je tamo neki Dragan Đilas pokrao 500 miliona evra i da Vuka Jeremića finansiraju stranci da bi prodao Kosovo i ko zna šta sve još. Ja se zaista plašim da će ljudi početi da se obračunavaju na ulicama.

Dakle, postoje dva naelektrisana pola.

Tako je. Čak je i ona ideja Jove Bakića, koja je u javnosti izuzetno dobro primljena, da će ih narod juriti po ulicama – a verujem da sigurno polovina Beograđana želi da juri Gorana Vesića po ulicama – nikako ne vodi normalnom dijalogu i smirivanju tenzija, već vodi takvoj atmosferi.¶

RADMILO MARKOVIĆ

ADRIS
GENERALNI POKROVITELJ

DVANAESTI
WEEKEND

ROVINJ 19–22.09.2019.

TRI DANA MIRA, LJUBAVI I KOMUNIKACIJE

weekend.hr

U raljama nemoći

Činjenica je – mada ne i preterana uteha – da režim (čitaj Vučić), uprkos periodičnim pretnjama i permanentnom tabloidnom namigivanju u tom smeru, ne sme da zaista "okrene list". Niti geopolitički, niti u smislu "konačnog obračuna" sa "izdajničkom opozicijom". Isto kao što ne želi ili ne sme da "odjavi" razne evropske izvestioce i posrednike – i pošalje ih tamo gde bi ih sa starim radikalskim guštom sigurno najradije poslao. Ne. On igra igru. Neke podmiti obećanjima (zli jezici kažu – neke i bukvalno), neke šarmira, a neke jednostavno istrpi, iskaljujući posle bes i frustraciju na najbližim saradnicima, nezavisnim medijima i neprijateljskoj opoziciji

Da li mislite da opozicija treba da bojkotuje naredne parlamentarne izbore? (samo ispitanici koji su birali opozicione stranke, bez SRS)	
Da	40,1
Ne	41,7
ne znam / nemam stav	18,2
Ukupno	100 %

Da li mislite da opozicija treba da se vrati u parlament i tamo se bori za svoje stavove? (samo ispitanici koji su birali opozicione stranke, bez SRS)	
Da	56,3
Ne	27,6
ne znam / nemam stav	16,1
Ukupno	100 %

Da li mislite da bi bilo možda bolje odložiti konačno rešenje problema Kosova i Metohije za neko bolje vreme?	
Da	45,2
Ne	32,0
ne znam / nemam stav	22,8
Ukupno	100 %

Ako bi sledeće nedelje bili raspisani vanredni parlamentarni izbori, da li biste na njih izašli?	
da, sigurno bih izašao	66,0
možda / verovatno bih izašao	11,8
ne, ne bih izašao	12,6
ne znam/ bez odgovora	9,6
Ukupno	100 %

Za koju stranku ili listu biste najverovatnije glasali na tim izborima? (bez neizjašnjenih)	FEBRUAR	APRIL
Koalicija oko SNS – (A. Vučić, A. Vulin, M. Krkobabić, R. Ljajić...)	43,4	44,4
za opoziciju, ali ne znam tačno za koga	17,9	19,2
Savez za Srbiju (D.Đilas, V. Jeremić, B. Obradović, Z.Lutovac...)	13,2	14,5
Koalicija SPS–JS (I. Dačić, D. Palma)	8,7	9,1
Pokret slobodnih građana (S. Trifunović)	4,4	4,0
SRS (V. Šešelj)	2,7	2,0
Srpski patriotski savez (A. Šapić)	2,9	1,5
Građanski front (Ne davimo Beograd...)	–	1,2
SDS (B. Tadić)	2,1	1,0
DSS (M. Jovanović)	1,7	1,0
ostali	3,1	2,0
Ukupno	100%	100%

Za koju stranku ili listu biste najverovatnije glasali na tim izborima? (bez neizjašnjenih)	
Koalicija oko SNS – (A. Vučić, A. Vulin, M. Krkobabić, R. Ljajić...)	44,5
za opoziciju, ali ne znam tačno za koga	22,8
Savez za Srbiju (D.Đilas, V. Jeremić, B. Obradović, B.Tadić, Z.Lutovac...)	11,3
Koalicija SPS–JS (I. Dačić, D. Palma)	8,2
Pokret slobodnih građana (S. Trifunović)	3,7
SRS – (V. Šešelj)	2,8
Srpski patriotski savez (A. Šapić)	2,7
Građanski front (Ne davimo Beograd i koalicija lokalnih građanskih organizacija)	1,4
DSS (M. Jovanović)	0,7
ostali	1,8
Ukupno	100 %

Piše: **Đorđe Vukadinović**

Najlakše je ponovo reći – ista meta, slično odstojanje. Ali pažljiviji pogled na rezultate julskog istraživanja pokazuju neke, na prvi pogled, paradoksalne tendencije. S jedne strane, rejting SNS se stabilizovao na 44-45 odsto. A ukoliko uspe da zbuni ili izborno demotiviše kategoriju "za opoziciju, ali ne znam za koga" i (još važnije) ukoliko opozicija nastavi ovu aktuelnu i samodestruktivnu pometnju zvanu "hoće bojkot-neće bojkot" – taj rezultat može ići još i znatno više.

S druge strane, skoro 40 odsto ispitanika kaže da "danas živi gore" nego pre pet godina. A na ključno pitanje – da li zemlja ide u dobrom ili lošem pravcu – rezultat je gotovo fifti-fifti, to jest, svega tri odsto u korist po vlast povoljnog odgovora. Velika većina ispitanika (44:31) smatra da "vlast nije preduzela dovoljno da spreči ili umanji štetu od elementarnih nepogoda", i ne podržava (45:32) aktuelnu kosovsku politiku. (I čak polovina kaže da ni uz napor ne može da priušti sebi letovanje.) Pa, zašto onda ipak glasaju za vlast – zapitaće se (samo) neko ko ne poznaje srpske medijske prilike, niti manipulativne političke i psihološke mehanizme na kojima se Vučićeva vlast održava. I zahvaljujući kojima opredeljenje za vladajuću stranku ("Vučića") već poodavno nije stvar racionalnog političkog izbora nego zapaljivog koktela straha, nade i gotovo sektaške "pravovernosti". A ponajviše ubeđenja kako niko drugi ne postoji, odnosno kako su sve druge opcije i svi drugi kandidati "mnogo gori". Zato ne čudi što kada

Foto: MARIJA Jankovic

Konopac, metak, jama i ludačka košulja

Srbija (bez KiM)
30. jun - 7. jul 2019.
istraživanje telefonsko
reprezentativni uzorak
ispitanika: 1000

Iz istraživanja u istraživanje – a naročito od početka 2019. – beležimo konstantan rast verbalne agresije i povišenog tona, prostačkog rečnika, divlje mržnje i otvorenih pretnji, i to naročito kod najstarije populacije ("60 plus"), koja je očigledno najpodložnija malignoj propagandi režimskih medija. Ovo posebno dolazi do izražaja kada opisuju pojedince iz opozicije – naročito Dragana Đilasa, Vuka Jeremića, Boška Obradovića i Sergeja Trifunovića. Najčešće upotrebljavane reči su: bitanga, bruka, džukela, lopov, đubre, šljam, ludak, sramota, beščasnik, nepošten... U svakom slučaju, neko koga, zapravo, treba ubiti, obesiti, linčovati, proterati, zatvoriti.

Tipični primeri:

Stariji penzioner iz Kruševca (glasač SNS-a): *"Đilasu bih stavio konopac o vrat, Jeremiću isto, da ovaj prvi ne bude sam. Obradoviću metak u čelo, a Sergeju ludačka košulja. A mogu svi oni da se po kratkom postupku bace u jamu i zatrpaju."*

Penzioner iz Pančeva: *"Sve su to plaćenici, bre!"*

Domaćica iz okoline Kruševca: *"Osim Vučića, svi ostali su džukele."*

Penzionerka iz Požarevca: *"Ma sve će Vučić da zaposli, samo još nije stigao, a smetaju mu oni nesoji (Đilas i ekipa) što hoće da ruše državu."*

Selo kod Zaječara: *"Đilas i ovi oko njega su jajare. Njih sve treba redom vešati na Terazijama."*

Stariji Nišlija: *"U opoziciji se skupili sve lopovi i bitange. Oni mi preko televizije govore najgore kletve i jedino žele da svi mi stariji ljudi i penzioneri što pre umremo da oni mogu mirno dalje da se šire."*

Sredovečna ispitanica iz južne Srbije: *"Svi treba da idu u zatvor osim Vučića, jer su 20 godina krali, a narod 'ispašća'. Posle Slobe, Vučić jedini vredi."*

Penzioner iz Leskovca: *"Opozicija – vataju golubove i siluju žene."*

Penzioner iz Vranja: *"Vuk Jeremić – đubre! Ne lopov, nego lopurda! Zbog njega imamo problem s Kosovom! On je sve priznao!"*

Penzioner iz Leskovca: *"Boško Obradović je drumski razbojnik! Prvo je opljačkao crkvu, pa dijasporu."*

Ispitanik iz Prokuplja: *"Sergej Trifunović je drogeraš, narkoman!"* ¶

ISTRAŽIVAČKI TIM NSPM

pogledamo šta po medijima i skupštini vlast zapravo radi, videćemo da i nakon sedam godina mnogo više dezavuišu protivnike kao "odgovorne za ono što nam se dešava", nego što, na primer, promovišu svoje pozitivne rezultate.

"BELOLISTIĆKA" ATMOSFERA

Savez za Srbiju je u velikoj meri postao žrtva sopstvene radikalne retorike i prevelikih obećanja. Da li iz iskrenog ubeđenja ili zbog potrebe da se takmiče i pariraju euforiji sa društvenih mreža, lideri Saveza kao da su se utrkivali u davanju optimističnih prognoza i pomalo olakih obećanja. Od licitiranja oko Dana D, do toga kad će biti izbori, kada će Vučić pasti, do kada mu daju rok, od kada će oni da "okrenu drugi list" itd.

Iako to možda može da donese neki kratkoročni politički dobitak, dugoročni efekat tog "loženja" je uvek negativan. Pogotovo s obzirom na opozicionu biračko telo koje – za razliku od onog naprednjačkog – sigurno ne možeš trajno zamajavati floskulama i prevoditi žednog preko vode. A onda su, da nevolja bude još veća, upali u "bojkotašku" stupicu, stvorivši situaciju iz koje se neće »

Foto: MARIJA Jankovic

Da li, po pitanju standarda, danas živite bolje ili gore nego pre pet godina?	
bolje	24,7
gore	39,3
isto	33,8
ne znam/bez odgovora	2,2
Ukupno	100 %

Da li možete da priuštite sebi odlazak na odmor (letovanje, banja, more...)?	
Da	26,8
Da, ali samo po cenu velikog odricanja	24,2
Ne mogu	48,3
ne znam / bez odgovora	0,7
Ukupno	100 %

Da li, prema Vašem mišljenju, Srbija trenutno ide u dobrom ili lošem pravcu?	
dobrom	42,4
lošem	39,1
ne znam / nemam stav	18,5
Ukupno	100 %

Da li mislite da je vlast ove godine preduzela dovoljno da umanji štetu od elementarnih nepogoda (poplave, grad...)?	
Da	31,1
Ne	44,1
ne znam / nemam stav	24,8
Ukupno	100 %

lako iščupati sve i pod pretpostavkom da u narednim danima i nedeljama čak i izbore neke opipljive ustupke od strane vlasti. Naime, jedan deo opozicione, a pre svega "tviterske" i pro-SzS javnosti, duboko je uveren da ni na kakve izbore ne treba izlaziti i da svaki izlazak znači "izdaju" i "kolaboraciju sa Vučićem". I ta "belolistićka" atmosfera ozbiljno preti da doslovno prepolovi eventualni opozicioni rezultat na budućim izborima, čak i ukoliko se na njima opozicija pojavi u punom sastavu.

No, ma koliko krizirao i lutao, SzS nesporno ostaje dominantna opoziciona formacija. To praktično niko i ne dovodi u pitanje. Ali je više nego očigledno da Savez, ovakav kakav je, nema kapaciteta (a još manje magnetizma) da apsorbuje čitavu opozicionu scenu. Razume se, oni će verovatno reći da im to "nije ni bila namera". Ali – čak i ukoliko je to istina – utoliko gore. Naime, takvi savezi se i prave upravo sa tom namerom – da zauzmu čitav politički prostor – i da tako, svojom potentnošću, nadomeste konceptualne i ideološke praznine koje unutar tako heterogene koalicije nužno i neminovno postoje. To je svrha njihovog postojanja. Ukoliko je ne ispune, a budući da nemaju čvrsto ideološko tlo iz kojeg se mogu iznova regenerisati, počinju ubrzano da se suše i venu. I to je ono što lidere Saveza treba da brine – čak više od nekoliko izgubljenih procenata – koji, uostalom, nisu ni otišli nikuda daleko, niti zauvek.

"GENETSKI MODIFIKOVANI" ORGANIZAM

S druge strane, ma koliko delovao silno, medijski, politički i statistički moćno i suvereno, SNS je, u osnovi, tigar od papira i jedan džinovski "genetski modifikovani" organizam, nesposoban za samostalan politički život. I to Vučić zna bolje od bilo koga drugog. Sem toga, veoma je svestan svoje zavisnosti od spoljnog, pre svega, zapadnog faktora, bez obzira što čini oprezne pokušaje da tu zavisnost neprimetno smanji. Uostalom, vrlo dobro se seća kako se svojevremeno brzo i lako urušila Tadićeva politička tvrđava, koja je u jednom trenutku takođe delovala moćno i neosvojivo. I zato, uprkos medijskom i skupštinskom junačenju njegovih vedeta, i uprkos verbalnoj i ideološkoj reviziji praktično svih elemenata petooktobarske promene, Vučić se gotovo paničnо kloni da otvoreno izaziva svetske centre moći – demonstrirajući prema njima često čak i preteranu i iritantnu snishodljivost.

Iako to opoziciona javnost nije registrovala (ili se taktički pravila da ne primećuje), fascinantna je – pa čak i pomalo otužno komična – bila brzina kojom je, na primer, Maja Gojković ekspresno reagovala na preporuke Evropske komisije koje su se ticale rada parlamenta. Netragom su nestali oni "fantomski" amandmani poslanika vladajuće koalicije (na koje je opozicija skoro dve godine uzalud upozoravala), sednice se više ne zakazuju po hitnom postupku (danas za sutra),

Sa kog medija se najviše informišete?	
televizije	46,6
radija	1,8
internet portala	42,7
štampanih novina	6,1
uopšte se ne informišem preko medija	2,8
Ukupno	100 %

Da li koristite internet i koliko često?	
svakodnevno	59,0
nekoliko puta nedeljno	6,1
ne koristim internet	34,9
Ukupno	100 %

tačke dnevnog reda se ne spajaju u one džinovske i besmislene pakete. A posle više godina na dnevni red su stavljeni čak i izveštaji nezavisnih regulatornih tela.

Opozicija će, naravno, reći da je sve to posledica njihove borbe i odlučnog bojkota – mada se meni čini da je pre u pitanju želja vlasti da se, posle dužeg vremena, na jednoj – po njih – relativno bezbolnoj temi, ponovo pokažu kao prilježni evropski đaci. Onako radikalski pedantni, s mastiljavom olovkom u ruci, doslovno štiklirajući tačku po tačku iz izveštaja EK. Naravno, sadržinski, u radu parlamenta ostalo je, manje-više, sve po starom, ako ne i gore.

LOPTA U PRAZNOJ MREŽI

Ako je neko računao da će usled odsustva opozicionih poslanika makar malo splasnuti borbeni entuzijazam vladajuće postave (na čelu sa ofanzivnim kvartetom u sastavu Marijan-Martin-Atlagić-Orlić) da šutira loptu u praznu mrežu – ljuto se prevario. Ne samo da im ne smeta, nego se čak čini da su, uz povremenu razmenu prijateljske vatre (mada

Ukoliko biste morali da birate, da li ste za to da Srbija uđe u političko-ekonomski savez sa	
EU	15,2
Rusijom	23,7
Kinom	7,0
zemljama Balkana	3,5
da ostane neutralna	36,4
ne znam/ bez odgovora	14,2
Ukupno	100 %

Sa koje se TV stanice najviše informišete?	
RTS	27,1
TV Pink	15,7
N1	11,9
TV Prva	10,8
TV Hepi	4,5
lokalna TV stanica	2,3
O2	1,7
RTVojvodina	1,7
Studio B	0,3
ne pratim informativni program na TV/ bez odgovora	24,0
Ukupno	100 %

je to, zapravo, više ping-pong) sa radikalskom sabraćom, u beskonačnim i oštrim verbalnim raspravama sa praznim opozicionim klupama otkrili novi smisao, zabavu i radost.

Ipak, ne treba ni malo sumnjati da će, ukoliko vođa proceni da tako treba, i ove militantne perjanice brzo zamuknuti. Baš kao što je, na primer, prilikom Vučićevog poslednjeg skupštinskog obraćanja ("izveštaja") o KiM utrnulo Rističevića, jer je na galeriji skupštine u tom trenutku ipak bilo previše stranih diplomata i posmatrača. Dakle, nije da on i Maja Gojković ne znaju šta i kako treba – i šta je (ne)normalno – nego, naprosto, ne žele i neće, sve dok ih nužda ne natera.

Da li podržavate ulazak Srbije u EU?	
Da	46,1
Ne	36,4
nemam stav / bez odgovora	17,5
Ukupno	100 %

Da li podržavate ulazak Srbije u NATO?	
Da	8,4
Ne	78,7
nemam stav / bez odgovora	12,9
Ukupno	100 %

Da li podržavate savez Srbije sa Rusijom?	
Da	58,3
Ne	22,7
nemam stav / bez odgovora	19,0
Ukupno	100 %

Da li bi, prema Vašem mišljenju, trebalo ukinuti rijaliti-programe poput „Zadruge" i „Parova"?	
da, treba ih ukinuti u potpunosti	66,9
treba da se emituju samo posle ponoći i dodatno oporezuju	16,1
ne, ne treba ih ukidati ni ograničavati	12,7
ne znam / nemam stav	4,3
Ukupno	100 %

Hoću reći, činjenica je – mada ne i preterana uteha – da ni režim (čitaj Vučić), uprkos periodičnim pretnjama i permanentnom tabloidnom namigivanju u tom smeru, zapravo, takođe ne sme da zaista "okrene list". Niti geopolitički, niti u smislu "konačnog obračuna" sa "izdajničkom opozicijom". Isto kao što ne želi ili ne sme da "odjavi" razne evropske izvestioce i posrednike – i pošalje ih tamo gde bi ih sa starim radikalskim guštom sigurno najradije poslao. Ne. On igra igru. Neke podmiti obećanjima (zli jezici kažu – neke i bukvalno), neke šarmira, a neke jednostavno istrpi, iskaljujući posle bes i frustraciju na najbližim saradnicima, nezavisnim medijima i neprijateljskoj opoziciji. No, čak i u ovom poslednjem, čini se, ne sme da ide baš do kraja, odnosno baš onoliko koliko bi on lično, a naročito njegovo okruženje, verovatno želeli.

Da li želim da sugerišem da je pitanju neki "big dil", tj. džentlmenski dogovor sklopljen uz posredovanje i koordinaciju Metjua Palmera i/ili Makronovih političkih savetnika? Možda. To se nikada ne može potpuno isključiti. Ali ni lako dokazati. No, mislim da je, ipak, pre u pitanju i u pozadini ove prećutne konstruktivnosti, zapravo, sukob dveju slabosti, odnosno dva bloka, nejednakih resursa i snage, ali duboko svesna svoje unutrašnje ranjivosti i (polu)praznih pušaka kojima uzajamno prete. I zato – još uvek – ne gaze do kraja. Što je, na kraju krajeva, i dobro.

Razume se, pisac ovih redova bi, kao i većina vas čitalaca, verovatno više voleo da taj krhki, makar i prećutni, društveni sporazum jeste proizvod racionalnog i promišljenog stava, kao i svesti o ličnoj i političkoj odgovornosti – a ne osećaja slabosti i straha. Ali, bolje išta nego ništa.¶

Autor je narodni poslanik i urednik NSPM

Novi statut, stare obmane

Bahatost i beskrupuloznost gradske vlasti nas učvršćuju u uverenju da je u ovom trenutku jedini način borbe bojkot gradske skupštine, jer institucije sistema očigledno služe samo kao fasada i smokvin list za jedan otuđeni režim i rastuću autokratiju, kojoj je svaki dijalog stran, a neistomišljenik – neprijatelj

Piše: **Nikola Jovanović**

Potpredsednik Narodne stranke i šef odborničke grupe "Savez za Srbiju" u Skupštini Beograda

Vladajuća većina u Beogradu usvojila je 25. jula, na sednici gradske skupštine u krnjem sazivu, novi Statut prestonice. Zvuči kao uobičajena agencijska vest, zar ne? Problem je što ništa u vezi sa ovim nije uobičajeno. Za početak, moje kolege odbornici iz SNS-a se ljute kada kažem "krnji sastav" skupštine, ali kako nazvati sednicu kojoj ne prisustvuje najveća opoziciona odborничка grupa? Ali, ima nešto mnogo važnije od toga.

Gradska vlast je, kao i u slučaju izmena zakona o glavnom gradu, ponovo donela jedan strateški dokument u potaji, daleko od očiju stručne i opšte javnosti, bez dijaloga sa građanima i opozicijom.

Kao šef najveće odborničke grupe, saznao sam za menjanje Zakona o glavnom gradu iz novina, a na molbu predsedniku Skupštine da mi pošalje tekst koji je gradska uprava napisala, dobio sam ljubazni odgovor koji nije "krunisan" slanjem dokumenta.

DOVIJANJE

Mesec dana kasnije, nekako sam se dovio da dobijem tekst predloga novog Statuta, ali je za mene misterija zašto on nije bio objavljen na zvaničnom sajtu Grada da se i građani upoznaju sa njim. Iako Statut u članu 148. predviđa javnu raspravu o svim potencijalnim izmenama ovog "ustava" naše prestonice, od toga ništa nije bilo. Svima je jasno da se namerno čekao kraj jula za usvajanje Statuta, kada je pažnja javnosti umanjena, a redakcije u onih par preostalih objektivnih i profesionalnih medija desetkovane zbog odmora.

Otkud ovaj prezir vlasti prema javnosti, građanima, medijima i demokratskim principima? Bojim se da se odgovor krije u lošim namerama. A namera vlasti je da se ove na brzinu donete izmene marketinški i jednokratno iskoriste za izbore za skupštine beogradskih opština, predviđene za mart naredne godine, kao i da se ograniči kontrolna funkcija skupštine grada.

Vladajuća partija će pričom o "decentralizaciji" nastojati i da uveri svoje birače i simpatizere da oni ipak drže svoja obećanja i da su iskreno posvećeni spuštanju nadležnosti na nivo koji je što bliži građanima.

Kamo sreće da su iskreni u svojim namerama da barem nešto dobro sprovedu u našem gradu. Ali ništa od toga ni ovaj put, njihovo "tumačenje" novog Statuta u jutarnjim programima tabloidnih televizija sa nacionalnom frekvencijom nema dodira sa tekstom dokumenta i stvarnošću.

Kao što su 2014. godine, uoči izbora za Skupštinu Beograda, obećavali tri milijarde evra stranih investicija u "Beograd na vodi", kao što su uoči lokalnih izbora 2016. godine obmanjivali javnost o momentalnoj izgradnji kanalizacije za celu levu obalu Dunava i novih osnovnih škola, kao što su uoči gradskih izbora prošle godine obećavali dve linije metroa do 2022. godine i novu autobusku stanicu do jeseni ove godine, u potpuno istu marketinšku logiku se upisuje i aktuelna priča o "decentralizaciji".

Zamenik gradonačelnika je tokom pripreme izmena Zakona o glavnom gradu i Statuta najavljivao silnu decentralizaciju, podelu grada na gradsku i prigradsku zonu, izjavljivao da "građani neće morati da putuju 60 kilometara da dobiju neki papir" i slične besmislice – jer, od toga u zakonu i novom Statutu nema ništa.

BRISANJE MESNIH ZAJEDNICA

Da li je decentralizacija i spuštanje odlučivanja na nivo bliži ljudima to što jedino u Beogradu savete mesnih zajednica neće moći da biraju građani na direktnim izborima? U članu 124. novog Statuta brisan je i stav da mesna zajednica ima svoj pečat i račun.

Da li je decentralizacija to što gradska uprava više neće odgovarati gradskim odbornicima direktno izabranim od građana, već isključivo gradskom veću u kojem zamenik gradonačelnika vedri i oblači? Izmenama Statuta se ukida i pravo gradskog parlamenta da usvaja finansijske izveštaje javnih komunalnih preduzeća, kao i obaveza gradonačelnika i veća da podnose izveštaje gradskim odbornicima, koji predstavljaju glas Beograđana.

Da li je decentralizacija to što se ukidaju pravobranilaštva gradskih opština i sve se stavlja pod kapu gradskog pravobranilaštva? To što gradske opštine definitivno neće moći da izdaju poslovni prostor, da imaju svoju građevinsku inspekciju, svoju imovinu?

Zamenik gradonačelnika tvrdi da gradske opštine ne mogu imati svoju imovinu zbog Ustava Srbije iz 2006. godine. Laž.

Misterija je zašto nisu promenili član 51. Statuta, koji kaže da "zamenik menja gradonačelnika samo u slučaju odsutnosti i sprečenosti", kad smo za proteklih godinu dana videli da zamenik menja gradonačelnika uvek, odnosno da je uzurpirao funkciju gradonačelnika

Ako su zaista hteli da decentralizuju Beograd i daju veće nadležnosti gradskim opštinama, mogli su da iskoriste član 18. Zakona o javnoj svojini koji kaže da se "statutom grada može predvideti da gradska opština ima javnu svojinu na pokretnim i nepokretnim stvarima". Ništa od toga.

Statut ne definiše ni kriterijume za visinu budžeta gradskih opština. Opštinski prihodi će i dalje zavisiti od godišnje milostinje grada, odnosno od političkih odluka vladajuće partije, jer se do sada pokazalo da gradske opštine u kojima građani glasaju za drugačiju opciju od one na vlasti u gradu dobijaju manja sredstva. Da ironija bude veća, na krnjoj sednici na kojoj je usvojen novi Statut, navodno sa mnogo većim ovlašćenjima za gradske opštine, usvojen je i rebalans kojim je gradski budžet povećan za 4,95 odsto, ali gradske opštine nisu dobile ni dinar više (12.952.962.000 u dinar, i pre i posle rebalansa). Drugim rečima, na dan usvajanja novog Statuta, udeo budžeta gradskih opština u gradskom budžetu je čak opao.

Jedina nova ovlašćenja gradskih opština koja se naizgled mogu smatrati decentralizacijom jesu vraćanje nadležnosti za legalizaciju jednog dela bespravnih objekata (do 400 kvadratnih metara, odnosno do 3000), kao i za izdavanje građevinskih dozvola (do 1500 kvadratnih metara, odnosno 5000). Međutim, u gradu, kao i u čitavoj Srbiji, na snazi je sistem elektronskog izdavanja dozvola, čime je ovaj proces praktično centralizovan. Opštine neće imati pravo ni na svoju građevinsku inspekciju niti da ubiraju doprinose za uređenje građevinskog zemljišta, tako da je i ovde reč o lažnoj decentralizaciji.

ODSUTNOST I SPREČENOST

Za mene je misterija da nisu promenili član 51. Statuta, koji kaže da "zamenik menja gradonačelnika samo u slučaju odsutnosti i sprečenosti". Za proteklih godinu dana videli smo da zamenik menja gradonačelnika uvek, odnosno da je uzurpirao funkciju gradonačelnika protivno zakonu i Statutu.

Beogradu je zaista potreban novi statut. Ali statut koji predstavlja istinsku decentralizaciju. Koji predviđa učešće građana u donošenju odluka kroz vođenje javnih rasprava i, u posebnim slučajevima, organizovanje referenduma. Potreban nam je statut kojim se ograničava izvršna vlast, a skupštini omogućava da vrši pun nadzor nad gradskom upravom, trošenjem novca poreskih obveznika i poslovanjem javnih preduzeća.

Dve stvari za kraj. Vladajuća većina je imala nameru da u senci usvajanja Statuta provuče još neke sporne odluke. Na primer, na istoj toj sednici od 25. jula usvojena je nova Odluka o tretiranju otpada, kojom se jasno najavljuju dve stavke na uplatnici Infostana (umesto jedne dosadašnje): 1) odnošenje otpada i 2) tretman otpada. To je posledica štetnog ugovora o koncesiji na spalionicu u Vinči, koji je SNS uprava zaključila 2017. godine, a naša odbornička grupa (koja u to vreme zaključenja nije ni postojala) naknadno tražila raskidanje. Odbornička grupa SNS-a je izdala saopštenje povodom ovog našeg otkrića, u kome je izlila bujicu uvreda na račun mojih kolega i mene, ali nisu smeli da nas demantuju, a još manje da citiraju član 36. pomenute Odluke, koji jasno nama daje za pravo. Ponovo pozivam gradonačelnika i odborničku grupu SNS-a da kažu koliko će iznositi obračun za tretiranje otpada, iz člana 36. pomenute Odluke, pošto su to ponovo prećutali u svom saopštenju. Ponoviću i ovde: neka vladajuća većina javno garantuje da neće biti novih nameta u vezi sa tretmanom otpada, ili neka se izvine građanima Beograda što su ih obmanjivali da ih koncesija na spalionicu neće dodatno koštati.

Druga stvar koju sam hteo da dodam je moje lično uverenje da je protekla sednica Skupštine grada potvrdila da vladajuća većina nema nikakvu nameru da vodi dijalog sa građanima i da osluškuje njihove potrebe. Ukoliko vlast ne organizuje javne rasprave prilikom usvajanja ključnih dokumenata poput Zakona o glavnom gradu ili novog Statuta, kako očekivati da konsultuje građane prilikom odluka o trošenju novca, promenama režima saobraćaja, seče drveća, novim nametima...? Ovakva bahatost i beskrupuloznost gradske vlasti nas učvršćuju u uverenju da je u ovom trenutku jedini način borbe bojkot gradske skupštine, jer institucije sistema očigledno služe samo kao fasada i smokvin list za jedan otuđeni režim i rastuću autokratiju, kojoj je svaki dijalog stran, a neistomišljenik – neprijatelj.

Da zaključim, Beogradu pored drugačijeg Statuta treba novi generalni plan, nova strategija razvoja, kao i javni medijski servis koji će služiti građanima, a ne partiji na vlasti. Mnogo posla je pred nama, ali preduslov za sve to jeste da ode aktuelna upravljačka ekipa, jer se od nje definitivno ništa više dobro ne može očekivati, što pokazuje i ovaj predlog "novog" Statuta. Mi ćemo se zajedno sa građanima i strukovnim udruženjima boriti van kompromitovane i krnje gradske skupštine da se to desi što pre. ¶

Kuda voze patrolna kola

“Celo jedno odeljenje USP-a bavi se saobraćajnim nesrećama, a od svih njih samo jedan je radio uviđaje, ostali nikad nisu bili ni prisutni. Paradoks je da su doveli čoveka iz interventne jedinice da analizira uviđaje. Po ceo dan analiziraju saobraćajne nesreće kako bi dokazali da uzrok nije nepropisna radnja već kao zdravstveni razlozi, ili proglase da je neko umro od srca da bi smanjili broj poginulih. Ili preformulišu da nije u pitanju nezgoda već oštećenje tuđe stvari da bi smanjili broj nesreća, naročito onih sa povređenima i poginulima”, kaže za “Vreme” sagovornik iz Saobraćajne policije

U zemlji za nešto manje od dva meseca pogine u saobraćajnim nesrećama 100 ljudi, a broj povređenih višestruko je veći. Samo za jedan vikend živote izgubi devet osoba, što je stanje koje bi u svakoj ozbiljnoj državi sa brojem stanovnika kao u Srbiji bilo alarmantno. Međutim, kod nas to nije slučaj.

“Analiziraćemo podatke i doneti zaključke”, rekao je 29. jula direktor policije Vladimir Rebić.

“Juče smo imali sednicu Kolegijuma direktora o toj temi, kojoj sam i ja kratko prisustvovao, to nas sve zabrinjava”, odgovorio je 29. jula na novinarsko pitanje ministar unutrašnjih poslova dr Nebojša Stefanović.

Stefanović je, kako bi umirio javnost, još najavio i kako će “policija pojačati represivne mere i pooštriti kontrole”, kao i da je načelnik Uprave saobraćajne policije (USP) na toj sednici “izneo dodatne mere koje namerava upotrebiti u narednih par dana”.

Koje dodatne mere i kakvo pooštravanje, kontrola kog tipa, Stefanović nije našao za shodno da obrazloži; verovatno je žurio da gleda direktan prenos obraćanja svog lidera Aleksandra Vučića “naciji” u utorak prepodne. Ako je opštepoznato da je broj saobraćajnih nesreća u Srbiji najveći u letnjoj sezoni, najava dodatnih i pooštrenih mera u avgustu je isto kao kad bi nadležni za protivgradnu zaštitu krajem septembra saopštili da su iz skladišta izvukli veliki broj raketa i postavili ih na protivgradne stanice, gde ih nije bilo tokom juna i jula. A dotle grad uništio svu letinu...

STANJE NA DRUMU

Bivši i sadašnji oficiri saobraćajne policije u razgovoru za “Vreme” konstatuju da se svest naroda u Srbiji ne može podizati preventivnim merama, već jedino represivnim.

“Udari ga po džepu jednom-dvaput, pa ćeš videti kako više neće preticati preko pune linije ili voziti neosvetljen traktor. Kazni ga novčano i oduzmi mu dozvolu, neće mu više pasti na pamet da vozi pijan”, prostonarodski ukazuju oni.

Vožnja u pijanom stanju tek je deo “nacionalnog folklora”, ali i za to ima leka, što je kratkotrajna praksa pokazala. Jedan stari “saobraćajni vuk” ukazuje da je tu stvar jednostavno rešiti – sve one koji voze sa 1,2 promila alkohola u krvi i više, nakon trežnjenja treba po kratkom postupku sprovesti kod sudije za prekršaje, koji će mu “razrezati” propisanu zatvorsku kaznu i potom ga odmah, ekspresno slati na izdržavanje. Novčana kazna i oduzimanje dozvole bi onda bili sekundarna sankcija, a tome više ne bi palo na pamet da pijan sedne za volan. Taj bivši saobraćajac konstatuje da bi isto trebalo da se odnosi i na bahatu vožnju, za koju je takođe propisana zatvorska kazna. Problem je, ukazuje on, to što bi onda u malim mestima po unutrašnjosti nastao haos, jer tamo se svi poznaju, pa i sudije izriču blaže kazne, a prijave ponekad namerno i zastare. On kaže da je bilo takvih ideja, ali da su dočekane “na nož”.

Razlog za veliki broj nezgoda i poginulih i povređenih je, kako navodi jedan aktivni funkcioner policije, i to što je praktično potpuno nestao pravi način saobraćajnih kontrola – u Beogradu ih još ima, dok su u unutrašnjosti simbolične. Šta je, na primer, sa onom proklamovanom i započetom akcijom dok je Rebić bio načelnik USP, kad je prilikom svakog zaustavljanja, pa i iz najbanalnijeg razloga, vozač preventivno morao da duva u alkometar (takozvana pasivna kontrola), pa ako aparat pokaže i najmanje prisustvo alkohola, onda ide pravo testiranje. Svi oni koji voze primetiće da u poslednje dve godine toga više nema. Da li zato što su se alkometri pokvarili, ili saobraćajce mrzi da to rade, ili je možda neko povukao tu direktivu. I džaba onda uverava-

BEZ SARADNJE I KOMUNIKACIJE UNUTAR MUP-a: Sve veći broj udesa

Foto: Sava Radovanović /Tanjug

Presretači kao preventiva

"Presretači se vozikaju Beogradom umesto Ibarskom magistralom, putevima kroz Vojvodinu ili kroz Pomoravlje. I sad se hvale kako presretačima kontrolišu da li je vezan pojas ili da li vozač priča mobilnim. Šta kad ih zaustave, izgube 15 minuta pišući kaznu od 10.000 dinara, koja je prepolovljena kad se plati u roku od osam dana. A za to vreme im protutnje vozila sa mnogo većim prekršajima. Radiš u autu od par desetina hiljada evra i juriš prekršaje koji mogu da rade pozornici, a da ne pričam o motociklistima, kojima bi to trebalo da bude prioritet. Najbolje bi bilo da uvedu policajce bicikliste koji bi to kontrolisali", rezignirano kaže jedan saobraćajac.

Nekad su presretači zaista išli kritičnim magistralama i nisu reagovali na te sitne prekršaje, nego samo na one krupne, koji ugrožavaju bezbednost svih učesnika u saobraćaju, a i kazne za njih su velike. Pa je tako jedan presretač praktično za mesec dana dobrog rada, sa ciljanim mestima gde ide u kontrole, otplaćivao sam sebe. A vozači na kritičnim deonicama su i te kako pazili, poput recimo Novog Pazara, gde je samo jedna pojava presretača dovela do panike, jer su navikli da im lokalni saobraćajci gledaju kroz prste, a nisu očekivali da se to vozilo uopšte pojavi. Nije to usamljen slučaj, bilo je slično i u drugim mestima, čim vide sumnjivi "audi", "BMW", "volvo", sa registracijama drugih gradova, odmah su vodili računa i to je, prema rečima sagovornika "Vremena", bila prava preventivna delatnost. U gepeku su imali po pet-šest pari tablica, sa oznakama raznih gradova, pa su ih menjali po potrebi, a ponekad su i farbali automobile u drugu boju zbog kamuflaže. Neretko su i tadašnji šefovi saobraćajaca išli neposredno u kontrole, da se uvere kako teče akcija, a ne samo kao sada, ako se najavi da će doći ministar da nešto nadgleda.

nja dr Stefanovića da će se kontrole pooštriti, potrebno je upitati zašto kad je već najavljeno da će biti najoštrije. A trebalo bi da budu, jer bi se onda izbegao slučaj poput onog za vikend u Šapcu ili kod Zrenjanina. Gde su bile saobraćajne patrole? Ako u Šapcu i nisu mogli kontrolisati brzinu, kako se moglo desiti da kod Zrenjanina u gluvo doba noći ide traktor sa neosvetljenom prikolicom. Da li je razlog možda to što patrole imaju ograničenje u potrošnji goriva i pređenoj kilometraži? Pa se onda stacioniraju na svima poznatim mestima!

STANJE U MUP-U

"Saobraćajci iz unutrašnjosti nemaju nijednu instruktivno-kontrolnu delatnost. Ranije se praktikovalo da starešine iz USP idu u Odeljenja saobraćajne policije i kontrolišu celokupan rad ili kada su posebne akcije u pitanju obavezno se ide u kontrolu. Toga sada nema. Nema saradnje ni u kolegijumu ni u Upravi, a kamoli sa terenom. Ne osećaju se potrebe terena. U Upravu je dovukao ljude koji su radili inspekcijski nadzor tehničkih »

Foto: Marija Janković

pregleda i od policijskog posla znaju samo da kažu da rade u policiji", ukazuje naš sagovornik.

Kada je u pitanju saobraćajna statistika, sagovornici ukazuju da se ona "šteluje" otkako je za načelnika USP došao Nebojša Arsov, za koga tvrde da nikad nije rukovodio ozbiljnom jedinicom niti učestvovao ne samo u kontrolno-instruktivnoj delatnosti, nego ni u jednom uviđaju. "Napustio službu, vratio se kad mu odgovaralo, odmah postao načelnik odeljenja, a posle 11 meseci načelnik Uprave, kao major. Da je izmislio semafor, a nije, ne bi toliko napredovao. Pa, šta onda čudi ovo što se dešava?"

Kako to već kod Srba biva, kad si postavljen na funkciju, onda imenuješ za svoje najbliže saradnike one koji znaju još manje od tebe, i potom počinje rašomonijada, ukazuju sagovornici "Vremena". Pa se zato i moglo desiti da jedan od tih saradnika kaže pomoćniku načelnika beogradske saobraćajne policije, iskusnom oficiru koji je radni vek proveo u tom sektoru, kako "pojma nema o saobraćaju", a taj bio dete dok je ovaj bio u poslu. Inače, načelnici odeljenja u USP su uglavnom kapetani, poneki major, ljudi sa manje iskustva nego što bi trebalo kad je tako ozbiljna oblast u pitanju.

"Celo jedno odeljenje USP-a bavi se saobraćajnim nesrećama, a od svih njih samo jedan je radio uviđaje, ostali nikad nisu bili ni prisutni. Paradoks je da su doveli čoveka iz interventne jedinice da analizira uviđaje. Po ceo dan analiziraju saobraćajne nesreće kako bi dokazali da uzrok nije nepropisna radnja već kao zdravstveni razlozi, ili proglase da je neko umro od srca da bi smanjili broj poginulih. Ili preformulišu da nije u pitanju nezgoda već oštećenje tuđe stvari da bi smanjili broj nesreća, naročito onih sa povređenima i poginulima", objašnjava jedan od izvora.

Potvrdu te teze lako je naći ako se anketira neko ko je imao saobraćajku, pa ako se onda vozači ne dogovore, dođe policija i sastavi zapisnik, podnese prijavu, vinovnik prizna krivicu po načelu oportuniteta, plati kaznu, a nezgoda se onda ne tretira kao udes nego "oštećenje tuđe stvari". Zbog toga je i statistika o saobraćajnim nesrećama relativna stvar.

Među saobraćajcima kolaju priče koje izazivaju njihovo nezadovoljstvo, kako se neki od nadređenih izvlače kad izazovu udes. Pa nabrajaju primere kad se ide na Roštiljadu u Leskovac, a službeno vozilo se prevrne i onda se ponovi "slučaj Jočić" – izmisli se da im je pas izleteo na auto-put i od udarca su se prevrnuli. Ili kad jedan od šefova skrivi sudar na uglu Trga Nikole Pašića i Vlajkovićeve, pa se onda vrati u rikverc i lupi to drugo auto, da bi ispalo da je on njega udario otpozadi.

Oni su posebno revoltirani na jedan slučaj, kada je policajka čiji momak je bio telohranitelj bivšoj funkcionerki MUP, pijana, sa više od 1,25 promila alkohola u krvi, izazvala saobraćajnu nesreću i umesto da ode na trežnjenje i piše joj se krivična prijava, Arsov je naredio da se to zataška.

Takvih slučajeva ima poprilično, bilo ih je i ranije, ali ne u takvoj meri, ukazuju sagovornici, koji izražavaju bojazan da će se stanje samo pogoršati.

Srbija pored USP ima i Agenciju za bezbednost saobraćaja, pa koordinaciono telo Vlade za tu oblast na čijem čelu je – ko bi drugi – nego ministarka Zorana Mihajlović, koja je verovatno među rekorderima po broju zaduženja i funkcija i "sve stiže". A paradržavna institucija je i nevladina organizacija Komitet za bezbednost saobraćaja, koja dobija pare od države za razne kampanje, a njeni predstavnici su na televizijama i u medijima skoro kao Aleksandar Vučić. Pare dobijaju i mediji, a od svih tih silnih aktivnosti rezultat je umesto smanjenja nesreća i podizanja svesti učesnika u saobraćaju – upravo suprotno. ¶

DAVOR LUKAČ

Novi vozači, dr'žte se

Iskusni saobraćajci ukazuju i na zamešateljstvo koje će tek nastati, a u pitanju su vozački ispiti i primena novih propisa o tehničkom pregledu, koji će "pokopati" ne samo vozače, nego i USP.

"Oko 4.000 kandidata u Srbiji čeka da polaže. U Beogradu je 1.500 kandidata, a u gradskoj saobraćajnoj policiji samo 18 ispitivača. Svaki od njih može dnevno da ispita samo sedam kandidata. Čak i pod uslovom da ne dolaze novi, probajte zamisliti koliko će to trajati. A propisi za linije tehničkog pregleda su kao da ideš na PET skener, ne daj Bože. Kakvu će to tek zbrku izazvati", kaže jedan od njih.

LAZAR DŽAMIĆ

Brend Evropa (4)

Upravljanje brendovima i lekcije za budućnost Evrope

Sadašnji globalni obrazovni sistem je pravljen za fabričku traku s početka 20. veka; prosek je kralj; uspeh je da se bude malo bolji od proseka

Reći ću opet: najveća barijera promeni je nedostatak mašte uparen s nedostatkom hrabrosti. Nažalost, i Brend Evropa pati od nje, što se vidi i u "proizvodu" i u njegovom komuniciranju.

Retko koji brend, sem kada mora, ide u radikalni "rifrejming". Umesto brend revolucije, trajni brendovi su u stanju permanentne evolucije kroz neprestano testiranje novih ideja. Evropi treba isto, na zvaničnom, organizovanom i javnom nivou. Vidljivo i podržano. Postoji bar pet velikih oblasti za evoluciju "proizvoda" Brenda EU.

Prva su novi oblici direktne i predstavničke demokratije. Građanska Skupština u Irskoj je dobar primer. U njoj sede predstavnici države, političkih partija i građana izabranih po slučajnom, ali reprezentativnom uzorku. Skupština debatuje najvažnija pitanja za zemlju i daje svoje preporuke vladi, koja mora da ih zvanično razmotri. Skupština je bila ključna u kreiranju razumne i racionalne debate oko referenduma za ukidanja zabrane abortusa u Irskoj. Eto prvog mogućeg odgovora na ozloglašeni "demokratski deficit" Brisela...

Druga je podrška novim oblicima korporativnog vlasništva. Paradoksalno, vrlo neoliberalna zemlja koja želi da napusti EU ima odlične primere. Već decenijama, među najomiljenijim brendovima u Britaniji je Džon Luis Partnerstvo, konglomerat lanca istoimenih robnih kuća i luksuznih supermarketa Vejtrouz. Svi zaposleni u grupi su partneri u biznisu, i tako se i zovu. Svake godine, profit se deli svima, po zajedničkim pravilima, nakon odvajanja dela koji se reinvestira u razvoj biznisa.

Društveno odgovorno preduzetništvo (*social enterprise*), umesto krupnog globalnog kapitala, trebalo bi da postane heroj nove Evrope, podržano odgovarajućim zakonskim, poreskim, finansijskim i simboličkim potezima. Nova Evropa zahteva nove heroje – i oni nisu nalik moralnim idiotima iz Silicijumske doline, niti globalnim korporativnim predatorima...

Treći test Brend EU transformacije je postepeno skidanje sa opsesije BDP-om i pomeranje ka kvalitetu života kao glavnoj meri. Paradoksalno, a ovde se posebno pokazuje nedostatak mašte, ova dva aspekta su u stvari kompatibilna ako se razvoj ekonomije usmeri u pravcu takozvanog Zelenog novog dogovora (*Green New Deal*).

Svet se definitivno "skida", i mora da se skine, sa fosilnih goriva. Evropa ima šansu, ako to shvati, da bude vodeća svetska sila u novoj, zelenijoj, ekonomiji. Za mnogo novih industrija koje se kreiraju u ovoj oblasti su potrebne armije ljudi: za postavljanje miliona punjačkih stanica za električne automobile, za konvertovanje desetine miliona domova u energetski efikasnija staništa i mnogo šta drugo. Zelena ekonomija je verovatno najveća ekonomska prilika 21. veka, odskočna daska za EU da poveća i rast i kvalitet života – o mogućnosti globalnog izvoza da ne govorimo – ako Brisel bude imao mašte i snage da istetura iz omamljenosti krupnim kapitalom Brenda USA.

Konačno, obrazovanje. Sadašnji globalni obrazovni sistem je pravljen za fabričku traku s početka 20. veka; prosek je kralj; uspeh je da se bude malo bolji od proseka, ali ne mnogo, jer sistem s kreativcima ne zna šta da radi. Memorišu se činjenice, u vreme beskrajno lakog pristupa beskrajnom znanju. U zemljama kao Srbija, ceni se poslušnost autoritetu i kažnjavanje kao stimulus. Ne radi se na kreativnosti, timskom radu, kritičkom mišljenju i psihološkoj pismenosti. I ovde ne treba mnogo mašte jer su inspirativni lideri poput Kena Robinsona i prof. Toda Rouza već pokazali put; ali fali hrabrosti...

Najveća laž kroz koju mora da se probije Brend EU je neoliberalna TINA laž: *There Is No Alternative* (Nema alternative). Ima ih mnogo. Uspešni brendovi to znaju, i kao feniks, sebe permanentno obnavljaju.

I dok to rade, percepciju sebe ne ostavljaju slučaju i konkurenciji, već njome aktivno upravljaju. O tome u sledećem nastavku. ¶

(nastavak u sledećem broju)

EKG koji diže pritisak

Kragujevčane nimalo nije obradovala najava da će od septembra dolasci i odlasci dece u vrtić biti evidentirani putem EKG kartice. U pitanju je kartica koja inače služi za vožnju javnim gradskim prevozom u Kragujevcu, ima najava da će deca biti fotografisana na ulasku i izlasku u vrtić, što, kažu stručnjaci, nije u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti

"Voleo bih onoga ko je taj sistem smislio nešto da pitam. Da li bi on želeo da me ujutru, kada krene sa detetom u vrtić, nazove telefonom, dâ mi svoju adresu i javi kuda je krenuo? Zatim kad stigne pred vrtić da slika selfi sa detetom i pošalje mi ga. I tako svakoga dana, a da pritom ne zna ni ko sam ja, ni zašto baš meni šalje sve ovo", kaže D.M., tata čije dete ide u jedan od kragujevačkih vrtića.

D.M. je jedan od onih Kragujevčana koje nimalo nije obradovala najava da će od septembra dolasci i odlasci dece u vrtić biti evidentirani putem EKG kartice. U pitanju je kartica koja inače služi za vožnju javnim gradskim prevozom u Kragujevcu.

Nekolicina roditelja bila je sličnog mišljenja kao i D.M., pa su tokom prošle nedelje alarmirali medije. Od rečenice, uzgred spomenute u prilogu lokalne televizije, izrodio se slučaj od koga danas "peru ruke" i nadležne službe grada Kragujevca i Dušan Obradović, direktor Gradske agencije za saobraćaj.

Iz informativne službe grada Kragujevca stigao je odgovor da "grad još uvek nije doneo nikakve odluke o uvođenju elektronske evidencije prisutnosti dece u vrtićima". Sam Dušan Obradović pak, u telefonskom razgovoru za "Vreme", tvrdi da je "verovatno on nešto pogrešno razumeo" i da je njegova najava "proistekla iz sastanka na kome se pričalo o ovoj mogućnosti".

ŠTA SE ZAPRAVO DOGODILO

Ideju da osim za prevoz, EKG kartica bude "ulaznica za galerije, muzeje ili bazene, da se koristi za parking, kao i za svakodnevnu prijavu i odjavu dece iz vrtića", prvi je obznanio gradonačelnik Kragujevca Radomir Nikolić, još u aprilu. Međutim, u opštoj gunguli nastaloj oko uvođenja elektronske naplate u javni gradski prevoz u Kragujevcu, ova Nikolićeva izjava ostala je potpuno nezapažena. Saopštenje u kome je Nikolić citiran još uvek se nalazi na gradskom sajtu.

Onda je 15. jula Dušan Obradović, direktor Gradske agencije za saobraćaj (GAS), putem lokalne televizije obradovao kragujevačke đake mogućnošću da jednom nedeljno sa EKG karticom besplatno mogu da uđu na gradske bazene. U istom prilogu najavljeno je da će "svi roditelji koji koriste usluge privatnih ili državnih vrtića na teritoriji grada, morati od septembra sa EKG karticom da se 'čekiraju' prilikom ostavljanja deteta u vrtić, ali i nakon polaska mališana iz obdaništa".

Najava "početka korišćenja EKG kartice u druge svrhe", koja se dan-danas može naći u saopštenju objavljenom na sajtu Gradske agencije za saobraćaj, pokrenula je lavinu. Roditelji su uglavnom bili na stanovištu da bi ovakav način primene kartice koja služi za javni prevoz kršio Zakon o zaštiti podataka o ličnosti.

Nedelju dana kasnije sam Obradović. u prilogu emitovanom na istoj lokalnoj televiziji, objašnjava da svrha evidentiranja dolaska i odlaska dece putem EKG kartice nije "praćenje roditelja, već toka novca od subvencija".

"Ovde će se znati tačno vreme i ko je preuzeo dete, i svaki uređaj će fotografisati onog ko je zapravo predao dete i preuzeo dete", rekao je Obradović.

U istoj izjavi dalje objašnjava kako je u prethodnom periodu bilo zloupotreba subvencija koje grad daje vrtićima. Iz njegove izjave može se zaključiti da su pojedini vrtići kao prisutnu evidentirali decu koja nisu dolazila kako bi i taj dan bio plaćen.

Naime, Grad Kragujevac od pre nekoliko godina direktno iz budžeta subvencioniše i boravak dece u privatnim predškolskim ustanovama. Od 2016. godine, kada je grad odlučio da sufinansira boravak dece u privatnim vrtićima, broj privatnih predškolskih ustanova porastao je sa dve na ukupno 14. Iznos subvencije koji grad izdvaja po detetu mesečno je 13.748 dinara. Ukoliko dete određeni broj dana tokom meseca nije dolazilo, ovaj iznos se umanjuje. Kako nezvanično saznajemo, i privatne i gradske predškolske ustanove dolazak dece evidentiraju "ručno".

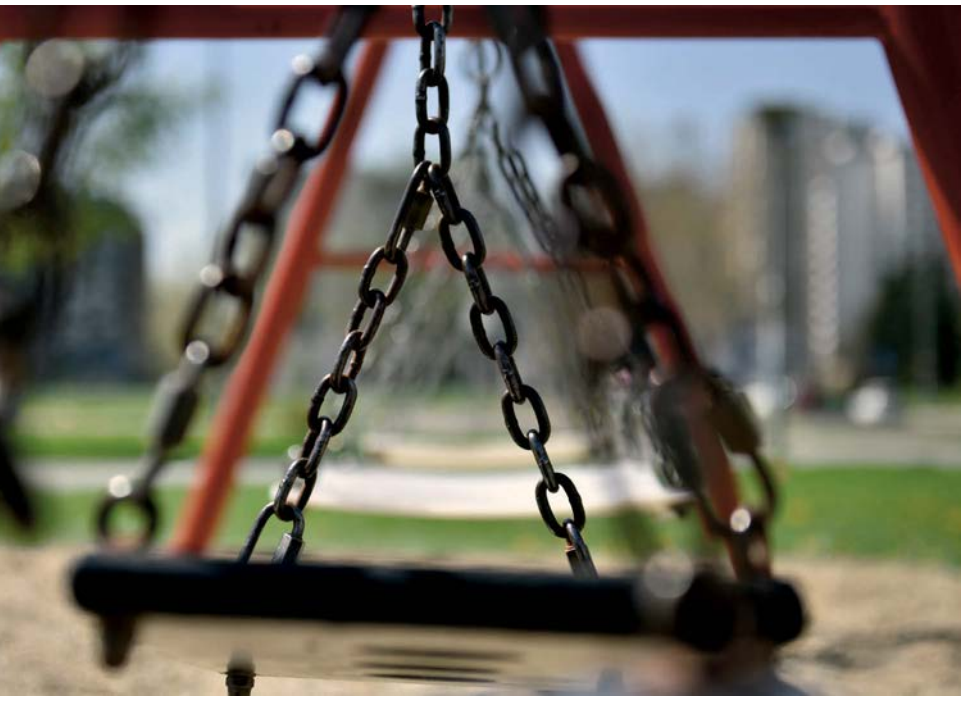
Kragujevčanin B.K., čije dete pohađa jedan od privatnih vrtića, smatra da razloga za uvođenje elektronskog očitavanja prisustva dece nema, pogotovo ukoliko ono podrazumeva i fotografisanje: "Vrtić u koji moje dete ide svakoga dana evidentira dolaske i odlaske. Na kraju svakog meseca dobijamo izveštaj koliko je dana dete bilo u vrtiću. Nisam ni čuo da će biti uvedeno 'slikanje' niti obaveza da imamo tu EKG karticu. Niko nam u vrtiću ništa slično nije ni spomenuo." Ovaj otac smatra da je količina privatnih podataka koja bi na ovaj način bila prikupljena enormno velika. "Radim u IT sektoru i vrlo dobro znam o čemu govorim. Ukoliko to bude obaveza, ispisaću dete", kategoričan je B.K.

ŠTA KAŽU ZAKON I STRUKA

Svako ko prikuplja neke podatke mora da ima pravni osnov za to i na njega se primenjuje Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Bojan Perkov, istraživač Share fondacije, objašnjava da i stari, ali i novi zakon, čija primena počinje od 21. avgusta, vrlo detaljno propisuju kada, kako i za šta se mogu koristiti prikupljeni podaci, kao i principe obrade podataka koji mora da se poštuju.

"Jako je važno da, kada skupljate toliku količinu podataka, budete sigurni da su implementirane sve bezbednosne mere, ali i organizacione mere zaštite. Ceo proces mora da bude jasan da ne bi došlo do zloupotrebe, jer ako imate fotografiju, ime, prezime, datum rođenja, adresu, JMBG, to je jako veliki broj podataka. I naročito treba voditi računa o svrsi. Ne možete da podatke koji su prikupljeni za jednu svrhu koristite za nešto potpuno drugo", kaže Perkov.

GRAĐANI POD TOTALNOM KONTROLOM I NADZOROM: EKG kartica
Foto: Marija Janković

To predviđa i Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Ono što Perkov u ovom slučaju, sa stanovišta prikupljanja podataka o ličnosti, smatra vrlo problematičnim jeste upravo svrha: "Plaćanje vožnje autobusom je jedna svrha, a potpuno druga svrha je kontrola izlaska i ulaska u vrtić i da li neko kome je subvencija namenjena troši tu subvenciju. Po meni, jako je teško te dve stvari povezati. Ako je neko dao saglasnost da se podaci obrađuju kako bi mogao da se vozi javnim prevozom, ne bi ti podaci smeli bez dodatne saglasnosti i pristanka lica da se koriste za nešto drugo, jer onda dolazi do izigravanja zakona", kaže Perkov.

Po njegovim rečima, ne postoji opravdan razlog zbog koga bi Gradska agencija za saobraćaj koja se bavi javnim prevozom prikupljala podatke o dolasku i odlasku dece iz vrtića: "Čak i u slučaju kada bi ove podatke prikupljale predškolske ustanove, postoji mnogo otvorenih pitanja. Da li bi podatke prikupljao grad, pa onda obrađivali vrtići? To bi sve moralo detaljno da se uredi u skladu sa Zakonom. Mora da se zna ko je odgovoran za prikupljanje i obradu podataka i kome bi ljudi mogli da se obrate kako bi ostvarili svoje pravo na uvid, ispravku ili brisanje tih podataka."

U medijima se ovih dana moglo pročitati da će zbog najavljenog proširivanja namene EKG kartice u Kragujevcu reagovati i kancelarija Poverenika za dostupnost informacija od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. U PR službi Gradske agencije za saobraćaj, na dan zaključenja ovog broja, rečeno je da im se iz kancelarije Poverenika po ovom pitanju još uvek niko nije obratio.

DA LI JE CILJ SAMO ZARADA

Pojedini roditelji s pravom se pitaju i da li je pravi cilj "čekiranja" u vrtićima zapravo samo sistem po kome će od građana biti uzet još koji dinar. Izdavanje same personalizovane kartice, koja se može koristiti tri godine, košta 300 dinara. Ukupan broj dece koja pohađaju privatne i državne vrtiće u Kragujevcu je oko 5700. Pod pretpostavkom da svako dete iz vrtića dovode i uzimaju najmanje dve osobe, dolazi se do iznosa od 3,42 miliona dinara. U pitanju je prihod koji bi po ovom osnovu ubrala Gradska agencija za saobraćaj.

"Iz svega mogu da zaključim kako GAS smatra da nije uzeo dovoljno para, pa sada na ovaj način hoće dodatno da zarade", kaže Kragujevčanin D.M. Direktor Gradske agencije za saobraćaj to demantuje, tvrdeći da je prodaja EKG kartica iznad očekivanja.

Prema podacima koji su nam dostavljeni iz PR službe ovog preduzeća, do sada su izdate ukupno 33.552 personalizovane kartice. O broju nepersonalizovanih kartica koje su prodate, kažu, nemaju evidenciju, jer se osim na njihovim šalterima, one prodaju i na nekoliko desetina prodajnih mesta u gradu. "Tačnu evidenciju o broju prodatih nepersonalizovanih kartica imaćemo na kraju godine, kada budemo svodili račune", kažu u PR službi GAS-a.

Inače, elektronska naplata vožnji gradskim prevozom u Kragujevcu krenula je pre tri meseca. Iznajmljivanje i implementacija informacionog sistema za kontrolu i upravljanje javnim prevozom u realnom vremenu i opreme za automatsku naplatu prevoza od firme Apex Solution Technology d.o.o. Beograd, Grad Kragujevac mesečno plaća 2.088.000 dinara. Ugovor na dve godine sa ovom firmom sklopljen je nakon sprovedene procedure javne nabavke na kojoj je Apex bio jedini ponuđač. ¶

MARIJA OBRENOVIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Država i solidarnost – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenja Evropske unije.

Beskućništvo u doba napretka

Dok se u Skupštini vode rasprave o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbeđenju, po kojima izvršitelji ne mogu da zaplene stan zbog dugova za komunalije manjih od 5000 evra, u beogradskoj opštini Rakovica grupi izbeglica oduzimaju se stanovi koje su sagradili sami, bez dinara pomoći države

Ako država odluči nekom da uzme novac, ona će to i uraditi, kroz poreze i razne druge dažbine. Ali ako nekom činovniku padne na pamet da ljudima uzme stanove i kuće koje su sami sagradili, onda bi to u svakoj normalnoj zemlji trebalo da bude protivzakonita, protivustavna i, na kraju krajeva, kažnjiva radnja.

U normalnoj državi da, ali u Srbiji ne. Baš dok se u Skupštini vode rasprave o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbeđenju, gde se upozoravalo da je pravo na stanovanje Ustavom zagarantovano i da izvršitelji ne mogu da zaplene stan zbog, na primer, dugova za komunalije manjih od 5000 evra, u beogradskoj opštini Rakovica grupi izbeglica oduzimaju se stanovi koje su sagradili sami, bez dinara pomoći države, a sve preko Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.

To je protivzakonito jer je ovo ministarstvo nenadležno, ali je na zahtev Komesarijata za izbeglice podnelo katastru zahtev za ozakonjenje 20 stanova u pet zgrada, u korist stambenog fonda Vlade Srbije.

Paradoksalno ali istinito, to je urađeno bez ikakvog osnova, ali dovoljno je da Komesarijat za izbeglice zatraži dozvolu od gradskih vlasti pa da se to uradi. Neizostavni Goran Vesić u funkciji zamenika gradonačelnika (gradonačelnik je i dalje "u ilegali", ne meša se u svoj posao) to je potpisao i ovlastio ih da pokrenu proces ozakonjenja.

"S kojim pravom Vesić to potpisuje, kakve veze ima gradska vlast sa tim? Oni sad upisuju nekretninu sagrađenu na placu koji je opština Rakovica prodala UNHCR-u i nije više u njenom vlasništvu. I onda se odnekud pojavljuje Ministarstvo koje se samoproglasi nadležnim da pokrene proces", priča za "Vreme" diplomirani ekonomista Dragan Miljević, izbeglica iz Knina, zahvaljujući čijoj upornosti se za čitav slučaj čulo u javnosti.

SAMOPOMOĆ I OTEŽAVAJUĆI FAKTOR

O čemu se radi? Kako bi se rešavali problemi izbeglica, UNHCR, Komesarijat za izbeglice Srbije i opština Rakovica potpisali su 2004. godine Sporazum o pilot-projektu izgradnje izbegličkog naselja po principu samopomoći u opštini Rakovica. Ovaj pojam samopomoć je veoma važan jer su izbeglice od UNHCR-a, koji je zastupala švajcarska agencija SDC (Švajcarska agencija za razvoj i saradnju), dobijale građevinski materijal (ne sav, deo su morali i samo obezbediti), a radove u izgradnji su ili sami izvodili ili su morali plaćati majstore.

Zgrade su bile planske, projekat je napravio SDC, koji je i nadgledao sve faze izgradnje, kao i da li se sve radi kako je predviđeno. Odredbe sporazuma predviđale su da četiri buduća stanara (u pet zgrada ima ukupno 20 stanova) pomažu jedni drugima kako bi radovi bili ravnomerno izvođeni, a stručnjaci za nadzor koje je angažovala ta organizacija jednom nedeljno su dolazili da vide kako se sve odvija i da li se projekat poštuje.

"Ukoliko korisnik ne poštuje preuzete obaveze i time ugrozi realizaciju ovog projekta, zajednička komisija može da raskine ugovor sa izbeglicom – korisnikom. Raskidanjem sporazuma izbeglica – korisnik prekida dalji rad i udaljuje se sa gradilišta, gubeći dalje pravo da konkuriše na programu trajne integracije bilo kroz samogradnju bilo kroz punu gradnju", stoji u sporazumu. Opet se javlja reč samogradnja, u sporazumu koji je potpisao i predstavnik Komesarijata za izbeglice.

"Zgrade i stanovi su završeni 2005, a Vesić se sad poziva na Zakon koji je Skupština Srbije donela 2010, oni bi da ga retroaktivno primene kako bi nam oduzeli kuće", tvrdi Miljević, precizirajući da se radi o Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o izbeglicama. Taj zakon iz 2010. je propisao da oni koji su izveli rado-

Siva faza

Iako u Sporazumu izbeglica sa UNHCR-om, SDC-om, Komesarijatom i opštinom Rakovica stoji da će korisnici sami graditi i pomagati jedni drugima izgradnju zgrade i da ne smeju odstupati od projekta za koji je opština izdala građevinsku dozvolu, jer će sve preko toga biti srušeno, nigde ne stoji da će izbeglice stanove dobiti već izgrađene, u "sivoj fazi", Komesarijat u reagovanju na tekst lista "Danas" o tom slučaju tvrdi baš to.

Oni demantuju Miljevića da su stanovi građeni samogradnjom, a 2010. godine promenjeni u kombinovanu, objašnjavajući da "ništa nije menjano, stanovi su od početka nazivani stanovima izgrađenim po principu delimične gradnje, što znači da su predati korisnicima na dovršenje unutrašnjih radova sa gore navedenim isporučenim materijalom".

U Sporazumu sa izbeglicama, zavedenim u organizaciji SDC pod brojem I/SSH2/G/58 od 10. juna 2004, međutim, nigde ne stoji pojam "delimična gradnja", nego isključivo "samoizgradnja" i "samogradnja".

Komesarijat tvrdi i da mu je opština Rakovica 2003. dala plac na zakup od 99 godina, sa priključcima na infrastrukturu dovedenim do objekta. U njihovom reagovanju ima i drugih birokratskih "bisera", poput toga da su "oni ovlašćeni da pravo svojine prenesu na korisnike, što kroz ove ugovore i čine".

"Sve lažu. Neka onda pokažu sve ugovore o tome, zašto ih kriju, valjda to nisu tajni dokumenti, nego javni", poručuje Miljević.

BORBA ZA POSLEDNJIH 30 KVADRATA: Dragan Miljević iz Knina
Foto: Marija Janković

ve na objektima sami, po principu samogradnje, mogu da ih otkupe po ceni koliko je koštalo "opremanje sekundarnom infrastrukturom" – priključci za struju, vodu, telefon... A mi smo sami već platili sve te priključke", ukazao je Miljević, koji je do izbegličtva 1995. bio direktor zanatske zadruge u Kninu. Ta zadruga je bila preteča današnjih "klastera", okupljala je zanatlije raznih profila koji su zajedno konkurisali za izvođenje radova na raznim objektima, i dobro je poslovala, tako da ima iskustva u toj oblasti. Kako je objasnio, sa svim ovim što im rade, država hoće da ih natera da se odreknu da su stanove napravili putem samogradnje i da pristanu da potpišu da je gradnja bila "kombinovana".

KOMBINOVANA GRADNJA I PRITISCI

Miljević je zapitao resornu ministarku Zoranu Mihajlović da objasni šta je to "kombinovana gradnja", jer je nijedan zakon iz te oblasti ne pominje, a u Zakonu o izbeglicama nije precizirana, samo je navedena. On u šali dodaje da država nije učestvovala u toj kombinovanoj gradnji, a da je samo lično "kombinovao" – nekad je majstore plaćao iz levog, nekad iz desnog džepa. "A šta su oni kombinovali?", pita Miljević.

"Po tom zakonu, ako je u pitanju ta famozna kombinovana gradnja, onda smo podstanari u vlastitom stanu i plaćamo kiriju 50 evra mesečno, a država, Komesarijat, mogu da me za šest meseci izbace iz stana, ako žele. Mogu podneti žalbu, ali ona ne odlaže izvršenje. Mogu da me isele kada hoće", ogorčen je Miljević.

On dodaje da, međutim, čim vlast kaže da se radi o "kombinovanoj gradnji", priznaju da su i izbeglice nešto uložile, pa je onda protivzakonito i protivustavno da ih izbace iz stanova kad hoće.

"Ja sam, kao izbeglica, dobio humanitarnu pomoć u materijalu od organizacije. To čak nije ni donacija, donacija mora da ide preko računa. Kako onda država može da mi prodaje tu nazovidonaciju i da je pretvara u kombinovanu gradnju", pita Miljević, koji tvrdi da je sam kupio bar 80 odsto materijala za stan od 30 kvadrata u prizemlju te zgradice. On najavljuje da će, po savetu iskusnih pravnika, podneti inicijativu za ocenu zakonitosti Ustavnom sudu i da će sigurno taj zakon biti proglašen neustavnim jer krši mnoge odredbe.

Dragan Miljević tvrdi da su u ovo naselje, kako bi vršili pritisak na njega, dolazili lično Vesić, bivši predsednik opštine Rakovica, a sada državni sekretar MUP-a Milosav Miličković, kao i sadašnji predsednik Vladan Kocić i predsednik Skupštine opštine Cvijetin Đukanović: "Govorili su nam da moramo potpisati ugovor da se stanovi daju u vlasništvo države i da 'može doći do otkupa', ali ne mora. Kako da im verujemo? Bilo je i drugih pritisaka, bahatih, beskrupuloznih", naveo je on.

Miljević tvrdi da pritisci na njih, skoro svakodnevni, dolaze od raznoraznih aktivista Srpske napredne stranke, koja ima jako uporište u Rakovici – "svakog drugog-trećeg dana dolaze na vrata, ubeđuju...", a neki stanari im i veruju, čak su i sami članovi SNS-a, ne razumeju šta se sprema, pa kažu "rekla država", oni i dalje veruju državi.

On navodi i svoj primer kada mu je, nakon što je televizija N1 emitovala prilog o čitavom slučaju, a jedini je koji se odvažio dati izjavu, na vrata u četvrtak 25. jula zazvonio mladić koji se lažno predstavio kao novinar te kuće.

"Bilo mi je čudno što je sam, bez snimatelja, a znam da su se prošli put i najavili pre dolaska, ali pustio sam ga unutra, misleći da mu treba možda još neko pojašnjenje. Bio je tu i muž moje sestre, a kad smo počeli priču, po onom što me je pitao vidim da nema veze sa N1 ni sa čitavom pričom. I on mi je tada rekao da ću 'uskoro dobiti ponudu'. Kakvu, od koga, ne znam, ali mogu svašta da očekujem", rekao je Miljević.

Po formuli koju predlaže Komesarijat za izbeglice, ako je u slučaju "kombinovana gradnja", pola procenjene vrednosti stana se oprašta, a za drugu polovinu postoji nekakva formula, tako da bi, ako je kvadrat u Rakovici 1000 evra, on za otkup stana koji je gradio trebalo da plati 10.000–12.000 evra.

"Odakle mi taj novac za otkup nečega što sam sam gradio? A šta ako se kvadrat proceni na 2000 evra, jer čujemo da se ovde planira gradnja elitnog naselja Zeleni Beograd", ogorčen je Miljević, koji sva objašnjenja Komesarijata za izbeglice naziva lažima.

On je optužio i Komesarijat i opštinu Rakovica da iz svojih razloga kriju Ugovor koji su potpisali sa UNHCR-om, pre Sporazuma sklopljenog sa njima, tvrdeći da "ne znaju kod koga je predmet", iako smo u digitalnom dobu. "I još mi kažu, to kad ste potpisali, to je bilo onda, u vreme bivše vlasti, sad vam taj sporazum više ne vredi." ¶

DAVOR LUKAČ

Članak je objavljen u okviru projekta "Država i solidarnost – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenja Evropske unije.

Doći ću ti ‘de sam dolazio

Gospodin dr Teča, koji teča dr ministru Nebojši, u košulji toplo zelene boje, toplo pozdravi opravdano odsutnog gradonačelnika dr Slobodana, i, na Danima kupine, zatraži da se povećaju cene maline!

Na drugom kraju seoskog igrališta, na kome, tradicionalno, Dani kupine, do potoka, red zastrtih tezgi, na kojima dvadesetak gajbi sa kupinom. Ispod svake gajbe zahvalnica Dana kupine, sa imenom učesnika, proizvođača. Čovek, naget nad gajbom kupine, uze kaže da se još ne zna cena, teško da će biti prava, beru i predaju, vele 40 dinara, nadaju se boljoj ceni, ima kupinu na trideset ari, biće pet tona... I šljiva rodila, ali nikakva cena, malina imala zadovoljavajuću cenu, izašla na 200 dinara, džaba, kad podbacila...

Ispred reda gajbi sa kupinom, gospodin što Samostalni stručnjak za voćarstvo daje izjavu u kameru, bili u obilasku kupinjaka, težak zadatak da izaberu najbolje, svi zaslužuju nagradu jer su ostali na selu, teško je, cene se menjaju, dobra cena tek svake tri-četiri godine, trudiće se da izaberu pet najboljih, sad je cena od 40–70 dinara, što je solidno, imaju dvadesetak izloženih gajbi, poseta je lepa, važno je da se manifestacija omasovljava...

DA SE OKUPI NAROD

Novinara opazi stari poznanik, narodni pesnik Srba Simenunović, opet mu nisu dali da bude u umetničkom programu, izvadi ‘artiju, pa se reče: Kupina se u špaliru diči/ mlad Podgorac kroz redove piči/ ženska s jedne, a on s druge strane/ žustro bere, ne ume da stane/ Strasni poriv u njemu se budi/ kad ugleda razgolitne grudi/ popucaše dugmići u nizu/ dve su kruške u nedrima blizu/ on pristupi slatkom nedrogrizu... Kad opriča poeziju, Srba izvadi artijicu, isečak iz novina, gde pisalo da je Stanislav Vinaver, za reč nedrogriz, rek’o da je to ujed za nedra, ženske grudi, objasni da je to naučno objašnjenje. Iako je na papiru, na kome bila pesma, bio i broj telefona, reče da to ne mora da se meće u novine, dovoljno je, Srba Simeunović, narodni pesnik!

Reporter nastavi radi pos’o, levo, prema bini, se igrao fudbal, u okviru seoskih igara, na centralnom igralištu bile tezge, natkrivene belim plastičnim folijama. Na tezge svega, šajkače i šeširi, vuneni džemperi i puloveri, kuvani paradajz u flašama, kupinovo vino u flašama, liciderska srca, opet kupinovo vino, sirup od kupina, liciderska srca, slatko od jagoda, med, sirup od zove, platnene torbe, male i bele kutijice, na kojima pisalo da to lek, za artritis, vene, kostobolju, pete, ekceme...

Novinar dođe do bine, koja bila drvena i ukrovljena. Pod od beton, mikrofoni, zvučnici, panoi Sportskog saveza Srbije, napred, po betonu, korpe sa cvećem, ima ruže, ima gladiole, i ima nešto ko jorgovan, a nije jorgovan... Reporter sede odmori, pod belu šatru za zvanice, prihvati se kafe i rakijice, jedan, što reče da se preziva Lukić, se predstavi kao predsednik FK “Rakac” i predsednik Organizacionog odbora. Nije predsednik Mesne zajednice, predsednik MZ je, pokaza rukom, onaj u beloj majici, on je to što je rek’o. Pa uze veli da je ovo 12. manifestacija po redu, i da joj je cilj promocija mesta Stave, na proizvodnju kupine utiče cena, a oni imaju za cilj da se čuje nešto pozitivno o mestu, zamislili su da se okupi narod, da se druži, dâ sebi oduška...

Kako se od bine ču voditeljka, novinar se primače na tu stranu, zabeleži da su Stave divno podmedvedničko mesto. Još zabeleži da se Dani kupine iz godine u godinu razrastaju, program se obogaćuje, pa ove godine imamo izuzetnu manifestaciju, sportske seoske igre, u organizaciji Sportskog saveza Srbije. Javi se predsednik Mesne zajednice, crnomanjast, bela majica, beli zavoj na levoj ruci, koji pozdravi sve učesnike, i pozdravi SNS gradonačelnika dr Slobodana.

Pa se na mikrofon javi SNS odbornik, koji predsednik Seoskih sportskih igara Valjeva, koji reče, U moje lično ime i ime gradonačelnika Valjeva dr Slobodana... Kako ozvučenje ne radilo, SNS odbornik ponovi radnju, Dobar dan svima, da vam se zahvalim u moje lično ime, u ime Organizacionog odbora i gradonačelnika Valjeva dr Slobodana... Reč dobi sekretar Sportskog saveza Srbije, koji prenese pozdrave predsednika Sportskog saveza Srbije, olimpijskog šampiona Štefaneka, i pozdravi gradonačelnika Valjeva dr Slobodana...

Pa dadoše obaveštenje za sve učesnike, koji bili u sportskoj opremi, da stanu na teren, ispred bine, za jedno lepo i zajedničko slikanje. Obavi se slikanje, na teren pristiže fijaker sa dva konja, neka budu đogati, koji su imali crvene kićanke. Među zvanice pristiže i gospodin koga svi zvali Teča, jerbo je na okolnost da teča od gospodin ministar policije dr Nebojša, kao penzioner, postao član Gradskog veća, i to kao “stručnjak za više oblasti”.

ZAMAH RAZVOJU

Nanovo se javi voditeljka, objavi da u toku izložba narodnih rukotvorina, ponuda je velika i široka, 12. Dani kupine treba zvanično da počnu, organizatori su FK “Rakac” i MZ Stave, pokrovitelj grad Valjevo, u ime pokrovitelja, manifestaciju će otvorenom svečano proglasiti dr Miroljub Ivanović, član Gradskog veća. Za mikrofon stade gospodin Teča, sivo odelo zakopčano na jedno dugme, košulja bledo-žuta, koja je vukla na zeleno, stručno rečeno, pošto teča stručnjak, bila je to toplo zelena boja. Pa se javi gospodin Teča, U ime Gradskog veća i gradonačelnika dr Slobodana, pozdravljam vas i želim dobrodošlicu na 12. Dane kupine, ova privredno-turistička i sportska manifestacija obuhvata kulturno-zabavni program, izlaganje domaće radinosti, takmičenje u pravljenju gulaša i pasulja i Seoske igre... Oče, na oklonost odsutnog gradonačelnika dr Slobodana, treba reći da je otišao na zasluženi odmor, jer je koji dan ranije najoštrije osudio napade na Aleksandra Vučića i njegovu porodicu, i tako u potpunosti ispunio plan i program za ovu godinu.

KUPINICA ROD RODILA: Žena zmaj, gospodin Teča (u odelu),...
Fotografije: D. Todorović

Gospodin Ivanović, koji doktoriro' fiskulturu, koji rezervni potpukovnik i koji teča na ministar Nebojša, kao čovek za više oblasti, nastavi da se ulaže u poljoprivredu, i da se stvaraju uslovi, asvaltira se i u selima, gradonačelnik dr Slobodan doneo odluku da se u 23 pravca, u 23 sela poprave makadamski putevi, u tri sela 30, 50 kilometar makadama. Na kraju, kako se izrazi dr Teča, Želim takmičarima sportsku sreću, da tržišni uslovi povećaju cenu maline(!), da će Kupinijada dati zamah razvoju poljoprivrede, kulture i sporta. Završi, futrolu za naočare, koju drž'o u levoj ruci, metu pod levu mišku, i završno dade sam sebi aplauz.

Voditeljka objavi da organizator želi da zahvali pokrovitelju jednim skromnim poklonom. Izađe predsednik MZ, u beloj majici, i predade drvenu kutiju, na kojoj pisalo "Kutija Valjevskog kraja", gospodinu dr Teči, koji bio u košulji, rekosmo li, toplo zelene boje. Otvoriše kutiju, zatvoriše kutiju, pa je još jedared, zarad lepog slikanja, otvoriše. Na binu stupi kulturno-zabavni program, reporter se povrati do bele šatre za zvanice, dovrši započetu rakijicu. I tu bio kulturno-zabavni program, harmonika i bas su, po želji gostiju, prešli na *Kuće male, krečene u belo... takva nam je Šumadija, ljudi...*

Novinar izoda na drugi kraj igrališta, do potoka, gde bilo to takmičenju u kuvanju gulaša i pasulja, od svega izbroja tri kotlića, i jedno prase na ražnju. Svrati do tezge sa duborez Stanislava iz Svileuve, zimnicu nije poneo, ima drveni sanduk, drvene svećnjake, dve ikone na dasci, Sv. Jovan i Sv. Stefan, i "ikonopisanog" Čiča Dražu.

Od bine je tuk'o kulturno-zabavni program, *Oj livado, rosna travo, javore, javore/ ko po tebi čuva stado, zlato moje...* Takoreći ispod bine uređena tezga Dragice Stepanović iz Suvodanja, koja u akciji Privredne komore Srbije proglašena za "Ženu-zmaja". Kod gospođe Dragice, koja sa tapiranu kosu, ogrlicu, crnu haljinu sa crvene ruže i zeleni listovi, svega, pa i kolača i štrudle. Proizvodi sve, slatko, džemove, sokove... bavi se i seoskim turizmom. Zamolimo da je uslikamo, uze crvenu korpicu sa kupinama i stade u položaj za slikanje.

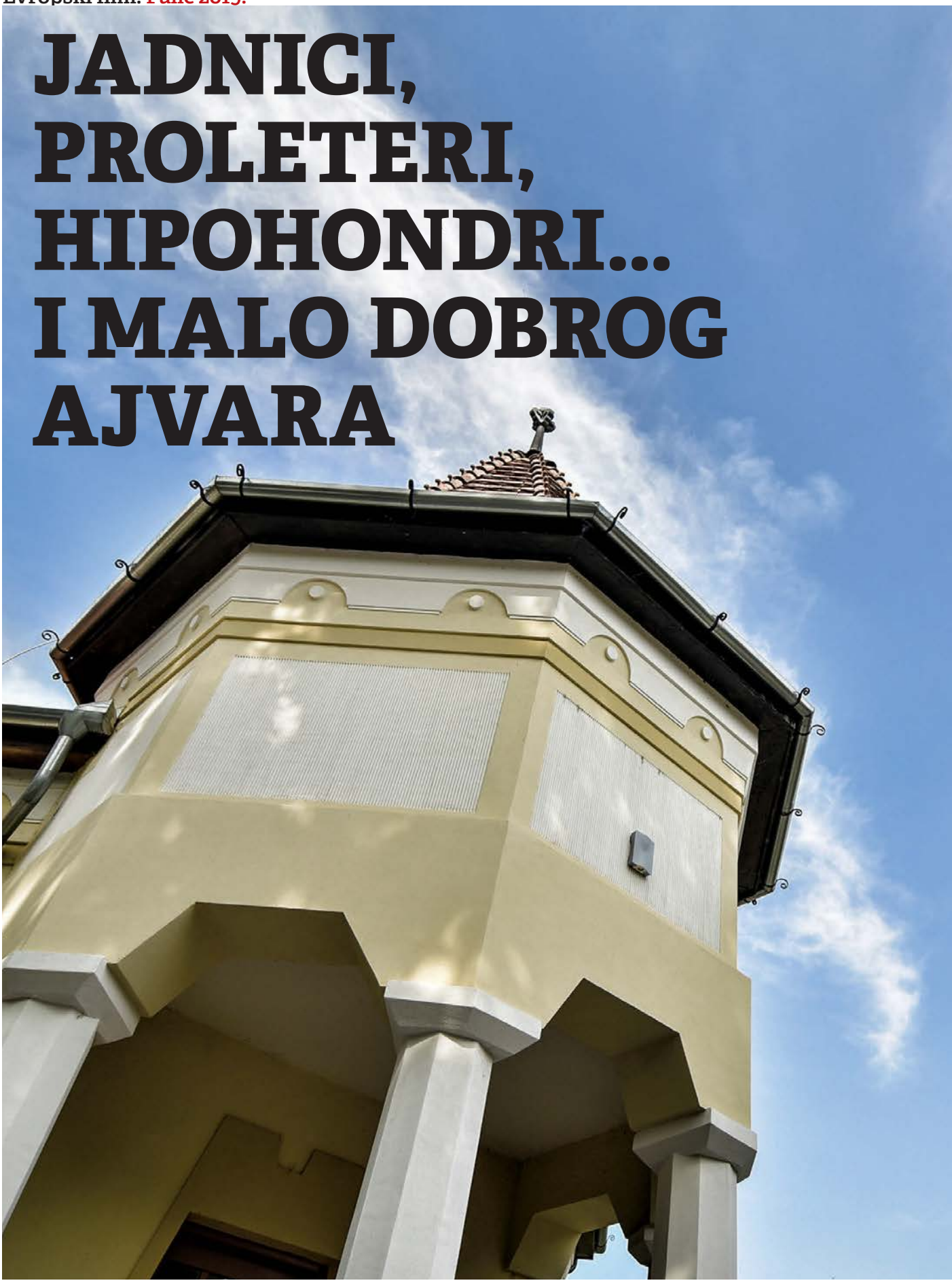
I na džadi kroz Stave, putu Valjevo–Pecka, živo, tezge sa nošenom garderobom, i "nošenim" igračkama", a imaju i liciderska srca, svilene bombone. Ima i velika i dupla šatra, prazna, vele da će proradi predveče, kad za'ladi. Radi bašta kafane, gde se na zvučnici odvrnulo *Srce mi se opasno u tebe zaljubilo,* dva mladića, koji nisu odavle, nazdravljaju pivom...

Kulturno-zabavni program na bini je i dalje tek'o, pevač, sa bežičnim mikrofonom, upravo je završio jednu od numera, *Ide Rade niz livade, njega vole cure mlade...* Priđoše mu dve gospođe, jedna sa pivom, druga sa obe ruke gore, krenu specijalna želja, *Doći ću ti 'de sam dolazio... Dođi, dragi, koje 'oćeš doba/ za tebe je otvorena soba...* ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Evropski film: Palić 2019.

JADNICI, PROLETERI, HIPOHONDRI... I MALO DOBROG AJVARA

Festival evropskog filma, u filmično dekadentnom ambijentu prelepe obale hronično zagađenog jezera, održao je visok renome i prikazao domaćoj publici najrelevantnije filmske novitete sa našeg kontinenta

Foto: Ivica Vojnić

Prethodnog vikenda okončano 26. po redu izdanje Festivala evropskog filma Palić dovelo je, nimalo iznenađujuće, do gotovo istovetnog /starog zaključka – filmski festivali, i mimo jake impresije da ih je na ovim prostorima previše, imaju svrhu postojanja, posebice ako se odvijaju uz istovremeno dovoljno čvrst i dovoljno fleksibilan polazni okvir, pa još u tako oku ugodnom i smirujućem okruženju kakav je bio i ostao Palić.

Naravno, i dalje ima prostora za infrastrukturna poboljšanja i osnaživanja festivala, i dalje se stiže do tačke kada nekoliko festivala pledira na manje-više istu skupinu viđenijih filmskih naslova iz recentne ponude evropskog *arthouse* izraza, a tu je i dalje porazna činjenica o ekološkoj katastrofi koja drži Palićko jezero, da se tako izrazimo, u okovima. Ali, oni kojima je do filma, koji (i dalje) uživaju gledajući filmove, kojima znači da pričaju o njima i vagaju njihove pojedinačne i konkretne domete, nesumnjivo su imali šta da nađu i čemu da posvete posebnu pažnju na Paliću tokom druge polovine ovog prilično tropskog jula.

Srećom po sve, a ponajviše po samo gledateljstvo manje ili više zahtevne/upućene/cinične fele, na Paliću je ovog leta bilo dovoljno dobrih, privlačnih i zanimljivih filmova, od kojih neki dobacuju i čak do one snevane kote – kote viđene za filmove koji nagone na razmišljanje, na polemiku (pa bila to i polemika sa samim sobom u kasne noćne ili ranojutarnje sate), te koji pride i progovaraju nešto intrigantno o kontekstu iz kog su iznikli i o društvu koje ih je na planu impresija, ideja, motiva, implicitnih značenja i potonjih potencijala za dodatna, nekad prilično tačna, a nekad i posve ishitrena i netačna čitanja porodila baš sada i baš na tlu raznorodne i očito i dalje filmašima nadahnjujuće Evrope.

Desilo se očekivano i, kanda, jedino pravično – u glavnom takmičarskom programu pobedio je najkvalitetniji i svakako najosobeniji film – međunarodni žiri, u sastavu Lorens Tuli, Marta Bereš, Aleš Pavlin, Silas Coumerkas i Tom Burk, odlučio je da Nagradu "Zlatni toranj" dodeli francuskom ostvarenju *Jadnici* (*Les Miserables*) u režiji Lađa Lija. Sud o superiornosti ovog filma dobijao je na snazi »

iz večeri u veče, kako je odmicao taj deo programa ovogodišnjeg Palića, a isti film poneo je, ponovo nimalo iznenađujuće, i "Gorki list", nagradu za najbolji film po oceni publike.

I zaista, *Jadnici* su širinom opsega i kinestetičkom prefinjenošću naprosto u zasenak bacili konkurenciju. Lađ Li je uspeo da, pod kišobranom i izgovorom veristički ustrojenog filma savremenog senzibiliteta (uz mnogo, ali ovog puta sasvim opravdanog i nesporno efektnog 'dronovanja' na nivou slike), zapravo isporuči krajnje sugestivnu i silovito emotivnu socijalnu hroniku, u svojoj biti dosta nalik grčkoj tragediji visokog intenziteta i razmahane naracije, koja u isti mah biva i društveno angažovani film čijoj se iskrenosti nema ama baš ništa smisleno zameriti. Uz to, nijednog trenutka ne skrećući put defetizma, *Jadnici* nas podsećaju na očigledne i bolne istine o društvu, nepravde i suštinsko, duboko ukorenjeno nerazumevanje ojačano armaturom sačinjenom od bigotizma i predrasuda.

Na polju društveno angažovanog filma, gorke i na trenutke diskretno mučne drame o živom blatu kroz koje mora da pliva i kroz koje ka snevanom srećnom ishodu, hteo – ne hteo, mora da se probija ostrvski proletarijat, zadržao se neumorni Ken Louč. Ako ćemo pošteno, Louč je i u novom filmu (van konkurencije za nagrade ovog festivala), inače sasvim zadovoljavajućem i veoma ubedljivom ostvarenju *Žao mi je što smo vas propustili* (*Sorry We Missed You*) još jednom izvarirao ono na čemu je davnih dana gromko poentirao i po čemu je već decenijama unazad prepoznatljiv i zbog čega je i voljen i cenjen. Ovo jeste tipična loučovska postavka, ovo jeste, svekupno, i tipičan loučovski film, posebno ako imamo u vidu filmove iz poznije faze, a ponajviše i ponajpre *Ja, Danijel Blejk*, ali jeste i dovoljno samosvojno i upečatljivo ostvarenje iskrenog levičarskog profila, uz briljantnu glumu udarne četvorke (Kris Hičem, Debi Hanivud, Ris Stoun, Kejti Proktor) zahvaljujući kojoj gledalac može i da skrene u pravcu razmišljanja o dokufikciji kao mogućem stvarnom stilskom i žanrovskom ruhu ovog filma.

Boje veterana odlično je branio i Almodovar u vrlo dobrom filmu, *Bol i slava* (*Dolor y Gloria*). U ovoj stvaralačkoj epizodi Almodovar stiže u znatno melanholičnijem i naglašeno kontemplativnijem izdanju, filmom gotovo lišenim oslanjanja na pop-kulturne reference, ali, pritom, dobrano porinutim u ono što bismo bez mnogo razmišljanja mogli nazvati almodovarovskom (ili samo Almodovarovom) mitopoetikom. Osim sete, dražesno iskrenog i prilično zabavnog solipsizma, zagledanosti u neprolaznu senku propuštenih prilika i pogrešna skretanja, kao i u nepremostiva emocionalna i duševna čvorišta, ovaj film nudi i hipohondriju kao potentan i značajan motiv, a Antonio Banderas nas nakon sumanuto dugog posta po tom pitanju podseća koliko je odličan glumac i koliko je unikatna glumačka pojava.

Jadnici

Bol i slava

Uz srpski *Ajvar* rediteljke Ane Marije Rossi, koji je pri ovom prvom susretu s ovdašnjom publikom (a u pitanju je bila i svetska premijera pomenutog ostvarenja) pokazao da, premda je reč o istinskom ekcesu u našem savremenom filmu – nedvosmislenoj melodrami, odlično komunicira sa publikom. Pritom, govoreći na zanimljiv i filmski učinkovit način o ozbiljnim temama, u glavnom takmičarskom programu istakla su se i dva filma naglašenijeg feminističkog štiha. Film *Ljubav na mrežama* (*Celle Que Vous Croyez*) režirao je Safi Nebu po romanu Kamij Loran, a u pitanju je melodramska priča sa jasnim primesama trilera o univerzitetskoj profesorki koja u šestoj deceniji života, nakon nesrećne romanse, na društvenim mrežama pod lažnim identitetom započinje sve strastveniju igru zavođenja duplo mlađeg muškarca. Ovaj je film prijatno gledati, Žilijet Binoš je odlična i u ovoj veoma zahtevnoj ulozi suštinski nedopadljive osobe, sasvim je na mestu taj melodramski žar, a utisak donekle kvari nagomilavanje preokreta i motiva u završnoj četvrtini. S druge strane, Teona Strugar Mitevska u neporecivo vrednom i zanimljivom filmu *Bog postoji, ime mu je Petrunija* otvorenije polemiše s mačističkom postavkom sveta u kome živimo. Film pokreće niz intrigantnih tema, Zorica Nuševa je izvrsna u naslovnoj ulozi (zasad i jedinoj), ali teško

je pobeći utisku da je ovo film koji dosledno igra na (samo)zadate teme i note balkanskog filma po meri i uzusima selektora najviđenijih evropskih filmskih fešti današnjice, a tu je i diskutabilna teatralnost druge polovine filma. Film je, inače, nastao po scenariju Elme Tataragić, koja je pisala i *Šavove* u režiji Miroslava Terzića, ostvarenje sa takođe prominentnim i intrigantnim glavnim ženskim likom u trenutku krupnog životnog preokreta i, ako ćemo kratko i pošteno, uz sve kvalitete *Petrunije*, *Šavovi* su u toj podeli kvalitetnije i celovitije delo.

Pretposlednje večeri festivala u ovom segmentu je prikazan i film *Delo bez autora* (*Werk Ohne Autor / Never Look Away*) reditelja Florijana Henkela fon Donersmarka, koji je, podsećamo, mnoge oduševio filmom *Život drugih ljudi*, a par godina docnije i silne duboko razočarao holivudskim debaklom, posve neupotrebljivom budalaštinom *Turista* sa Anđelinom Džoli i Džonijem Depom u glavnim rolama. Fon Donersmark, i to je za svaku pohvalu, ovim "starostavnim" filmom ciljano beži od čemera vazda turobnog evropskog *arthouse* filma našeg doba. Krajnje ishodište mu je kvalitetna i vrlo dobra igra na staroholivudske teme, i to ne samo zbog tog retrošik ugođaja i vremenskog okvira u koji je ova hipermelodrama smeštena, već prvenstveno usled upečatljivog i vešto sprovedenog omaža razmahanosti i sveukupnom autorskom rukopisu u stilu jednog Daglasa Sirka, kao ultimativne veličine u tom domenu. U tom smislu, ovaj znalački skockani i ušminkani film sa junačkom dužinom od 189 minuta štrči unutar ne samo palićke, nego i znatno šire shvaćene i sagledavane festivalske ponude, pritom ni trena ne delujući anahrono, već diskretno sugerišući jedan od mogućih pravaca u kojima bi mogla da krene barem jedna od struja (zapadno)evropskog filma danas.

Mereno po filmovima, ali i po predanosti sa kojom je i tzv. civilna gledalačka publika ovog jula pratila probranu filmsku ponudu na drvenim klupama palićke Letnje pozornice usred najezde uvek spremnih komaraca, Evropski filmski festival Palić je i ovog puta imalo smisla posetiti. ¶

ZORAN JANKOVIĆ

Duh iz Mađelijeve Hamlet-mašine

Paolo Mađeli trinaestog dubrovačkog Hamleta gradi na nekoliko vrlo kompleksnih razina, u biti postavljajući u centar tragediju savremenog intelektualca

Foto: Marko Ercegović

Za "Vreme" iz Dubrovnika

Grobari otvaraju scenu u *Hamletu* u režiji Paola Mađelija u produkciji Dubrovačkih ljetnjih igara – a na Lovrijencu. Nose lobanje u gajbama u kojima je zemlja i nutkaju sve nas u publici – jer ovo je Mađelijeva, dakle režija koja uporište nalazi duboko u mediteranskom mentalitetu – da dodirnemo lobanju i da nam proreknu budućnost. Dakle – ko želi, samo neka izvoli.

Povodom jubilarnih 70. Dubrovačkih ljetnjih igara, na Lovrijencu je, tako logično i u tradiciji Igara duboko utemeljeno, postavljen još jedan *Hamlet*. Prvi *Hamlet* u produkciji Ljetnjih igara i u režiji Marka Foteza je bio postavljen upravo na Lovrijencu koji se s dobrim razlozima smatra najboljim i najprirodnijim ambijentom za Hamleta: Lovrijenac najbolje igra Elsinor, da parafraziram Dalibora Foretića. Na ovom festivalu igrano je dvanaest *Hamleta*, što gostovanja što produkcija festivala. Svi su igrani na Lovrijencu osim onog koji je režirao Piter Bruk dve hiljade i treće, a koji je izveden na ostrvu Lokrum.

Mađeli *Hamleta* postavlja unutar same tvrđave. Koristi tri plana – sa doslovno tri razine zidina nam se obraćaju glumci, a ako govorimo o dubini scene, onda vidimo dve razine: otkriva se prostor iza same scene u kojem vidimo atmosferu »

» pred velike događaje. U predstavi igraju: Milan Pleština, Frano Mašković, Nikša Butijer, Ermin Bravo, Ivan Colarić, Enes Vejzović, Pjer Meničanin, Hrvojka Begović, Domagoj Janković, Matija Čigir, Bernard Tomić, Karlo Mrkša, Pavle Vrkljan, Ranko Zidarić, Nina Violić, Anđela Ramljak i Miše Martinović (kojeg čujemo kao glas Hamletovog oca).

Frano Maškovic donosi Hamleta u pravoj meri, dakle sve vreme ide od dečaka preko muškarca, igra vrhunski inteligentnog čoveka koji fingira ludilo obuzet groznicom... koji postaje čovek koji u ponor ludila bespovratno pada, u onoj tački u kojoj osobu umeju obuzeti strasti uzrokovane obrtima sudbine gde ispoljava stanja koja ne ume kontrolisati, iako

Ambijentalni teatar: Dubrovnik

Grad kao scenografija

Ambijentalni teatar počinje kada se uvučemo u stvarni ambijent sa što manje intervencija – jedna je od konstatacija simpozijuma "Budućnost ambijentalne izvedbe" održanog na Dubrovačkim ljetnim igrama

Za "Vreme" iz Dubrovnika

Dubrovnik je, složiće se svako ko ga je makar jednom video, kao kulisa. Njegove zidine, ulice i trgovi su prirodna scenografija u koju je moguće smestiti svaku predstavu na ovom svetu, što Dubrovačke ljetne igre u praksi dokazuju već 70 godina. Naime, ono što Igre izdvaja od drugih letnjih festivala je koncept po kome je srednjevekovni ambijent grada pretvoren u scenu na kojoj se odvijaju festivalski programi. Takvih ambijentalnih pozornica ima 130! Zato se smatra da je grad bitan, ako ne i najveći učesnik svake pozorišne predstave, svakog koncerta, i uopšte svega što se tokom 47 letnjih dana odigrava na Dubrovačkim ljetnim igrama.

Ove godine, a povodom velikog jubileja Igara, organizovan je trodnevni simpozijum "Budućnost ambijentalne izvedbe", kao simboličan znak istraživanja ambijentalnosti i *site-specific* izvedbi u okviru dvogodišnjeg projekta "Future Epics" koji se bavi razvojem novih pristupa kulturnoj baštini, a koji su organizovali Fondacija Heartefact iz Beograda i Dubrovačke ljetne igre. Učesnici ovog simpozijuma, relevantni evropski i hrvatski umetnici i stručnjaci, posebno su akcentovali istoriju dubrovačke ambijentalnosti, i novu ambijentalnost. Neki od programa simpozijuma bili su razgovor o "Povijesti ambijentalnog kazališta u Dubrovniku: kultura kao pokretač razvoja grada" u kome su učestvovali reditelji Ivica Kunčević i Paolo Mađeli, i scenograf i istoričar Ivica Prlender, i predavanje Imanuela Šipera, dramaturga berlinske pozorišne kompanije Rimini protokol, "Građani na pozornici i kazalište kod kuće".

Ivica Kunčević, inače autor knjige *Ambijentalnost na dubrovačku* i višegodišnji direktor Dramskog programa Dubrovačkih ljetnih igara, bio je i akter razvoja i korišćenja grada kao scenografije, odnosno ambijenta za izvođenje predstava. S tim iskustvom, smatra da "mogućnosti grada izlaze iz okvira pozornice, one obuhvataju širu sliku, kretanje sa publikom kao i pogled koji seže dalje od same scene gdje se dešava predstava". Kunčević smatra da "nema ozbiljne budućnosti bez ozbiljnog istraživanja onog prošlog". Po njemu, "Marko Fotez, koji je prvi postavio predstavu na Lovrjencu, jeste izašao na otvorenu scenu, ali to nije bio ambijentalni teatar, već teatar na otvorenom. Ambijentalni teatar počinje kada se uvučemo u stvarni ambijent sa što manje intervencija. I to se razvijalo od prvog izlaska u prostor, od Gaveline postavke *Na taraci* Ive Vojnovića koja se dešavala blizu one prave tarace koju je Vojnović nacrtao i u koju je smestio svoju dramu. Gavelina predstava je uključila širi ambijent, uključuje i ceo grad koji se vidi sa tarace, nešto što je u teatru nemoguće. Gavela je među prvima uvidio mogućnost takozvanog šireg ambijenta. Nakon toga su uslijedili razni redateljski odnosi prema prostoru. Kosta Spaić je birao prostor prema metafizičkoj vrijednosti: ako je to centralni događaj dubrovačke historije, onda i treba da se dešava na centralnom mjestu. Nakon toga, došle su zlatne godine za ambijentalni teatar kada izreka 'grad teatar' nije bila samo floskula, već stvarnost koju smo živjeli. Kada sam postavio predstavu *Tužna Jela* u Pilama, a Jelu stavio usred mora, to more je postalo njena noćna mora, a djeca koja su se tuda igrala tokom priprema predstave postala su dio predstave."

Paolo Mađeli je neka od svojih najpoznatijih ostvarenja ostvario baš u ambijentalnom teatru. Za ovogodišnje Dubrovačke ljetne igre režirao je Šekspirovog *Hamleta* (premijera 27. jul), koji je zbog poznatih prethodnih verzija postao jedan od simbola ovog festivala. Mađeli je *Hamleta* postavio na tvrđavi Lovrijenac, a plejadi slavnih glumaca koji su na Dubrovačkim ljetnim igrama tumačili danskog kraljevića – Danijelu Dej-Luisu, Dereku Džejkobiju, Radetu Šerbedžiji, Goranu Višnjiću i drugima, ovog leta se pridružuje Dubrovčanin Frano Mašković. Kako se u najavi festivala podseća, ovo je Mađeliju prva režija na Igrama nakon 2006. godine, kada je na Medarevu postavio *Ptice* prema Aristofanu.

Na simpozijumu, Paolo Mađeli je govorio o svojoj postavi Držićevog *Dunda Maroja* u prostoru Pustjerne u Dubrovniku: "Ja sam u taj prostor zaljubljen i to je za mene sveti prostor. Mislim da pomisao da se to sruši i da se tu izgradi nešto drugo, simbolizira skrnavljenje i propadanje, i to ne samo Dubrovnika,

tako naravno nije planirao. Fino laviranje iz stanja u stanje karakteriše njegovu igru što gotovo jednako možemo reći za igru Nine Violić čija Gertruda nema ničeg suvišnog, ničeg prenaglašenog: ona je i majka koja brine i kraljica koja se prirodno i bešćutno predaje strasti. Kod Nine Violić neobično mnogo toga čitate sa njenog lica koje vas uvodi u stanje bez napora. Kod Hamleta prosto osetite sve: i bes, i nemoć, i prepuštanje stihiji, i veliku, neizrecivu tugu.

Milan Pleština igra kralja Klaudija, otmenog i podlog u isto vreme. Klaudije nema skrupula, a upakovan je u finu oblandu kroz koju curi bes. Nikša Butijer kreira Polonija žestoko i duhovito, u jednoj držićevsko-šekspirovskoj mešavini »

ISTORIJA I NOVA AMBIJENTALNOST: ***Hamlet***
Foto: Marko Ercegović

nego generalno skrnavljenje čovjekovog odnosa prema vlastitoj prošlosti. Postojeći odnos prema ljepoti u potrošačkom društvu je nedopustiv. Teatar je dio ambijenta jer je u ambijentu i stvoren. Gradove kao što su Venecija i Dubrovnik treba sačuvati i usmjeravati u pravcu koji sam taj njihov kamen diktira i to treba koristiti, a ne rušiti. Za mene je teatar ambijentalna stvar, i nije mu mjesto u zatvorenoj kutiji."

Po scenografu Ivici Prlanderu, "ono što je novo, nije nužno dobro, ali ono što je dobro, nužno je novo. Kada govorimo o evolucionističkom procesu, stalno tvrdimo da se radi o putu od skromnih početaka ka veličanstvenoj sadašnjosti, što je postavljeno kao kanon. Ali ako prošlost sagledamo kritički, možemo uočiti da nije svaki pomak uvijek pomak nabolje. Neka imena koja nisu bila zvučna, kao Mađeli ili Fotez, postavila su predstave u nekim novim prostorima i to na jedinstven način, ali nisu ostala upamćena. Ambijentalnost se postiže kada ansambl živi, diše i osjeća prostor. Čini se da se danas velikim uspjehom smatra ući u novi prostor, što nije dovoljno – već smo bili svjedoci izvođenja koja su po sebi silovanje prostora. To znači da ne treba uvijek siliti ansamble da idu u nove prostore, jer to nužno nije napredak. Kada smo jedne godine postavili nekoliko produkcija na otocima, pitali su nas da li to znači da Dubrovačke ljetne igre idu iz grada, pa je to traganje za novim prostorima u velikoj mjeri ubijeno. Mnogi od tih prostora više i ne postoje, mnogi ti elementi koji su činili predstave više nisu tu."

Za razliku od pomenutih učesnika koji su se bavili prostorom srednjovekovnog grada kao pozornice na kojoj se izvode klasični i savremeni dramski tekstovi, predavanje Imanuela Šipera predstavilo je različite perspektive i načine korišćenja ambijenta modernog grada za kreiranje predstava. "Šta je grad ako ne njegovi ljudi? Isto tako, i pozorište su ljudi. I to ne samo glumci." Šiper je objasnio da je Rimini Protokol prepoznat kao trupa koja je pokrenula novi talas dokumentarnog teatra, dok je u kontekstu ambijentalnosti i publike posebno interesantan zbog individualnog doživljaja predstava: svaki gledalac ima svoj doprinos izvođenju predstave. "Nema svaka naša predstava nameru da menja okruženje u kom je postavljena, ali postavljajući je u ambijentu, odnosno u prostoru koji je deo grada, promene se dešavaju. Na primer, tokom performansa čiji se deo dešavao u jednoj zgradi, a publika je bila smeštena ispred zgrade koja se nalazila preko puta ulice, vlasnik restorana koji je živeo u prizemlju te zgrade je to primetio i tokom narednih izvođenja izneo je vino i prodavao ga publici, a zatim joj je ponudio i stolice. Tako je s vremenom na tom mestu nastao mali restoran. Ne znamo da li se on nalazi tu gde se nalazi baš zbog naše predstave, ali hteo sam da kažem da mi svakom našom produkcijom utičemo na okruženje i na neki način ga menjamo, iako nam to nije namera."

Ovog 16. avgusta videće se i kako u ambijentu parka Gradac izgleda *Balkanski špijun* Dušana Kovačevića, predstava Narodnog pozorišta iz Beograda u režiji Tanje Mandić Rigonat. Biće to prvo gostovanje ovog pozorišta na Igrama nakon rata devedesetih. U festivalskoj najavi podsećaju da je reč o "legendarnoj satiričnoj farsi po kojoj je također snimljen kultni film". ¶

VESNA GAJIĆ

životi igre, on osvaja publiku i čini jedan kontrapunkt razarajućoj tragediji svojom prostodušnošću, snažno i usredsređeno.

Horacija, prijatelja u svoj, ne samo mudrosti, jer u usta Horaciju Mađeli stavlja delove Milerove "Hamlet-mašine", igra Ermin Bravo koji to čini iz jedne nadnaravne linije. On se gotovo sve vreme obraća sa drugog ili trećeg plana, dakle odozgo, sa zidina, odnosno sa drugih razina. Svaki njegov silazak u središte drame je snažan, operativan. Bravo Horacija igra dajući do znanja da je to dalekovid čovek. Ofelija Anđele Ramljak nosi u sebi nevinost i drskost mlade žene koja je spremna jednako na igru i na zanos i na predaju, a koja na naše oči strada strasno i možda najnevinije od svih.

Ovaj *Hamlet* svedoči o razorenom svetu i ljudima koji ga nastanjuju, a koji su jednako razoreni

Mađeli predstavu gradi donoseći nam Šekspirov svet na nekoliko vrlo kompleksnih razina, u biti stavljajući jasno u centar tragediju intelektualca danas koji nije imao hrabrosti ni volje da se suprotstavi svetu i vremenu koje ga melje – kako god iz te borbe izašao. Mađeli govori o intelektualcima koji su delovali 60-ih i 70-ih godina prošlog veka poput Fazbindera, Pazolinija, Kalvina... nasuprot njih stoji naš Hamlet, junak ovoga doba koji propušta trenutak kada je spreman i gubi se u nemoći sopstvenih reči. Sve je to *bla, bla, bla* poručuje nam Paolo Mađeli sa scene. Da stvar bude jasna, mi sve vreme u finoj igri gledamo duše koje pate i svet koji se raspao, od porodice kao osnovne ćelije, pa do svake pore društva. Nije ostalo gotovo ništa. Zemlja se u sceni na groblju baca gotovo na publiku – Mađeli nas opominje dok sedimo u svojim toaletama da u našem sopstvenom polusnu odbijamo videti da čovečanstvo zakopava samo sebe. Da smo već mrtvi.

Takođe, ovo je mediteranski Hamlet u ogromnoj lopti meseca koju sa zidina drži Horacije – asociramo Pirandela, u jačini Šekspirovih reči čujemo Foa. Duh oca se pojavljuje gore na vrhu tvrđave kao ogromni viteški oklop kroz koji nam se jednako obraća Hamlet-mašina Hajnera Milera.

Mađeli je odlučan kada predstavlja kako stoje stvari i ako nastave ići ovom trasom, govori nam, čeka nas samo još veće razaranje. Horacije nogom po zemlji ispisuje RAT, a sa Fortinbrasom stižu komandosi odlučni u nameri da sve pod sobom satru.

Poseban lik su grobari koje igraju histrionični, razigrani Domagoj Janković, Matija Čigir, Bernard Tomić, Karlo Mrkša, Pavle Vrkljan. Grobari nas svakako opominju na stalno prisustvo smrti, ali dovodeći paradoks do kraja oni ga i ukidaju, upravo nas svojom neodoljivom igrom pozivajući da zgrabimo život; opet "žanrovski" Mediteran.

Dramaturškinja Željka Udovičić Pleština vešto u tekst interpolira *Hamlet mašinu* i *Ričarda III*, dok sama piše Hekubin monolog. *Hamlet* donosi u svoj punokrvnosti Šekspirovog teksta tako da u istom mahu čujemo i ludilo i istinu i snagu – sve to kroz jezik i vreme putuje do nas i udara nas u stomak kao neki davno bačeni bumerang. Video-projekcije Ivana Marušića Klifa bez greške donose nevidljivi svet psihe, one su vrsta video-rada koji daje još jedan nivo čitanja predstave. Kostim Lea Kulaša je elegantan i savremen, on igru nadopunjuje, a glazba Ljupčeta Konstantinova skladno prati narativ, na tačan način sledeći njegov ritam.

Hamlet u režiji Paola Mađelija i produkciji 70. izdanja Dubrovačkih ljetnjih igara svedoči o razorenom svetu i ljudima koji ga nastanjuju, a koji su jednako razoreni. Lovrijenac prirodno igra Elsinor pokazujući da to bez sumnje jeste jedan od najboljih i najprirodnijih prostora u kojima se *Hamlet* može igrati jer "na visokoj strmoj stijeni 45 metara iznad mora, uzdiže se stara tvrđava Lovrijenac, zidovi su joj visoki i čvrsti". Na jednom od njih stoji natpis: "Za sve blago svijeta sloboda se ne prodaje."

A svaki se paradoks okreće u svoju suprotnost kada bude doveden do krajnjih granica – ukazuje nam i podseća nas Paolo Mađeli. ¶

NATAŠA GVOZDENOVIĆ

Sećanje:
Agneš Heler (1929–2019)

U kontri

Od Lukača i Marksa do Habermasa, "plivajući" kroz marksizam i liberalizam a ostajući uvek svoja: Agneš Heler, jedna od poslednjih veličina kritičke teorije s "pogrešne" strane Gvozdene zavese, ali i nakon njenog pada

U devedesetoj godini života umrla je Agneš Heler, filozofkinja koja je stvorila impozantno životno delo i koja je, barem od šezdesetih godina 20. veka, uživala visok rang na međunarodnoj intelektualnoj sceni. Prva reakcija je bila: *zaprepašćenje*. Ona ne može da kapitulira pred smrću, njena smrt se ne može zamisliti. Svi smo situirani u svetu na taj način da se neprestano približavamo finalizaciji života, no to kao da nije važilo za nju. Njen posebni vitalizam, odveć zbunjujuća intelektualna svežina i neobična žilavost žene koja je u desetoj deceniji života, činjenica da se rugala starenju i prkosila svim pretnjama života, te večito, neprekidno zveckanje njenog brzog govora, nije samo u meni stvaralo utisak da je ona iznad ljudske krhkosti. To što je govorila da nju iscrpljenost nikada ne pogađa, eventualno može da bude pospana, te da je mišljenje s one strane zamora, nije predstavljalo izraz samomitologizacije.

I primetimo neku čudnu, takoreći mističnu, igru vode i plivanja u njenom životu. Jevrejska devojka uoči kraja II svetskog rata stoji na obali Dunava. Napeta je kao puška, ukoliko će fašisti podići pušku da je streljaju, ona će da skoči u reku, odlična je plivačica, možda je to mogućnost bekstva. Ali, slučajnost, koja zna da izigra čak i istoriju, spasava je, zapravo nekim čudom ostaje u životu. Posle toga usled traume dugo ne može da hoda u blizini reke, od nje će izbaviti revolucija 1956. godine kada je, zabrinuta za sudbinu druga s druge strane reke, pretrčala u drugi deo Budimpešte, i oslobodila se tog tereta. Plivanje je postalo njena

svim dogmama

MIŠLJENJE BEZ ZAMORA: Agneš Heler
Foto: Sanja new

opsesija ali i zalog vitalnosti. U devedesetim godinama, kada se vratila iz SAD u Mađarsku, tačnije podelila svoj život između Njujorka i Budimpešte, počela je da predaje u Segedinu, gde sam i ja boravio kao predavač, bili smo stanovnici istog univerzitetskog hodnika: direktor našeg odseka je revnosno nosio kupaće gaće u torbi, jer, eto, Helerova, ta međunarodna zvezda je poručila da je osim opere u Segedinu zainteresovana za plivanje u Tisi, te da traži nekoga ko će joj pokazati staze za plivanje. Zaista, u to vreme se pročulo da je postala naslednica katedre čuvene Hane Arent u Njujorku. Prošle nedelje je Agneš Heler na potpuno misteriozan način nestala u talasima jezera Balatona, šturi zvanični izveštaji i ne daju više informacija.

Ona je živela nešto više od sedamdeset godina u prošlom veku, i nešto manje od dve decenije u tekućem, zapravo preživela je obrte krvave istorije regiona. Ova istorija se zapravo na neki način i zgušnjava u njenoj ličnosti. Određujući aspekti su poznati: Aušvic, mađarski realni socijalizam komandovan od sovjetskog carstva, 1956, 1968, te rasap socijalizma, kao i uobličavanje nekakvog postsocijalističkog kapitalizma. Da bi se oslobodila od pritiska vlasti u gulaš-socijalizmu Janoša Kadara, i dakako da bi slobodno disala, Helerova će u drugoj polovini sedamdesetih istupiti iz konsolidovanog sveta kadarizma. Postaje predavač u Australiji i u Brazilu, živi život nomadskog međunarodnog akademskog intelektualca. Piše knjige, publikuje u stranim časopisima, ima učenike, najzad, o njoj će se pisati i monografije. Mađarske vlasti je inače rado puštaju iz zemlje: samo da govorljiva filozofkinja ne uskovitlava političku prašinu kod kuće.

Kada sam počeo da upoznajem disidentski svet Budimpešte, ona je već otišla u inostranstvo, i postala je odsutni subjekat alternativne javnosti real-socijalizma. Ocene o njoj su bile protivrečne u okviru nastajajuće mađarske opozicije koja se vezivala za emancipatorsku ulogu civilnog društva sa ciljem da se razori gvozdeni kavez vlasti. Helerova je imala značajne i lojalne mađarske učenike koji su je poštovali i u njenom odsustvu, no bilo je i izraza nipodaštavanja u odnosu na nju, kroz tvrdnje da pati od hroničnog deficita u pogledu dijagnoze stvarnosti. Neki su birokratski računali koliko je grešaka pravila u teorijskim radovima, koliko puta se našla na pogrešnim stazama: kao da su neke moguće greške ikada mogle da diskredituju njenu živahnu, neprestano vibrirajuću i najzad nadasve originalnu refleksivnost koja je ostala njena karakteristika do kraja života!

To što Agneš Heler povezuju s Đerđom Lukačem, velikim predstavnikom marksizma, ili kako se nekad govorilo filozofikacije marksizma, jeste izvor za orijentaciju, ali i za mnoge zablude. Naime, odgovara stvarnosti da je njeno intelektualno sazrevanje neodvojivo od pedagoške delatnosti pisca čuvene knjige *Istorija i klasna svest*. Štaviše, pozni Lukač je nalazio za shodno da bude mentor za poletnu filozofkinju koja je tražila afirmaciju na međunarodnom terenu. Helerova se među različitim teoretičarima oko Lukača, koji su inače zajedno predstavljali tzv. Budimpeštansku školu, izdvajala na osnovu toga što je veoma rano pokazivala ambiciju u odnosu na razvijanje sistematskog mišljenja. Naravno, današnjoj je Mađarskoj Lukač pre svega teret, ali njegova zvezda još uvek sija u inostranstvu. No, krivotvorenje počinje onog trenutka kada se nastup Helerove tumači kao parafraza ionako zabludelog intelektualnog oca, odnosno, Lukača. Nije to bilo davno kada je jedan predstavnik mađarske vlade izjavio da je kritički raspoložena Helerova još uvek stara i bigotna komunistkinja.

Na nju vešati odijum komunizma: kakve li tragikomedije! Bila je ona, doduše kratkotrajno, dodirnuta boljševizmom i njeni zlonamerni tumači uvek pronalaze njenu denuncijatorsku knjigu iz pedesetih godina o desničarskom piscu koji je inače rođen u Subotici, naime o Dežeu Kostolanjiju. No iz toga se ne mogu izvlačiti nikakve dalekosežne pouke. Ono što je bitnije, Helerova, kao i mnogi drugi u šezdesetim godinama, veruje da se marksizam može izbaviti iz ćorsokaka, da su sazreli uslovi prevrednovanja ideološkog marksizma koji se servira na pokretnoj traci. Njena posebna intelektualna produktivnost, kao i agilnost, predodređuju »

je za misionarsko samorazumevanje: to se tumačilo kao renesansa marksizma koja je obećavala povraćaj protraćenih kritičkih impulsa.

I Helerova je mnogo toga tematizovala u domenu i pod zastavom pomenute renesanse. Ali, pogledaju li se obazrivo njeni učinci, brzo nestaje mit o komunističkoj/marksističkoj Agneš Heler koja je tobože posle pada socijalizma oportunistički postala liberal. Uvek se ona pozivala na Marksa, čak ni u poslednjim decenijama nije mislila da je Nemac crknuti pas, ali je pisac *Kapitala* bio tek jedan od njenih junaka. Nadalje, procenjuje li se ozbiljno njeno delo, tada dobijamo sliku o filozofkinji koja je nekad upriličavala određenu vrstu "marksizma", ali koja u stvari nije sledila metodu Marksa, te koja je jedva napisala i jedno delo koje bi se bez dodatnog objašnjenja moglo kvalifikovati kao "marksističko". Danas bi to trebalo da bude jasno svima onima koji čitaju njene misli o liberalnoj demokratiji kao jedinom preostalom okviru za navigaciju u nesigurnom okeanu istorije. Nije to nastalo preko noći, njeno mišljenje se razvijalo, ali je uvek sintetizovalo različite orijentacije.

U zamišljenoj knjizi jedno poglavlje bi se bavilo oblicima njenog prisustva u Jugoslaviji. Ovde, tačnije na Korčuli, ona potpisuje protestno pismo protiv sovjetske invazije na Čehoslovačku, ona je član međunarodne redakcije "Praxisa", nje se sećaju čitaoci različitih časopisa ("Marksizam u svetu", itd.), kao što je se, između ostalog, sećaju čitaoci njenih prevedenih knjiga.

Oko nje su uvek sevale varnice, znala je da izaziva. Recimo, sa velikom pažnjom sam pratio njeno kasno i suptilno rvanje sa religijom, naročito sa jevrejskom religijom, ali njene apologije u odnosu na nacionalnu politiku države Izraela me nisu ubedile. Znala je, uprkos upozorenjima prijatelja, da se meša u "prljavu praksu" mađarske politike, davajući problematične sugestije, zaboravljajući na njen status intelektualca sa međunarodnom reputacijom.

Jedan od njenih poslednjih gestova je laudacija za rođendan drugog doajena socijalne teorije, njenog poznanika Jirgena Habermasa, koji upravo ima devedeset godina. Simbolično, zar ne? ¶

ALPAR LOŠONC

Esejistika

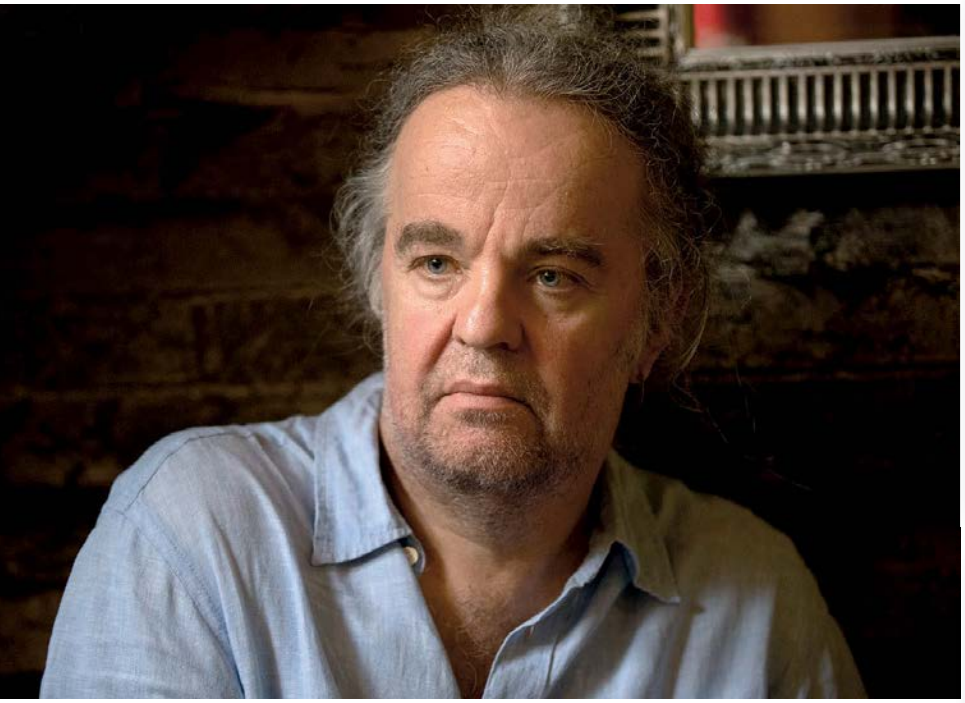
Čista, smela, pouzdana tumačenja

Dve velike Jergovićeve esejističke knjige – velike u svakom značenju ove reči – grade sazvučje, igraju jedna oko druge, onako debele i lepe okretno plešu jedna s drugom

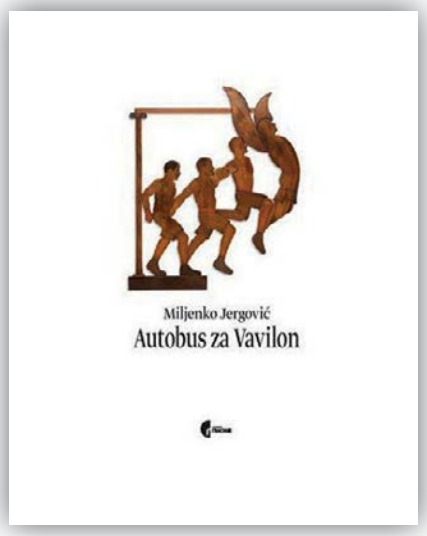
Već neko vreme kod Miljenka se Jergovića tanji granica između fikcije i stvarnosne proze, između romana i pripovedaka s jedne strane i ogleda, hronika, osvrta, komentara s druge, a ako bismo ovu tvrdnju o gubitku razlika između žanrova pogurali još dalje, na nekim bismo deonicama Jergovićevog pisanja teško utvrdili i razliku između poezije i proze. Još od antičkih vremena književnost odlično podnosi neknjiževne forme – esejističke ili filozofske odlomke, crteže i fotografije, o dokumentu ni da ne govorimo – ali uzvratna poseta, mešanje književnosti u neknjiževne forme, prihvata se s mnogo više opreza: dokument u književnosti i dalje ostaje dokumentom, ali književnost u dokumentu uništava dokument. Kod Miljenka Jergovića, međutim, razlike između književnosti i neknjiževnog teksta dramatično se zamagljuju, pa kada uronimo u knjige njegovih ogleda, osvrta, hronika ili, naprosto, novinskih tekstova, propadamo u njih kao Alisa što je propala u ogledalo – ogled je uvek i nekakvo ogledalo – a tamo, s druge strane, logika koja nam je do tog časa pomagala da se snađemo u stvarnosti i da, recimo, bez oklevanja napravimo razliku između pripovetke i ogleda o toj pripoveci, najednom više ne nudi kriterijume razgraničavanja i nije više izraz nužnosti, ne upućuje logika više na kičmu stvarnosti već na vrenje mogućnosti.

U 650 stranica velikog formata i gustog teksta knjige *Autobus za Vavilon* (Službeni glasnik, Beograd 2017) sabrao je Gojko Tešić 166 Jergovićevih tekstova što ih je ovaj od 2010. do 2017. godine objavljivao u zagrebačkom *Jutarnjem listu* ("Subotnja matineja") i na svom internet časopisu "Ajfelov most". Vodio se priređivač kriterijumom "našosti", te je u izbor uvrstio autorke i autore koji pišu, slikaju, fotografišu, crtaju ili prave filmove na *našem* jeziku, kako god taj jezik da nazovemo, u rasponu od Kranjčevića i Ujevića, Krleže, Andrića i Selimovića, preko Save Šumanovića, Ante Babaje, Aleksandra Tišme, Nikole Bertolina, Arsena Dedića i Tereze Kesovije, do Svetislava Basare, Bože Koprivice, Tome Zdravkovića i "Ekaterine Velike" (i tako još 190 puta, otprilike).

Izdanje zagrebačke "Frakture", pak, *Imenik lijepih vještina*, obimom i brojem stranica ne zaostaje za beogradskom zbirkom, ali u tu lepu knjigu tvrdih korica, širokog proreda i prostranih margina stao je pedeset i jedan tekst u izboru samoga pisca (pokriven je period do 2018. godine), od toga jedanaest je autora koji ne pišu ili ne misle na *našem* jeziku, dok je najviše ogleda o autorima koji su okrenuti hrvatskoj varijanti ovoga jezika, s posebnim osvrtom na one koji su, iz razloga vrlo raznovrsnih, živeli i pisali izvan Hrvatske, naročito u Bosni. Neke od tekstova možemo pronaći u obe zbirke, ali to ni najmanje ne smeta da se ove pozamašne i dragocene knjige nađu na policama jedna kraj druge. Čak bi to, možda, uz Jergovićeve *Zagrebačke kronike* objavljene 2007. godine (Biblioteka XX vek), bilo i nužno, jer ako jednoga dana, iz nekog razloga, neko bude hteo da sazna ponešto o ovim krajevima u kojima se oduvek živelo jadno, ali se umiralo kvalitetno, ove će tri knjige istraživaču reći više od bilo kakvih dokumenata, svedočanstava iz prve, druge, ili treće ruke, više od svih tekstova vođenih strogom nauč-

ESEJIZAM KAO PRIPOVEDANJE: Miljenko Jergović
Foto: Bojan Stekić

nom metodom, čak više i od filmskih ili tonskih zapisa. Ne izneveravajući činjeničnu ravan, ovi su zapisi, svi od reda, čista, smela, duhovita i nadasve pouzdana tumačenja, a pouzdana nisu zato što bi se proverom utvrdilo da odgovaraju nekakvoj stvarnosti koja bi im prethodila, već zato što su, bez ostatka, posvećena jeziku iz kojeg se rađaju.

PRIPOVEDAČKO *JA*

Gotovo je nemoguće osloboditi se utiska da, uprkos jasnoj svesti o žanru – Jergović piše oglede i osvrte – čitamo, zapravo, priče. Poreklo tog osećaja (ni malo proizvoljnog, uostalom) nalazi se kako u Jergovićevoj mehkoj rečenici, istoj onoj kojom ispisuje svoje romane i priče, tako i u snažnom prisustvu autorskog *ja*. Za ogled, naime, nije karakteristično (premda nije ni zabranjeno) uvođenje pripovedačkog *ja*, ali malo je tekstova u ovim dvema zbirkama u kojima se, kao lik, ne pojavljuje i sam pisac. U meri, međutim, u kojoj udvajanje pripovedačkog *ja* u književnosti stvara privid da za istinitost napisanog jemči sam pisac svojim imenom i prezimenom, a ne tamo neki izmišljeni lik – pa će pripovedač romana *Selidba*, recimo, koji se zove Miljenko Jergović, svoj identitet da podeli s piscem Miljenkom Jergovićem – u toj istoj meri uvođenje pripovedačkog *ja* u stvarnosnu prozu (esej) zamagljuje granicu između ogleda i književnosti jer unosi dozu subjektivnosti koja, prema pravilima žanra, tu ne pripada. Tekst o sarajevskom piscu Karimu Zaimoviću kojeg će, na kraju rata, ubiti geler, "kažu, ne veći od zrna riže", počinje sećanjem na Zaimovićeva i Jergovićeva sarajevska druženja za vreme opsade, da bi se potom prelio u Zaimovićevu biografiju i priču o njegovoj knjizi. U drugom će slučaju pisac opisati kada se i kako prvi put susreo s knjigom o kojoj piše, ili će reći da je knjigu čitao "barem sedam puta" (Andrićevu *Travničku hroniku*), ili "barem dvadeset puta" (Selimovićev *Derviš i smrt*), da bi u jednom neočekivanom i očaravajućem eseju unutar eseja podelio s čitaocima iskustvo višestrukog čitanja jedne iste knjige i izveo veoma neočekivan zaključak: ne menjaju se, vremenom, samo čitaoci – to je trivijalno zapažanje – već se menjaju i same knjige. (Možda bismo ovde, sledeći Jergovićevu logiku, smeli da primetimo kako se klasičnima smeju nazvati one knjige koje su svakim narednim čitanjem drugačije, one knjige, dakle, koje nikada ne postaju jednake sebi.)

U tekstu o slikama Nives Kavurić Kurtović to pripovedačko *ja* nosi čitavu konstrukciju, jer pisac priča priču o svom dolasku u izložbeni prostor, o tome kako nema dovoljno vremena za razgledanje slika jer žuri na avion, a zatim u hotelskoj sobi, u drugoj zemlji, odoleva porivu da otvori internet i pronađe platna u koja nije stigao da se udubi, nego se oslanja na sećanje i utisak, te sam esej kao da postaje priča o sećanju na slike. Ipak – i to je ključ – koliko god da ga ima, ne postaje pripovedač junak ovog ogleda, već čarolijom pripovedanja ostaje taj tekst ono zbog čega je i pisan: ogled o slikarstvu Nives Kavurić Kurtović. I to briljantan. Priča i ogled u istom. U tekstu o slikaru Voji Staniću Jergović opisuje Stanićeva platna ulažući u te opise sve svoje pripovedačko umeće, kao da rečima slika naslikano, tako da se slikarsko-književna scena uvišestručuje u susretu velikog slikara i velikog pisca: metafizički Stanićevi prizori, igra svetlosti koja izvodi iz ravnoteže čvrste oblike, pretaču se u reči i jezičke slike, te uzbudljiva esej-pripovetka biva koliko posveta slikarstvu i velikom slikaru, toliko i posveta jeziku. »

I ne samo to. U jednoj gotovo usputnoj, a snažno subjektivnoj rečenici u kojoj Jergović sebe uvodi u ogled, on poredi slikarstvo Voje Stanića i Miljenka Stančića ukazujući na to da Stanić, za razliku od Stančića, svoje prizore ne situira u jedinstveni vremenski okvir, ali radoznali će čitalac ostati uskraćen objašnjenja šta, pak, znači to da Miljenko Stančić gradi jedinstveni vremenski okvir? Kao odgovor na ovo pitanje događa se tekst o Stančiću kojeg nema u *Imeniku lijepih vještina*, ali ga pronalazimo u *Autobusu za Vavilon*. I tu vidimo kako ove dve velike knjige – velike u svakom značenju ove reči – grade sazvučje, kako igraju jedna oko druge, kako, onako debele i lepe, okretno plešu jedna s drugom.

IDENTITETI

Dodatni književni element jeste što "junake" svojih ogleda Jergović gotovo redovno, s jasnom pripovedačkom strategijom, opskrbljuje kratkim životopisom i pokazuje u kojoj su meri njihovi izvanumetnički životi bili spleteni s onim o čemu pišu (Meša Selimović je, možda, primer svih primera), što slikaju (poput Omera Mujadžića), ili o čemu prave fotografije (Milomir Kovačević Strašni), a time razotkriva i svu složenost njihovih identiteta. Jedan se, recimo, rodio u Bosni, studirao u Beogradu, živeo u Zagrebu, drugi je morao da izbegne iz Zagreba, otišao na železničku stanicu da sačeka prvi voz koji bi ga odveo bilo kuda, te ga slučaj dovodi u Beograd gde će provesti narednih četrdeset godina da se nikada više ne vrati u Zagreb (upravo će njega Jergović nazvati velikim hrvatskim pesnikom), neki su pisci, glumci i slikari lumpovali po Beogradu i Sarajevu a živeli u Zagrebu, neki su se vraćali u svoja mala mesta noseći sa sobom svoja sarajeva, zagrebe i beograde, ali uvek su svi oni živeli taj jedan jezik gde god da su bili i u bilo kojim okolnostima da su živeli, čak i kada su, poput istoričara Radovana Samardžića, u nekom trenutku potpuno izgubili kompas i zaigrali na kartu zla.

Piše Jergović o bosanskoj, srpskoj i hrvatskoj književnosti, ali čim se to ovako kaže, čim se sadržina knjiga pokuša na ovaj način zahvatiti, istog se trenutka suočavamo s protivrečnostima, apsurdima i paradoksima. Jer, čak i kada, ne oklevajući ni trenutak, nekog pisca stavi u određeni kontekst pa ga nazove hrvatskim, bosanskim, ili srpskim piscem, istog se časa taj identitet pojavljuje kao toliko nečist, upitan i složen, u tolikoj meri prožet barem još jednim identitetom, da postaje belodano kako tog i takvog čoveka, onakvog kakvim ga Jergović crta, ne bi ni bilo kada bismo ga sveli samo na jednu priču. Upravo je to smisao Jergovićevog insistiranja na kratkom životopisu gotovo svakog autora: etnički identitet slučajan je i proizvoljan, a bitni su jezik, film, priča, platno, fotografija, pesma. Etnički identitet bez dela je, znamo to, pribežište za hulje.

Možda i najbolji primer ovakvog dekonstruktivnog postupka dva su začudna teksta o Meši Selimoviću. Eksplicitna odluka, dakle, da sebe samoga uvede u srpski književni korpus, proizvod je, piše Jergović, banalnih, nimalo uzvišenih prilika u Sarajevu iz kojeg veliki pisac, naprosto, odlazi pod pritiscima, da bi utočište pronašao u Beogradu i gotovo afektivno svoj spisateljski identitet zaveštao srpskoj književnosti. Istovremeno, međutim, upravo takva mogućnost da se relativno lako promeni fizički i kulturni prostor, a da se ostane u istom jeziku, ukazuje na spektakularne dekonstruktivne (ali i destruktivne) mogućnosti činjenice da Hrvati, Bošnjaci i Srbi govore jednim jezikom. Kao "ateist koji se usrdno molio" i koji piše "jezikom nekoga tko je s vjerom čitao *Kuran*, ili jezikom koji imitira jezik nekoga tko je s vjerom čitao *Kuran* – a to je za književnost jedno te isto, pod uvjetom da je uvjerljivo", Meša Selimović, piše Jergović, izrasta iz središta zamišljene biti bosanskomuslimanskog sveta, što bi sve, ma koliko zanimljivo, bilo nevažno da nije remek-dela *Derviš i smrt* i *Tvrđava*, odnosno – i to je pitanje koje, iz nekog razloga, niko nije postavio tako jasno i lepo – šta je prosečnog i dosadnog pisca socijalističkih romana, kakav je Selimović bio na svojim spisateljskim počecima, pretvorilo u jednog od najvažnijih pisaca ovoga jezika? Šta se to steklo u njegovom životu i u njegovom pisanju pa da stvarnost, o kojoj je pisao loše, dosadno i bespomoćno, prebaci u prošlost kako bi o sadašnjosti, oslanjajući se na islamske motive i na svoju najzad pronađenu rečenicu, rekao više i bolje nego dok joj se obraćao direktno? E to je, sugeriše Jergović, jedino bitno, taj splet životnih okolnosti, ona situacija kada pisac više ne može da bira o čemu će pisati, nego mora da piše o onome što ga proganja i oblikuje, što ga usmrćuje ili mu daje život, ta prinuda da piše o sopstvenim demonima kako bi ih odagnao ili se pomirio s njima (inače će ga povući za sobom, u ništavilo), ono, dakle, kada život postaje isto što i pisanje. Ne ostaje iza ova dva Jergovićeva teksta o Meši Selimoviću nikakav rep, sve su magle rasterane, a na čistom i jasnom suncu ostaje samo majstorstvo jednog uistinu velikog pisca kojeg od strvinara, ali po malo i od njega samog, spasava drugi veliki pisac.

Kod Miljenka Jergovića razlike između književnosti i neknjiževnog teksta dramatično se zamagljuju

* * *

Nije Jergović ni malo nežan posmatrač ovdašnjih kulturnih scena i slabe su šanse da će da prećuti glupost, nečasne radnje, ili ono što smatra štetnim. Prirodno je da je najgrublji u svojoj kući, te će svako malo da ošine po hrvatskoj sceni, a onda po rani da pospe so i biber. Nekome će se to možda učiniti paradoksalnim, ali teško da se nekoj sredini može dati više od onoga što, takav kakav je, Jergović daje pre svega hrvatskom, a potom i bosanskom i srpskom kulturnom prostoru. Tu negde, najzad, ponovo dolazimo do onog pripovedačkog *ja* koje boji njegove oglede i približava ih književnosti: nijedno Jergovićevo *ja* zapravo ne prethodi ovim tekstovima, nego je njihov proizvod. Ne jemči neko zamišljeno Jergovićevo *ja* za te tekstove, već svaki od tih tekstova jemči za svako Jergovićevo *ja*. Jedinstvo njegovog dela, dakle, ne leži ni u Jergoviću građaninu, ni u Jergoviću piscu, niti u pripovedaču koji se zove Miljenko Jergović, već u jeziku kojim svaki od tih Jergovića piše stvarajući, na taj način, to *ja* bez kojeg se ovaj jezik više ne da ni zamisliti. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

Drugo ime vedrine

Od evokacije epifanija detinjstva, preko iskustva rada u pozorištu i intime zrelog doba do razmatranja čitalačkih doživljaja, kreće se tematski i poetički raspon izabranih priča Ivane Dimić, koje će obeležiti ovu sezonu

"Meni se, moram priznati, sviđa da živim. Ne bi možda trebalo suviše da se razmećem s obzirom na učinke, ali takva mi je narav, vesela", kaže na samom početku naslovne priče u knjizi izabranih i novih priča Ivana Dimić. Otpočeh tekst upravo tom poetički i egzistencijalno važnom sekvencom – zato što ukazuje na iskrenost koja se pretvara u autentičnost Ivaninih (kratkih) priča. Vedrina je često njihovo drugo, bitno ime.

Kada se 1995. oglasila zbirkom priča *Crna zelen,* Ivana Dimić je bila poznat i cenjen dramaturg, no sasvim anoniman prozaista. Tri godine kasnije, kada je objavila drugu knjigu *Mahorka, mastilo i muž*, koja mi je, uzgred rečeno, pomogla da ponovo poverujem u iluziju književnosti, za vreme rata sa NATO-om, ona je stekla kultni status među kolegama – piscima i kritičarima (koji čitaju) i u uskom krugu elitne publike (koja i danas postoji u tanušnom, ali za srpsku beletristiku bitnom sloju stanovništva). Usledile su još tri, podjednako uspešne knjige istog žanra: *Uzimanje vremena* (2001), *Ima li koga* (2006) i *Popis imovine* (2009), koje su potvrdile vrednost priča Ivane Dimić i učvrstile njeno kultno mesto među beogradskim i srpskim pripovedačima.

Promena je došla, kako to kod nas biva, posle romana *Arzamas* (2016) koji je proslavljen NIN-ovom nagradom. Ivanina književna publika se tada brzo i značajno proširila – što je važno za našu spisateljicu (manje) kao i za publiku (mnogo više – jer je konačno došla u kontakt s ovom modernom i serioznom prozom o iskustvu života i vremena, o dosluhu s umetnošću i odnosu prema ljudima, odnosno idejama).

Čitana u takvom ključu, knjiga izabranih i novih priča Ivane Dimić, sa mnogoznačnim naslovom *Sve u svemu* (Laguna, Beograd 2019), stiže u pravi čas. Vrlo je verovatno da će oni koji su pročitali *Arzamas* poželeti da vide i kakva je spisateljica Ivana Dimić bila pre njega, a kakva namerava da bude u budućnosti.

U najkraćem: knjiga prezentuje svih pet zbirki (kratkih) priča Ivane Dimić, sledeći njihovu hronologiju i birajući, po pravilu koje nije apsolutno, najbolje primere Ivanine prozne umetnosti. Pošto autorka pripada ređem krugu pripovedača kod kojih nema evolucije u pisanju, ili je ona bar teže uočljiva, čitalac neće porediti teme, sadržaje i ideje iz ovih knjiga, nego će da ih posmatra kao primere veće ili manje umešnosti spisateljice, bivajući u prilici, iz priče u priču, da uživa u visokom stilu i posmatra kako se najčešći subjekt priče – Ivana Dimić – nosi sa različitim temama iz života i književnosti. Tako će, ustvari, putovati kroz priče koje evociraju epifanije detinjstva i priče koje se bave iskustvom rada i života u pozorištu. Ali tu će odmah biti i priče koje se bave autorkinom intimom zrelog doba, kao i one koje polaze od njenih čitalačkih doživljaja Gogolja i Čehova, Prusta i Borhesa, Emili Dikinson i Kavafija... U većini priča fabula je spregnuta, a prostor esejizacije oko *realnog doživljaja* raširen i obrađen strpljivo, s poentom ili bez nje na kraju. Povremeno je spoj priče (u užem smislu) i refleksije povodom nje toliko čvrst i tako vešto izveden da se Ivana Dimić povuče u senku i ostavi kraj otvoren za unos čitaočevog osećanja ili tumačenja. Prožetost toplinom i dobrotom – drugi je uzbudljiv plan priča Ivane Dimić – te se ona ne libi da saopšti: "Čim pročitam neku knjigu, meni dođe da napišem priču!", što je priznanje koje retko srećemo kod njenih domaćih kolega. U vezi s ovim fenomenom je i nenametljiva religioznost odnosno metafizičnost povezana sa opštim poverenjem u reči i umetnost, kao oslonce u svetu takvom kakav je oko nas i u svima nama.

Birajući vlastite favorite, iz pojedinih knjiga, reći ću da iz *Crne zeleni* posebno volim dve epifanije detinjstva s naslovima *Vilin konjic* i *Češalj*, dok u knjizi *Mahorka, mastilo i muž* ističem katalog proze s naslovom *Nabrajanje, uspomena sestra rođena* – koju čini lirski spisak od 33 različita fenomena koji su oblikovali Ivanin svet u davnim danima odrastanja. U izboru iz knjige *Uzimanje vremena* izdvojiću satiru *Porez za mart i Mesec*, koja pokazuje kojim književnim sredstvima se priča ovog žanra može učiniti otpornom na korozivni protok vremena. Ne manje efektna je satirička crtica iz pozorišnog života *Veče s poznanicima* koja se bavi licemerjem (kulturnih poslenika), pretvarajući se u studiju našeg mentaliteta. (Uopšte – humor je stalna konstanta Ivaninog pripovedanja.)

Iz knjige *Ima li koga* možda se izdvaja naslovna priča koja počinje sekvencom "Ja neobično volim priče" – potvrdom onoga što struji kroz čitavu knjigu i uopšte umetnički svet Ivane Dimić. Već druga rečenica donosi obrazloženje ljubavi: "Pričanje priče širi oko sebe mir i spokoj, donosi utehu, sigurnost i san." Konačno, iz *Popisa imovine*, u ovom tekstu izdvajam minijaturu *Doboš i ćebe*, kao primer oniričke proze, koja sadržaje snova ispunjava naročitim tajanstvom (zaumnih slika).

Knjigu *Sve u svemu* završava ciklus *Pretorijanci*, koji, kako sam nagovestio, ne donosi ništa novo u razvojno-formalnom smislu – ali potvrđuje status visoke umetnosti i malko zagasitijim tonovima nagoveštava tamninu narednih knjiga Ivane Dimić (ako me ona, što slučajno što namerno, ne demantuje).

Sve u svemu je zbirka priča koja će, sasvim izvesno, obeležiti književnu sezonu u žanru koji su do visina podigli najbolji srpski prozaisti. Upravo oni čiju misiju Ivana Dimić s uspehom nastavlja. ¶

VASA PAVKOVIĆ

AMERIKA JE SPREM NESTRANAČKOG PR

“Morate znati da su vodeće pozicije važne i da Tramp kontroliše funkcionere. Republikanci ga podržavaju zato što im se dopada jaka ekonomija. Međutim, ne dopadaju im se neprijateljska retorika, bezobrazluk, mislim da to ima uticaja. To vulgarizuje društvo, to nije poželjno. Šta god mislili o predsedniku Obami, on je prilično sofisticiran tip”

Entoni Skaramuči bio je šef komunikacija Bele kuće svega deset dana, kada je 31. jula 2917. objavljena vest da je smenjen. Kao navodni razlog navedeno je da “nije bio disciplinovan”. Biznismen sa Vol strita zapečatio je svoju sudbinu zato što je u intervjuu za “Njujorker” datom nepunih nedelju dana nakon što je prodao kompaniju i postao šef komunikacija, dao intervju u kom je osuo paljbu praktično po čitavom osoblju Bele kuće, tvrdeći da kuju zaveru protiv njega. Danas, Skaramuči vodi blog “Skaramuči Post” na platformi Medium i čest je gost u potkastima gde komentariše sport, politiku i lični život. Dopisnici iz Bele kuće i osnivačici sajta “The Pavlovic Today” Kseniji Pavlović Mekatir nedavno je dao opsežan intervju, a “Vreme” prenosi pojedine delove.

“VREME”: Šta mislite o tvitovima Donalda Trampa u kojima poručuje ljudima da se vrate odakle su došli?

ENTONI SKARAMUČI: Pokušaću to slikovito da objasnim. Imamo jedan veliki kamen koji treba razbiti. Ako imate čekić, možete da pokušate čekićem. Ako ne uspe prvi put, udarite drugi put. Ništa se ne dešava. Pokušate 50 puta. Na kraju, poslednjim udarcem razbijate kamen u paramparčad. Sa svakim udarcem postavlja se pitanje: da li je to poslednji? To je ono što Tramp trenutno radi. On na neki način tuca kamen, a naša zemlja je i dalje inkluzivna, to je zemlja koja želi da različite strane pronađu zajednički jezik, želi rešenja koja su dobra za čitavu naciju. Ono čemu trenutno svedočimo je duboka polarizacija, a to je, kao što znate, greška koju Tramp pravi. Treba da bude mnogo inkluzivniji, a da manje agresivno vodi politiku polarizacije. Amerika je zemlja pozitivaca. To vam je kao u Holivudu – imate pozitivce i negativce. Ovde se radi o sukobu pozitivaca i negativaca, koji u krajnjem zbiru ne žele podeljenost u Americi. Ovoj zemlji se ne dopada ovako visok nivo polarizacije. Cilj Trampovih tvitova jeste da poseju seme razdora među ljude. To su rasistički tvitovi koji produbljuju podele. Ono što je Tramp

NA ZA EDSEDNIKA

shvatio jeste da zemlja nije spremna za socijalizam u punom zamahu. Tramp zna da će pobediti ako demokrate kandiduju krajnjeg levičara. Tvitovi su deo njegove strategije. Problem je u tome da ono što on trenutno radi jeste tucanje kamena, i u jednom trenutku, može mu se desiti da ga neočekivano smrska.

Vaš stav o socijalnim pitanjima jasno se razilazi sa Trampovim blokom, koji prema njima ima konzervativan odnos. Tokom poslednjih nekoliko meseci, predsednik Tramp ide sve više udesno. Da li ste ikada pokušali da razgovarate sa njim i da mu skrenete pažnju na taj zaokret?

Svako ko je u situaciji da bude blizak sa predsednikom zna da on ne sluša nikoga. Predsednik sluša samo jednu osobu, a to je on sam. Iznenađen sam tim zaokretom, s obzirom na to da ga lično poznajem. On je vrlo harizmatičan čovek. On ne mora da pravi taj zaokret. Zakoni su dobri, ekonomija takođe. Mekša verzija Donalda Trampa bi sigurno ponovo pobedila na izborima. Trenutna verzija će se naći na ispitu. Većini ljudi se dopada smer kojim se Tramp kreće kada je reč o ekonomskom rastu i berzi. Ono što javnost smatra upitnim je Trampov način komunikacije: represija nad medijima, bezobrazni tvitovi... Očigledno je da se ljudima dopada ono što on radi, ali ne i način na koji to postiže. Imam loše vesti za establišment. Tramp je otvorio Pandorinu kutiju. Amerikancima se ne sviđa Vašington, a to će povući spoljne reforme, ukoliko neki pametan političar zakotrlja loptu u smeru unutrašnjih reformi. U suprotnom, reforma će doći spolja.

Kako se pozicija republikanaca promenila od 2016. godine? U kom smeru bi u budućnosti mogla da krene Republikanska partija pod Trampom?

Morate znati da su vodeće pozicije važne i da Tramp kontroliše funkcionere. Republikanci ga podržavaju zato što im se dopada jaka ekonomija. Međutim, ne dopadaju im se neprijateljska retorika, bezobrazluk, mislim da to ima uticaja. To vulgarizuje društvo, to nije poželjno. Šta god mislili o predsedniku Obami, on je prilično sofisticiran tip. Mogu da vam se ne dopadaju njegovi zakonu, ali ono što svi želimo jeste da spojimo dobre zakone sa nekim ko je umešniji u obraćanju kakvo očekujemo od nekoga ko je predsednik. Predsednik Tramp bi mogao da kaže kako ne bi ni došao na tu poziciju da se nije ponašao onako kako treba da se ponaša jedan predsednik. Moguće je da je u vezi s tim u pravu jer on jeste pobedio na izborima.

Kako gledate na curenje informacija koje je pratilo prve godine Trampove vladavine?

Mislim da je to rezultat sučeljavanja ideologije establišmenta i krajnje desnice. Nisam bio svestan da je animozitet među njima tako veliki kada sam došao u Belu kuću. Sada imam jasniju sliku. Rajns Pribus (šef kabineta Bele kuće, prim. prev.) mrzeo je predsednika Trampa, ali je imenovan zato što je to Trampov stil vođenja. Mislim da je Tramp na početku mislio: "Dobro, stali smo na čelo američke vlade, moram sada da imenujem nekoga sa iskustvom u vladi da mi pomogne da vodim Ameriku." Da je trebalo da sagradi teren za golf, pozvao bi nekoga ko ume da igra golf. Kada pogledate širu sliku Trampove vladavine, nameće se pitanje zašto je došlo do neuspeha sa postavljanjem pojedinih funkcionera. Svako odeljenje i sama Bela kuća imaju problem sa manjkom zaposlenih. Sve je to zbog Rajnsa Pribusa. Tramp je za šefa kabineta odabrao čoveka koji ga zapravo mrzi i koji se ponaša antitrampovski. Pribus je Belu kuću napunio ljudima koji su protiv Trampa.

Ako Tramp zapošljava ljude za koje zna da su protiv njega, da li to znači da pokušava da se dodvori?

Mislim da je ta odluka doneta ne toliko na osnovu želje za dodvoravanjem, koliko na osnovu potrebe da se vlada održi. To je logika: moram da zaposlim ljude iz močvare da mi pomognu da isušim močvaru. A ono što se Trampu desilo je da su mu ljudi iz močvare dovukli još vode u močvaru. Mislim da će svako ko bude proučavao situaciju sa Pribusom za pedeset godina doći do zaključka da je to bio trenutak koji je zaista naneo štetu Trampovom mandatu.

Odnos predsednika Trampa prema medijima se oteo kontroli. Kada ste došli u Belu kuću, prisustvovali ste sastancima iza zatvorenih vrata. Javnost je upoznata sa mrakom u kojem su se našli mediji, ali teško je zamisliti kako je to izgledalo iznutra.

Sve je počelo kada je Stiv Banon 2017. godine označio medije kao opoziciju, kao prave neprijatelje naroda. Tramp je to shvatio kao zastavu kojom treba mahati: "mediji su neprijatelji naroda". Smatrao je da se o njemu ne izveštava objektivno. Hajde da budemo fer prema predsedniku Trampu: rezultati Harvadove studije pokazuju da je 91 odsto medija protiv predsednika. Dakle, mediji su polarizovani. Dokaz za to jeste i izvinjenje koje je "Njujork tajms" uputio Trampu, rekavši da je izveštavanje bilo previše negativno. Dakle, predsednik ima opravdanje. Međutim, predsednik treba da bude velikodušan prema poraženima, to je smatrao i veliki Vinston Čerčil kada je pobedio. Šon Spajser (bivši direktor komunikacija Bele kuće, prim. prev.) hteo je da kazni novinare i mislio je da će na taj način udovoljiti predsedniku. Ipak, predsednik nije glup i shvatio je da stvari ne idu u dobrom smeru. Možete da smatrate da je Trampova odluka da me postavi bila dobra ili loša. Vreme će pokazati, ali ja sam pokušavao da uradim pravu stvar, da ponovo upalim svetla i kamere. Mediji nisu neprijatelji naroda. Oni su »

četvrta sila, tu su da prate tokove moći i da pozivaju funkcionere na odgovornost. Zbog toga, mediji moraju da budu slobodni i otvoreni.

Radili ste kao direktor komunikacija u Beloj kući, ali smatram da vam nije dodeljena prava uloga – trebalo je da se bavite globalnim pitanjima jer imate jasne stavove o ulozi Amerike na globalnoj sceni. Koliko je verovatan rat u Iranu?

Mrzim ratove. Ne želim ratove. Treba sav taj novac da potrošimo u SAD i da ga ne traćimo na ratove. Sa aspekta spoljne politike, SAD su globalni lider u oblasti tehnologije i inovacija, a imamo i veoma moćnu vojsku koja štiti svet. Na kraju krajeva, i ovo bih rekao predsedniku, treba biti vrlo obazriv sa naoružanjem. Kada kažete da za NATO treba da se izdvaja dva odsto budžeta, to je u redu. Ali, ne želite ponovo da naoružate Japan, ne želite da postavite nuklearne projektile u Južnoj Koreji. To je nešto što su shvatili još naše babe i dede: verujemo da smo jedna benevolentna demokratija, imamo najmoćniju vojsku. To je verovatno dovoljno za mir u svetu. Mislim da je Linkoln bio u pravu kada je rekao da je Amerika "poslednja i najbolja nada za čovečanstvo". Svi mi dolazimo iz različitih kultura, iz različitih delova sveta.

Međutim, smatram da je bilo mnogo nepotrebnog, deficitarnog trošenja. U ratovima na Bliskom istoku stradalo je milion ljudi, a oko 70.000 vojnika je povređeno, 7000 je poginulo, 22.000 njih umire od PTSP-a. U isto vreme, imate obrazovni sistem koji je tlo nejednakosti, politika industrijalizacije nam je u ćorsokaku, a slično je i sa infrastrukturom. Establišment nije shvatio zašto su Amerikanci tako ogorčeni. Mislim, probudite se i pogledajte izveštaje. Baš ste loše odradili. Što se mene lično tiče, bilo je to jedno veoma zanimljivo životno iskustvo. Doživeo sam ostvarenje američkog sna u dobroj meri. Dobio sam otvorena vrata u svet politike i sada razumem zašto se Amerikancima baš i ne dopada establišment.

Da li je američki san još uvek živ?

Američki san se suzio i teže je ostvariv. Obrazovni sistem je pun nejednakosti, pa je za ljude iz radničkih porodica poput mene teže da odu na Harvard i slično. Američki san je napukao, ali može se revitalizovati. Samo treba uvesti mere koje bi ga oporavile. Dobre vesti za Ameriku su da se sve dâ popraviti. Ali potrebno je mnogo vremena, 10, 20, 30 godina, da se stvari poprave. Nećemo popraviti obrazovni sistem za delić sekunde zahvaljujući intervjuu koji se prikazuje na kablovskoj, nećemo ga popraviti ni za 10, 15 ili 20 godina. Moramo da ponudimo kvalitetne mere koje bi donele nadu ljudima sa obe strane spektra. Na primer, Strategija obuzdavanja koju je Džordž Kenan predložio 1946. godine. Ona je povezala levo i desno krilo američke vlade i dosta je pomogla svrgavanje komunističkog bloka i razgradnju Sovjetskog Saveza. Trebalo je četrdeset godina da taj napor dâ rezultat, od 1946. do 1989. Međutim, bilo je i grešaka, kao što je posrednički rat u Vijetnamu ili konflikt u Koreji, koji još uvek nije završen.

Američki san se suzio i teže je ostvariv. Obrazovni sistem je pun nejednakosti, pa je za ljude iz radničkih porodica poput mene teže da odu na Harvard i slično. Američki san je napukao, ali može se revitalizovati

U svojoj knjizi *Doviđenja, Gordone Geko* govorite o ceni koju treba platiti da bi se sledio američki san. Kažete da američki san nije bajka, barem ne bajka sa srećnim krajem. Da je Amerika pod Trampom sada u fazi ne tako srećnog kraja?

Mislim da treba razumeti da su ljudi poput mene koji su odrasli u atmosferi koja je nudila mnogo prilika, iako moj otac nije zarađivao mnogo novca, osećali su da mogu da uspeju u Americi, da mogu da žive američki san. Znao sam da je potrebno uložiti mnogo truda, da je potrebna lična žrtva. A onda smo za 35 godina od podsticajne ekonomije spali na nepodsticajnu. Mislim da je to rezultat globalizacije i nekih loših političkih odluka. Tramp je hteo da to promeni. Mnogi koraci koje Tramp preduzima imaju smisla, ali nacionalizam i retorika podela nemaju smisla.

U pripremama za izbornu kampanju sledeće godine, još uvek nije jasno da li će neko iz Republikanske partije izazvati Trampa na primarnim izborima.

Tramp ima veoma pozitivan rejting. Ukoliko se tako nešto dogodi, to bi morao da bude neko spreman na veliki rizik, s obzirom na to da nijedan republikanski političar koji ima neku vladajuću poziciju ne bi pokušao da stane Trampu na crtu. Guverner Vild (država Masačusets) pokušava da mu stane na crtu, ali u tome za sada nije postigao veliki uspeh. Amerika nije spremna ni za krajnje levičare ni za krajnje desničare, potreban je neko ko je u sredini. Amerika najverovatnije želi lidera koji u pogledu ekonomije predstavlja desni centar, a ima progresivne socijalne stavove, nekoga inkluzivnog.

Ko bi bio idealan predsednik Sjedinjenih Američkih Država?

Mislim da je Amerika, da su milenijalci, generacija Z, spremni za postpartijskog predsednika. Međutim, postpartijski predsednik zahtevao bi glasače koje nije briga za realan život. Osim toga, morala bi da se pojavi ogorčenost u glasačkim taborima, jer smo podeljena nacija i glasamo u skladu sa svojim specifičnim interesima. Da bi Amerika dobila idealnog predsednika, sve navedeno bi trebalo prevazići i odlučiti: "Sad ćemo ovo da uradimo zato što je to ispravno."

Kakve su vaše političke ambicije? Da li biste razmotrili predsedničku kandidaturu?

Ja zapravo jesam u toj situaciji. Tokom 30 godina karijere bio sam američki preduzetnik, tu sam dospeo takoreći slučajno. Ne znam. To je za mene otvoreno pitanje. Nisam siguran šta ću da uradim. Vidim sebe kao prilično mladog i imam sjajan biznis. Videćemo šta će se dogoditi. Ne bih voleo da ovo društvo potpuno skrene sa koloseka i sasvim sigurno ne mogu da dignem ruke od toga. ¶

KSENIJA PAVLOVIĆ MEKATIR,
"The Pavlovic Today"

(PREVOD: JOVANA GEORGIEVSKI)

Odlazak ruke pomirenja

Nedavno preminuli predsednik Tunisa bio je istinski borac za pomirenje, prosvetiteljstvo i jednakost žena i muškaraca

Foto: AP Photo

"Adieu Bajbouj" (Bažbuž) pisalo je sa poštovanjem na tuniskom dijalektu arapskog jezika, na transparentima hiljada Tunišanki i Tunišana koji su izašli na ulice da isprate preminulog predsednika Bedžija Kaida Esebsija. Jedan od poslednjih mohikanaca vremena velikana Habiba Burgibe napustio je ovaj sveti na dan kada Tunis slavi rođenje Republike, 25. jula, u 92. godini, nekoliko meseci pred isticanje mandata. U vrelini leta, pod žarkim suncem, od predsedničke palate u Kartagini, na obali Mediterana, sve do porodične grobnice u centru grada Tunis, kovčeg prekriven tuniskim bojama ispratili su, pevajući himnu, građani ujedinjeni u žalosti sa vojskom i policijom. U tradicionalnim nošnjama, crvenim burnusima – ogrtačima sa kapuljačama, konjanici vojske pratili su posmrtne ostatke, predvođeni motociklistima. Proglašeno je sedam dana žalosti.

Ispraćaju su prisustvovali članovi porodice i državni vrh, kao i visoki zvaničnici, među kojima privremeni predsednik Alžira, emir Katara, kralj Španije, kralj Maroka, predstavnik kralja Jordana, premijer Libije, predsednik Arapske lige i predsednik Francuske. "Bio je istinski državnik, zaslužan za prve demokratske izbore i za nacionalni konsenzus. Zalagao se da tuniska demokratska tranzicija uspe", izgovorio je, vidno potresen, predsednik parlamenta Mohamed Enesur. "U teškim vremenima pretnje mračnjaštva, bio je deo onih koji su se borili za otvoren, prosvećen, tolerantan Tunis, veran univerzalnim vrednostima", rekao je francuski predsednik Emanuel Makron.

Kaid Esebsi je rođen 1926. u gradu Tunisu, u staroj građanskoj porodici. Završio je prava na univerzitetima Pariz i Sorbona, koja mu je priredila omaž na dan sahrane. Već tada se bori za nezavisnost Tunisa i upoznaje mentora Habiba Burgibu, koji je vodio Tunis od 1957. do 1987. Na dan kada je diplomirao, izbačen je iz Francuske zbog militantizma. U Pariz se vratio 20 godina kasnije u svojstvu ambasadora. Bio je na strani boraca za nezavisnost kao advokat, a kada je Tuniska Republika proklamovana, postao je ministar za socijalna pitanja sa manje od 30 godina. Bio je i ministar unutrašnjih poslova i odbrane. Godine 1971. udaljio se od Burgibe.

U politiku se vraća nakratko 1980. kao ministar spoljnih poslova predsednika Ben Alija, ali odlazi kada postaje jasno da se uspostavlja diktatura. Pravi povratak se događa u njegovoj 80. godini, nakon izbijanja Revolucije jasmina u Tunisu 2011. i odlaska predsednika Ben Alija sa vlasti. Prvo je postao premijer, pa 2014. i prvi demokratski izabrani predsednik. U društvu podeljenom između progresivno-sekularnih snaga i konzervativnih muslimana, pružio je ruku islamističkom pokretu Enahda, uspevajući da kompromisom obezbedi mir i poštovanje mladog Ustava. Kamena spoticanja bilo je mnogo – počev od regionalne bezbednosne situacije, terorističkih napada Islamske države, delikatne ekonomske situacije, socijalnih protesta, do raspada stranke Nada Tunisa koju je osnovao, zbog nekonstruktivnog delovanja njegovog sina Hafeda. Kritikovan je zbog povratka pojedinih učesnika Ben Alijevog režima nakon usvajanja zakona o pomirenju.

Ali jedno je sigurno – do kraja se zalagao za temelje tuniske države. "Tunišani moraju da sačuvaju ono što je nacija stekla, a to je popularizacija opšteg obrazovanja i emancipacija žena od prvih dana nezavisnosti. Morate biti uporni da obogatite te tekovine. To nije lako, ali verujem u mladost ", rekao je Esebsi 3. maja ove godine kada je primio Tunišane koji izučavaju veštačku inteligenciju u svetu.

Tokom čitave karijere Kaid Esebsi podržavao je mere jednakosti između žena i muškaraca, sledeći svog mentora Habiba Burgibu, koji je postavio temelje sekularne države. Kao premijer, 2011. godine učinio je da Tunis odustane od pojedinih primedbi na Konvenciju UN o eliminaciju diskriminacije prema ženama. Zatim je usvojen Zakon protiv nasilja nad ženama, a 2017. zakon koji dozvoljava ženama da se udaju za nemuslimane. Iste godine osnovana je Komisija u okviru predsedništva, zadužena da pripremi zakon o jednakosti u nasleđu, što je presedan u muslimanskom svetu. Tekst još nije usvojen, ali su pre svega žene, jake, organizovane i temelj tuniskog građanskog društva, spremne da se bore dalje.

Izbori za novog predsednika najavljeni su za 15. septembar. U međuvremenu, funkciju će obavljati Mohamed Enesur (85) koji je samo nekoliko sati nakon objavljene smrti Kaida Esebsija položio zakletvu u parlamentu. ¶

MILICA ĆUBRILO FILIPOVIĆ

Uvek isti na rang-listi

Broj 1 je Severna Amerika (SAD, Kanada), broj 2 je Evropa (Švajcarska, Švedska, Holandija), a broj 3 Istočna Azija (Singapur, Koreja, Hongkong/Kina)... Najupečatljivije razlike između privreda tiču se oblasti istraživanja i razvoja koje su koncentrisane u vrlo mali, mada rastući, broj zemalja

Nikada u istoriji nije toliko naučnika širom sveta radilo na rešavanju globalnih izazova. I u razvijenim i u nerazvijenim zemljama uvećavaju se investicije u inovacije, koje najavljuju novu tehnološku revoluciju (industrija 4.0, robotizacija, 5G mreža, "internet stvari", genetski inženjering, biotehnologija, nano tehnologija). Između 1996. i 2016. budžeti vlada za istraživanja i razvoj rasli su po stopi od 5 odsto godišnje, a budžeti kompanija za 6,7 odsto.

Međutim, pošto su 2019. stope privrednog rasta počele da se smanjuju, u nekim od tehnološki vodećih zemalja izdvajanja za istraživanje i razvoj počela su da se uvećavaju sporije ili da se uopšte ne uvećavaju. I podrška javnosti tehničkom progresu je posustala. Uz to, povećan protekcionizam – posebno onaj koji utiče na tehnološki intenzivne sektore i tokove znanja – stvara nove prepreke.

To se konstatuje u izveštaju Globalni indeks inovativnosti 2019 (GII 2019) koji je 24. juna u Delhiju objavila specijalizovana agencija UN, Svetska organizacija za intelektualnu svojinu, u saradnji sa njujorškim Univerzitetom Kornel i švajcarskom multinacionalnom biznis školom INSEAD, koja ima kampuse u Evropi (Francuska), Aziji (Singapur) i na Srednjem istoku (Abu Dabi).

Tim indeksom se mere performanse u 129 zemalja na osnovu 80 različitih indikatora: stepen razvoja i primene nauke, visokoškolsko obrazovanje, broj diplomiranih naučnih i inženjerskih specijalista u oblasti visoke tehnologije, stupanj razvoja, primene i efikasnosti tehnologija i ekonomije znanja, stanje institucija, politička stabilnost, vladavina prava, stanje infrastrukture, održivost životne sredine...

GII 2019 pokazuje da su šampioni inovacija Švajcarska, Švedska i SAD, zemlje s visokim dohotkom. Švajcarska je devetu godinu zaredom na vrhu inovacijskih indeksa, s odličnim performansama koje se tiču primene patenata i visoko tehničkih proizvoda.

Švedska je drugi put zadržala drugo mesto, zahvaljujući razvijenoj infrastrukturi, inovativnom poslovnom sektoru i po odnosu broja patenata i BDP. (Videti ilustraciju Top 5 lidera inovacija po regionima)

KLASTERI I KORPORACIJE

Sjedinjene Američke Države zadržavaju primat u razvoju istraživačko razvojnih klastera (26), a slede: Kina (18, dva više nego 2018), Nemačka (10), Francuska (5), Velika Britanija (4) i Kanada (4), Australija, Indija, Japan, Južna Koreja i Švajcarska (po 3).

Kao i prošle godine, na vrhu liste top 10 klastera je Tokio–Jokohama (Japan), u kome je, kako piše "Fajnenšel tajms", od 2011. do 2015. registrovano više od 94.000 patenata, oko 10 odsto od ukupno registrovanih 950.000 patenata u svetu. Istraživači GII, koji su u proteklih dvanaest godina bili više fokusirani na merenje inovativnih performansi zemalja nego takvih "retorti budućnosti", nisu očekivali da će naći toliku razliku u rezultatima japanskog čvorišta i drugih moćnih klastera.

Najveće primene patenata registrovanih u inače tehnološki raznovrsnom Tokiju koristi Micubiši elektric. Iza tog

japanskog klastera je Šenžen–Hong Kong (Kina) sa više od 41.000 patenata u pomenutom periodu, među kojima je četiri od deset povezano s digitalnim komunikacijama, koje pretežno koristi kineska telekomunikaciona multinacionalka ZTE. Šenžen-Hongkong je pretekao klaster San Hoze-San Francisko (više od 34.000 patenata) u Silicijumskoj dolini, u kojoj dominira Gugl. Evropski klasteri (Pariz, Frankfurt-Manhajm, London, Kembridž, Oksford) rangiraju se niže.

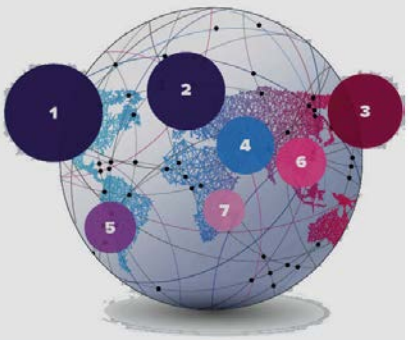
Prema podacima Eurostata, u EU je za istraživanje i razvoj 2007. odlazilo 1,77 odsto BDP, a u 2017. godini 2,07 odsto, odnosno gotovo 320 milijardi evra. Za 2020. planira se 3 odsto. EU je, inače, do sada mnogo manje izdvajala u istraživanje i razvoj nego Južna Koreja (4,22 odsto u 2015), Japan (3,28 odsto) i SAD (2,76 odsto). EU je na približno istoj ravni kao Kina (2,06 odsto), a više nego Rusija (1,1 odsto) i Turska (0,96 odsto).

Međutim, prema GII 2019, dvanaest od 20 najinovativnijih ekonomija nalaze se u Evropi. Što se tiče međunarodnih patenata, evropske zemlje zauzimaju sedam od 10 najviših pozicija – tri preostala mesta drže Izrael, Japan i Južna Koreja.

Pored standardne dominacije svetskih lidera Švajcarske i Švedske, zanimljiv je ulazak na vrh top lista po inovativnim kapacitetima vodeće Nemačke. Ona se sa svojim strategijom industrija 4.0 vratila među prvih 10 u 2016. i postala jedna od zemalja koje definišu globalne granice u razvoju klastera, patenata i mogućnostima komercijalizacije inovacija.

Najveći razlike na Kontinentu leže u tome što zemljama istočne Evrope i

Lideri inovacija po regionima

1. Severna Amerika
   - SAD
   - Kanada
2. Evropa
   - Švajcarska
   - Švedska
   - Holandija
   - Velika Britanija
   - Finska
3. Jugoistočna Azija i Okeanija
   - Singapur
   - Južna Koreja
   - Hongkong, Kina
   - Kina
   - Japan
4. Severna Afrika i Zapadna Azija
   - Izrael
   - Kipar
   - Ujedinjeni Arapski Emirati
   - Gruzija
   - Turska
5. Južna Amerika
   - Čile
   - Kostarika
   - Meksiko
   - Urugvaj
   - Brazil
6. Centralna i Južna Azija
   - Indija
   - Iran
   - Kazahstan
   - Šri Lanka
   - Kirgistan
7. Podsaharska Afrika
   - Južna Afrika
   - Kenija
   - Mauricijus
   - Bocvana
   - Ruanda

IZVOR: CORNELL UNIVERZITET, INSEAD I WIPO (2019)

»

Top 20 inovatora

Globalni indeks inovacija 2019: rang zemalja u svetu, po grupama dohodaka i po globalnim regionima

Zemlja/ ekonomija	skor	rang u svetu	dohodak	rang u grupi istog dohotka	region	rang u regionu
Švajcarska	67,24	1	VD	1	EUR	1
Švedska	63,65	2	VD	2	EUR	2
SAD	61,73	3	VD	3	SA	1
Holandija	61,44	4	VD	4	EUR	3
Velika Britanija	61,30	5	VD	5	EUR	4
Finska	59,83	6	VD	6	EUR	5
Danska	58,44	7	VD	7	EUR	6
Singapur	58,37	8	VD	8	JAIAO	1
Nemačka	58,19	9	VD	9	EUR	7
Izrael	57,43	10	VD	10	SAZA	1
Južna Koreja	56,55	11	VD	11	JAIAO	2
Irska	56,10	12	VD	12	EUR	8
Hong Kong, Kina	55,54	13	VD	13	JAIAO	3
Kina	54,82	14	SVD	1	JAIAO	4
Japan	54,68	15	VD	14	JAIAO	5
Francuska	54,25	16	VD	15	EUR	9
Kanada	53,88	17	VD	16	SA	2
Luksemburg	53,47	18	VD	17	EUR	10
Norveška	51,87	19	VD	18	EUR	11
Island	51,53	20	VD	19	EUR	12

Nastavak rang liste: Austrija (21. mesto – visoki dohodak), Australija (22 – VD), Belgija (23 – VD), Estonija (24 – VD), Novi Zeland (25 – VD), Češka (26 – VD), Malta (27 – VD), Kipar (28 – VD), Španija (29 – VD), Italija (30 – VD), Slovenija (31 – VD), Portugal (32 – VD), Mađarska (33 – VD), Letonija (34 – VD), Malezija (35 – SVD), Ujedinjeni Arapski Emirati (36 – VD), Slovačka (37 – VD), Litvanija (38 – VD), Poljska (39 – VD), Bugarska (40 – SVD), Grčka (41 – VD), Vijetnam (42 – SND), Tajland (43 – SVD), Hrvatska (44 – VD), Crna Gora (45 – SVD), Rusija (46 – SVD), Ukrajina (47 – SND), Gruzija (48 – SND), Turska (49 – SVD), Rumunija (50 – SVD), Čile (51 – VD), Indija (52 – SND), Mongolija (53 – SND), Filipini (54 – SND), Kostarika (55 – SVD), Meksiko (56 – SVD), Srbija (57 – SVD), Moldavija (58 – SND), Severna Makedonija (59 – SVD), Kuvajt (60 – VD), Iran (61 – SVD), Urugvaj (62 – VD), Južna Afrika (63 – SVD), Jermenija (64 – SVD), Katar (65 – VD),

Primedba: Klasifikacija Svetske banke (jul 2018): ND = niski dohodak; SND = srednji niži dohodak; SVD= srednje viši dohodak i VD = visoki dohodak.

Regioni prema klasifikaciji UN: EUR = Evropa; SA = Severna Amerika; LAK = Latinska Amerika i Karibi; CJA = Centralna i južna Azija; JAIAO = Jugoistočna Azija, Istočna Azija i Okeanija; SAZA = Severna Afrika i Zapadna Azija; PSA = Podsaharska Afrika

IZVOR: CORNELL UNIVERZITET, INSEAD I WIPO (2019): THE GLOBAL INNOVATION INDEX 2019: EFFECTIVE INNOVATION POLICIES FOR DEVELOPMENT, FONTAINEBLEAU, ITHACA I GENEVA.

» Balkana nedostaje "osnovni eko sistem inovacijske infrastrukture", konstatuje se u GII 2019.

ZAŠTO SRBIJA ZAOSTAJE

Srbija, na primer, pokazuje slabost kad su u pitanju ulaganja u istraživanje i razvoj, koja su se u razdoblju 2009–2014, kretala od 0,71 odsto BDP-a (2011) do 0,91 odsto BDP-a (2012). To je manje od proseka EU, kako pokazuju istraživanja koja su sproveli Jelena Vasić, Nataša Kecman iz Privredne komore Srbije i Igor Mladenović s Ekonomskog fakulteta Niškog univerziteta. Među 39 zemalja u Evropi, Srbija je 34. a 2018. bila je 35. po rangu.

Na Globalnom indeksu inovativnosti Srbija je 55. među 129 zemalja, što znači da se za 13 mesta pomerila naviše u odnosu na rang iz 2017. kada je bila 62. To nije mnogo utešno jer je Srbija plasirana 26 mesta iza Slovenije (koja zauzima 31. mesto u svetu, a 20. u Evropi), 13 mesta iza Hrvatske (44. mesto u svetu a 29. u Evropi) i 12 mesta iza Crne Gore (45. mesto na svetskoj listi zauzima, a 30. na evropskoj).

U tom kontekstu zanimljivo je podsećanje na aferu u nekadašnjem NIN-u zbog teksta pokojnog uzornog kolege

LIDER NAD LIDERIMA: Klaster Jokohama–Tokio
Foto: wikipedia.org

Miloša Mišovića o tome zašto Srbija zaostaje, objavljenog pod ublaženim naslovom "Da li Srbija zaostaje?" To je bilo 1970-ih u SFRJ. Van SFRJ Srbija sada zaostaje više.

U nekim detaljima to zaostajanje izgleda dramatičnije: po saradnji univerziteta i industrije ona je na 76. mestu u svetu; po razvoju naučno-tehnoloških klastera na 81, po uvozu visoke tehnologije na 99, a po energetskoj efikasnosti (BDP u odnosu na količinu upotrebljene energije) na 100. mestu.

Po GII 2019. Srbija je svrstana na 11. mesto u grupi od 34 zemlje sa srednjevišim dohotkom, a u srednju podgrupu u kojoj je, po utešnoj oceni istraživača, nivo inovativnosti u skladu sa očekivanjima s obzirom na nivo dohotka. Promenu inovacijskog pejzaža, međutim, ne diktira samo nivo dohotka: neke privrede sa srednjim dohotkom se brže modernizuju, a neke bogate, kao Kuvajt (60) ili Katar (65), niže su na tabeli.

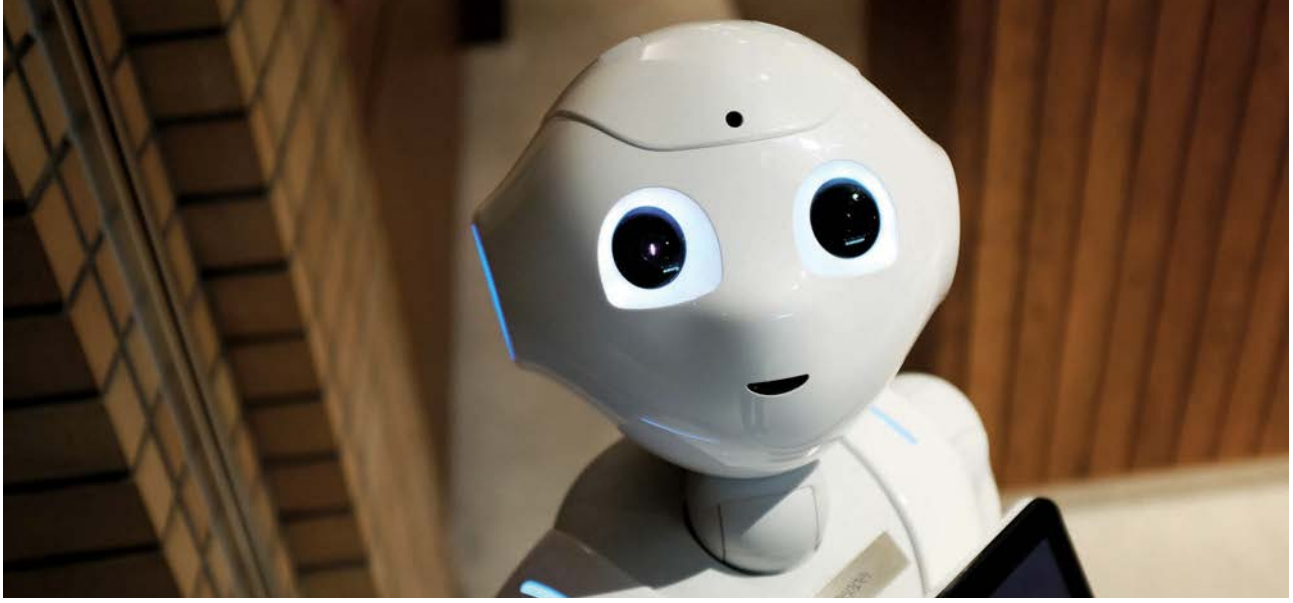
Malezija i nama susedna Bugarska, zemlje sa srednjim dohotkom, po oceni istraživača, od inovacija dobijaju onoliko koliko u odnosu na svoj obim dobijaju privrede sa visokim dohotkom. Iznad proseka za zemlje sa srednjim dohotkom ističu se i Kostarika, Tajland, Gruzija i Filipini.

Među zemljama sa srednje nižim prihodima Vijetnam napreduje, a Ukrajina gubi korak. Senku niskog dohotka preskočili su Burundi, Malavi, Mozambik, Ruanda (napreduje), Senegal (napreduje) i Tanzanija (gubi korak).

U celini uzev, Afrika je napredovala iznad očekivanja na osnovu nivoa svog razvoja.

KINA U VISOKOM DRUŠTVU

Među privredama sa srednjim dohotkom, Kina i Južna Afrika su na prva dva mesta, a iza njih napreduju Indija i Turska. Kina, zemlja sa srednjim dohotkom, zauzima mesto među državama čiji je »

Razvojna uloga univerziteta

U mnogim razvojno tehnološkim klasterima, inače, korporativna aktivnost više dominira nego univerzitetska. Međutim, u nekim slučajevima vodeću ulogu preuzimaju univerziteti, kao Masačusetski institut za tehnologiju u Bostonu, ili Univerzitet Kalifornija u Los Anđelesu. Saradnju svojih klastera najfrekventnije su podsticali su univerziteti Džons Hopkins (Vašington–Baltimor), Kolumbija (Njujork siti) i Harvard (Boston–Kembridž).

Klaster Peking je najaktivniji u omogućavanju saradnje različitih institucija i naučnih koautorstava, u čemu značajnu ulogu ima Kineska akademija nauka.

Za njim slede Vašington–Baltimor; Njujork siti, Boston – Kembridž (SAD); i Keln (Nemačka).

Što se tiče kvaliteta univerziteta, SAD i Velika Britanija zauzimaju prva dva mesta na rang listi GII 2019, a prati ih Kina (koja se ove godine popela na treće mesto sa petog na kome je bila 2018). Među privredama sa srednjim dohotkom, Kinu prate Malezija i Indija zahvaljujući rezultatima njihovih univerziteta; po tim indikatorima su i Rusija, Meksiko i Brazil takođe u grupi 10 najuspešnijih.

Što se tiče kvaliteta naučnih publikacija, vodeća mesta drže SAD, Velika Britanija i Nemačka. Na rang listi zemalja sa srednjim dohotkom Kina zauzima vodeću poziciju, ispred Indije.

Retorte razvoja

Top 10 univerziteta u privredama sa srednjim dohotkom

Zemlja	Univerzitet	Skor
Kina	Univerzitet Sinhua	87,2
Kina	Univerzitet Peking	82,6
Kina	Univerzitet Fudan	77,6
Malezija	Univerzitet Malaja (UM)	62,6
Rusija	Moskovski državni univerzitet Lomonosov	62,3
Meksiko	Autonomni nacionalni univerzitet Meksika (UNAM)	56,8
Brazil	Univerzitet Sao Paolo (SADP)	55,5
Indija	Indijski institut za tehnologiju Bombaj (IITB)	48,2
Indija	Indijski institut za nauku (IISC) Bangalor	47,1
Indija	Indijski institut za tehnologiju Delhi (IITD)	46,6

IZVOR: CORNELL UNIVERZITET, INSEAD AND WIPO (2019)

Negde između

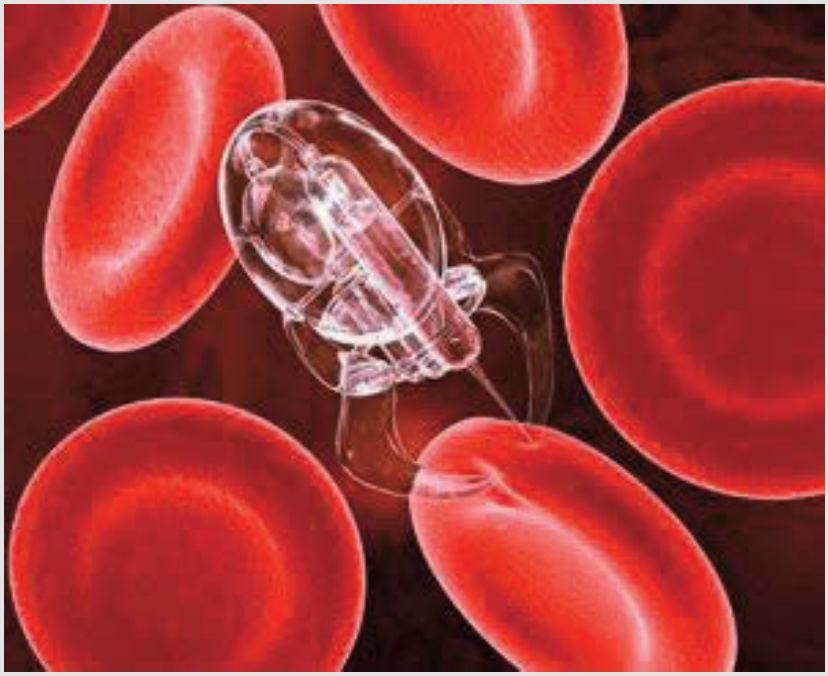
Rang zemalja sa srednje-višim dohotkom

Zemlja/ekonomija	skor	rang u svetu	rang u grupi istog dohotka	region	rang u regionu
Kina	54,82	14	1	JAIAO	4
Malezija	42,68	35	2	JAIAO	8
Bugarska	40,35	40	3	EUR	27
Tajland	38,63	43	4	JAIAO	10
Crna Gora	37,70	45	5	EUR	30
Rusija	37,62	46	6	EUR	31
Turska	36,95	49	7	SAZA	5
Rumunija	36,76	50	8	EUR	33
Kostarika	36,13	55	9	LAK	2
Meksiko	36,06	56	10	LAK	3
Srbija	35,71	57	11	EUR	34
Severna Makedonija	35,29	59	12	EUR	36
Iran	34,43	61	13	CJA	2
Južna Afrika	34,04	63	14	PSA	1
Jermenija	33,98	64	15	SAZA	7

Regioni su klasifikovani prema klasifikaciji UN: EUR = Evropa; SA = Severna Amerika; LAK = Latinska Amerika i Karibi; CJA = Centralna i južna Azija; JAIAO = Jugoistočna Azija, Istočna Azija i Okeanija; SAZA = Severna Afrika i Zapadna Azija; PSA = Podsaharska Afrika

IZVOR: CORNELL UNIVERZITET, INSEAD I WIPO (2019)

Medicinska istraživanja u fokusu

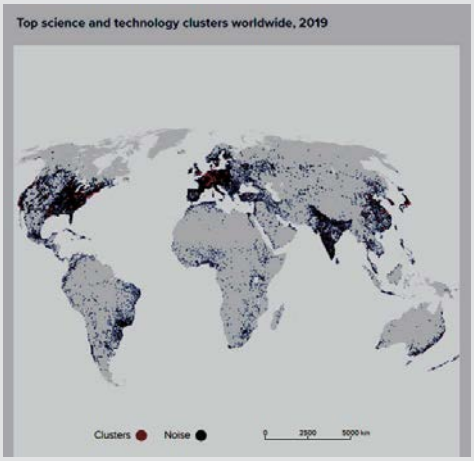

Svetska organizacija UN za intelektualnu svojinu svake godine u okviru GII predstavlja i neku tematsku komponentu koju kao perspektivnu preporučuje investitorima. U ovogodišnjem izdanju analizira se perspektiva medicinskih inovacija, koje su bila najčešće polje patentiranja u 19 klastera. Farmaceutika je pala na drugo mesto.

Polja obećavajućih medicinskih inovacija, prema GII su: genetika (istraživanje matičnih ćelija, terapije na bazi genetike i matičnih ćelija, genetsko inženjerstvo; nano tehnologija (mali uređaji koji se mogu progutati); nova generacija vakcina i imuno terapija (HIV i univerzalna vakcina protiv gripa, vakcina protiv kancera, novi metodi davanja vakcine); upravljanje bolom (efikasni lekovi protiv bola koji ne izazivaju zavisnost); tretman mentalnog zdravlja (presimptomatske dijagnoze i lečenje Alchajmerove bolesti i drugih kognitivnih slabosti); istraživanje mozga, neurologija i neurohirurgija; lečenje migrene...

Najvažnijih 50 razvojnih klastera 2019

(1)Tokio–Jokohama (Japan), (2) Šenžen–Hongkong (Kina/Hongkong), (3) Seul (Južna Koreja), (4) Peking (Kina), (5) San Hoze – San Francisko (Kalifornija, SAD), (9) Pariz (Francuska), (15) London (Velika Britanija), (18) Amsterdam–Roterdam (Holandija), (20) Keln (Nemačka), (23) Tel Aviv – Jerusalim (Izrael), (28) Singapur (Singapur), (31) Ajndhoven (Belgija/Holandija), (32) Stokholm (Švedska), (33) Moskva (Rusija), (35) Melburn (Australija), (39) Toronto, (Kanada), (40) Brisel (Belgija), (42) Madrid (Španija), (46) Teheran (Iran), (48) Milano (Italija), (50) Cirih (Švajcarska/Nemačka).

IZVOR: CORNELL UNIVERZITET, INSEAD I WIPO (2019)

» dohodak visok – kao što su Nemačka, Velika Britanija, Finska, Izrael ili SAD – a to ostvaruje uz pomoć relativno nižeg nivoa ulaganja.

Neke zemlje postižu više s manje ulaganja u inovacije. Ta razlika postoji čak i među razvijenim zemljama: dok Švajcarska, Holandija i Švedska svoja ulaganja koriste efikasno, Singapur (8) i Ujedinjeni Arapski Emirati (36) u odnosu na svoja ulaganja dobijaju manje.

U GII 2019. posebno je istaknuto i poboljšanje performansi Indije, koja je opisana kao najinovativnija privreda u srednjoj i južnoj Aziji, zahvaljući klasterima nauke i tehnologije Bangalorom, Mumbaijem i Novim Delhijem, koji zauzimaju istaknuto mesto među 100 najboljih istraživačko razvojnih klastera u svetu.

Kada je u pitanju ulaganje u istraživanja i razvoj, Indija nije daleko od Kine, ali zaostaje za njom, i to zbog svoje manje efikasne birokratije i nesolventnosti, kaže se u prošlogodišnjem izveštaju Svetskog ekonomskog foruma o kompetitivnosti (*The Global Competitiveness Index 4.0 2018 Rankings*).

U 94 od 140 ekonomija najupečatljivije razlike između privreda tiču se oblasti istraživanja i razvoja, konstatuje se u tom izveštaju.

Majkl Porter s Poslovne škole na Harvardu i Skot Stern iz Brukings instituta u jednoj analizi ukazuju na to da se ukupna inovacijska aktivnost koncentriše u vrlo mali, mada rastući, broj zemalja. Od 1970-ih i kasnih 1980-ih, SAD i Švajcarska su jačale odnos broja "internacionalnih" patenata po glavi stanovnika, koji je jako varirao među zemljama OECD. Skandinavske nacije, Japan i zemlje istočne Azije zabeležile su veliko povećanje, dok su zapadnoevropske zemlje, poput Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva, ostvarile relativno stabilnu stopu inovacija.

Zašto se intenzitet inovacija razlikuje od zemlja do zemlje?

Porter i Stern ukazuju na to da su, s jedne strane, firme i privatni sektor krajnji pokretači inovacija, a s druge strane, one su pod pritiskom lokalne politike i javnosti, to jest, da intenzitet inovacija zavisi od interakcije između strategija privatnog sektora i politike i javnih institucija. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Rođendan Mika Džegera

NEKA NAM SE NE OTKOTRLJA

Nedavni rođendan Mika Džegera, kao što i priliči takvom događanju, povod je evociranja uspomena i podsećanja na neke od anegdota iz života ove mega pop zvezde

Malo je falilo da nas pred 76. rođendan zauvek napusti rok pionir medijskih ekscesa Mik Džeger. Srećom, intervencija na njegovom srcu bila je uspešna i on je nastavio da neumorno skakuće po sceni zavitlavajući Donalda Trampa povodom njegovog nepoznavanja istorije rata za nezavisnost od britanske krune. Na kraju krajeva, Stonsi mogu bez Trampa, a on bez njih ne – setimo se kako je proslavljao izbornu pobedu držeći se s svojom izabranicom Melanijom za ruke dok je sa zvučnika odjekivao njihov hit *Heart Of Stone*.

Devedesetih Džegerovo lice je krasilo kioske s naslovnica, dvehiljaditih su nas ubeđivali i da Koštunica doktor Vojislav liči na njega kad je trebalo pronaći amblematski medijski izgovor zašto glasati za istog. Dvehiljade sedme smo Džegera s bendom ugostili na Ušću, i bili su toliko dobri da je naspram njih lokalna predgrupa Električni orgazam zvučala kao da je zalutala sa školske priredbe. Sad, u doba Jutjuba, mlađi naraštaji najčešće saznaju za Stonse samo kad kliknu da vide spot u kom se pojavljuje Anđelina Džoli – *Anybody Seen My Babe*.

Rođen u Dartfordu 26. jula 1943. kao Majkl Filip Džeger, Mik je sin nerafinirane doseljenice iz Australije Eve i lokalnog nastavnika fiskulture Bazila Džozefa. Tatino bavljenje ovim pozivom rezultovalo je Mikovim prvim pojavljivanjem na televiziji već u trinaestoj godini kad je za emisiju "Seeing Sport" prezentovao snalaženje u prirodi uz veranje i određene vežbe. Ko pamti njegove pokrete u spotu *Start Me Up*, pomisliće da ceo život nije radio ništa drugo nego pokazivao vežbe za fizičko. Mali Mik se isticao u trčanju na duge staze i u košarci. Prilikom jedne utakmice basketa, u žaru nadmetanja, odgrizao je sam sebi vrh jezika što je rezultovalo njegovim mumlavim govorom, a zatim i pevanjem. Zato su mnogi slušaoci bili ubeđeni da mesto *If You Start Me Up I'll Never Stop* peva *In Yugoslavia You'll Never Starve*. U slobodno vreme slušao je Američki vojni radio (AFN) i skakao po sobi pevajući *Labambu*. Omiljene ploče su mu bile one koje je izdavao studio "Chess" iz Čikaga te je bio oduševljen kad je shvatio da ih od njih može naručiti poštom. Jednom prilikom, na železničkoj stanici, s pristiglim pločama pod miškom, sreo je druga iz detinjstva Kita Ričardsa. "Šta ima Kit?", pitao ga je. "Evo hoću da postanem kauboj i da sviram gitaru." Miku se to učinilo kao dobar plan, kompatibilan s njegovim. "Ja hoću da kupim crveni kadilak." Moguće je da su tako začeti Rolingstonsi.

Džegerovi školski drugovi tvrde da nikad nisu primetili ni mrvicu buntovništva kod njega, već samo slepu poltronsku prilagodljivost na okolnosti, tako da mnogi i dan-danas veruju da je ceo njegov drski medijski nastup u stvari imitacija originalnog buntovnika Kita Ričardsa. Mnogi upoređuju njegove pokrete na sceni s pokretima Džejmsa Brauna. Mik ih demantuje: "Ne, ja u stvari sve vreme zamišljam da sam Merilin Monro i krećem se na sceni kao ona!" Iako zahvaljujući takvom pristupu stiže na 16. stranu priručnika *Sve o ljubavi i seksu* Suzan Holrojd, kao primer za hermafroditski izgled koji privlači oba pola, Džeger ima za sobom povorku žena koje se utrkuju koja će začeti njegovo dete. I glumica Liv Tajler je dugo verovala da je jedna od tih trofejnih srećnica, dok nije shvatila da joj je otac u stvari Stiven Tajler iz grupe Aerosmit. Mik na sve to odgovara ironičnim stihom: *Some girls give me children / I only made love to them once!*

Nerafinirani stil neandertalaca, koji je grupu Rolingstons uspešno krasio od samog početka 1962. godine, potekao je od prvog foto-sešna s fotografom Geredom Mankovićem. "Zapazio sam kraj zgrade kavez kojim su cigle dizane na sprat, pa ih slikao oko njega kao divlje ljude s idejom da fotografiju prati naslov: Da'l biste svojoj ćerki dali da izađe s nekim od njih?" Taktika je upalila, svi su poverovali da je reč o pravim *Teenage Cavemen*-ima, pa i Stenli Kjubrik, koji je prvobitno upravo Džegeru i Stonsima ponudio uloge Aleksa i njegovih razularenih drugara u *Paklenoj pomorandži*.

Prvi hit Stonsa koji osvaja vrhove top lista *Its All Over Now*, Mik snima u svom omiljenom studiju "Chess". *I Can Get No Satisfaction*, pesma u koju niko nije verovao da je vredna trošenja trake, postaje himna cele generacije. Kad su ga novinari pitali da li je konačno zadovoljan, s obzirom da peva da traži zadovoljenje,

Foto: Tanjug AP Photo

SATISFACTION: Mik Džeger

odgovorio je: "Mislite seksualno ili filozofski? Seksualno da, ali filozofski još pokušavamo." Inspiracija za kultnu pesmu *Sympathy For The Devil* dolazi Miku kad mu je Merijen Fejtful dala da pročita *Majstora i Margaritu* Bulgakova. Takve pesme, koje istražuju tamnu stranu ljudskih nagona s ivice ekscesa, neumitno dovode i do ekscesa na koncertima. Tako je tokom njihovog koncerta u Altamonu '69. tada mladi kalifornijski kamerman Džordž Lukas snimio scenu ubistva u publici od strane obezbeđenja, a kasnije oživeo ovaj događaj u *Povratku Dželaja* prikazom žrtvovanja igračice u Džabinoj palati dok vanzemaljac s ustima nalik na logo Rolingstonsa peva svoju pesmu.

And I was rolled when I was stoned (*I mene su prevrtali dok sam bio pijan*) šalio se, najavljujući ih ovom igrom reči na TV-u, Din Martin uz primedbu da *Stonsi* u stvari i nemaju toliko duge kose koliko su im čela niska a obrve visoke. Ipak, ta slika čudnih čupavaca bila je toliko upečatljiva da na prednji omot svog prvog albuma pored nje nisu morali da napišu ni ime benda, ni naziv ploče. Svima je bilo jasno ko je i šta je to. Navek hladan ko špricer, džez bubnjar Čarli Vots upotpunio je tu čupavu ekipu, ali je izvesni Jan Stjuart izbačen iz benda jer je, za razliku od ostalih, delovao isuviše normalno!

Ključni vezni igrač u Rolingstonsima između Kita i Mika postao je multitalentovani instrumentalista Brajan Džons, koji je na prvih osam albuma dao grupi prepoznatljiv zvuk pre nego što je tragično preminuo u leto 1969. u dvadeset sedmoj godini. Iako su mnogi tvrdili da nema Stonsa bez Brajana Džonsa, čak je i jugoslovenska izdavačka kuća Jugoton nakon Brajanove smrti digla ruke od njih i prepustila prava za objavljivanje njihovih ploča kod nas kući Suzy, a ovi su nastavili punom parom, i tako evo već 57 godina. Bili su na ivici raspada više puta, čak i tragičnih, kao kad je 1989. navek mirnom Čarliju Votsu prekipelo, te je iznerviran Džegerovim neandertalski neuljudnim ponašanjem prema njemu gurnuo pevača kroz prozor hotela u Amsterdamu. Ričards ga je u poslednji čas uhvatio za nogu da ne padne. "Zašto si ga spasao?", pitali su ga, a on je navodno odgovorio: "Ne zbog njega, već zbog mog odela koje je imao na sebi." U međuvremenu, neprimetno je iz benda nestao rezervni gitarista Mik Tejlor, potom i basista Bil Vajman. Džeger javno koketira s narkoticima, ali im ne podleže. Čak se izvlači od enormne apanaže za razvod s top modelom Džeri Hol, jer im je brak bio sklopljen na Baliju po hindu običaju. Kraljica mu daje titulu sera, a Kit Ričards izjavljuje: "Toliko je gluposti u životu uradio, to je samo još jedna."

Nije teško uvideti da je u Miku moderni svet prepoznao svog šamana koji daje preko potreban odmak od razornog diktata sterilno intelektualnog ukalupljenja savremene civilizacije. Mik nas podseća da našu iskonsku pravu prirodu ne zatomimo preteranom ljušturom dekartovskog racionalizma, jer temelj bića, kako nas uči Niče, spontan je i iracionalan. Na jeziku sibirskih Tunguza reč *šaman* označava Onoga Koji Zna. Zato Džegeru želimo da nas što duže podseća na to, da bude ko kamen a da se ne otkotrlja. ¶

MLADEN KALPIĆ

Imam li milionera u dečjoj sobi

Imaš sina tinejdžera koji trenira osam sati dnevno. Kažu da je dobar, ali je i dalje u fazi kada u njega treba ulagati bez očekivanja da će to brzo da se vrati. Ako uopšte ostvari neki uspeh. Ima tvoju podršku, žonglirate oko škole i svega ostalog u životu jer se nadate da će nešto da napravi. U tenisu. Ponosiš se njime pred svima.

Imaš sina tinejdžera koji osam sati dnevno igra Fortnajt na kompjuteru. Mrziš sebe zbog prve kupljene konzole kada je imao šest, sedam godina ("svi imaju", bio je njegov argument). Isključuješ mu internet, oduzimaš računar kada popusti u školi, objašnjavaš mu da traći najvažnije godine svog života na glupost. Preispituješ se da li bi trebalo da odete kod psihologa i utvrdite da li je sajber zavisnik. Strahuješ za njega, žališ se prijateljima, tražiš savet.

Da li se ovaj stereotip menja posle vesti da je pobednik prvog svetskog kupa u Fortnajtu, održanom prošle nedelje u Njujorku, zaradio 3 miliona evra? A ima samo 16 godina. I pobednik u kategoriji dublova je tinejdžer, a kući je odneo polovinu od 2,5 miliona dolara koliko su dobijali šampioni u dublu.

Kakve veze to ima sa tenisom? Zapravo je moguće povući mnogo paralela, a prva je ta da je svetski kup u Fortnajtu održan na istom stadionu na kojem se igra US Open, pred punim tribinama ljudi spremnih da plate između 30 i 150 dolara kako bi gledali najbolje svetske gejmere.

Tenis profesionalno igra oko tri hiljade muškaraca i žena, a procene su da reket u ruci stalno ili povremeno drži između dvadeset i trideset miliona ljudi. Današnji tenis nastao je polovinom 19. veka, a krajem tog veka utvrđena su pravila koja uglavnom važe i danas.

Fortnajt postoji tačno dve godine (21. jula 2017. objavljena je prva verzija). Igra ga 120 miliona igrača u svetu. Zarađuju od video-strimova gde daju savete drugim igračima.

Kada se najbolji svetski teniseri nađu u Njujorku u septembru, boriće se da podele rekordnu sumu nagrada koja prelazi 57 miliona dolara, a pobednici u muškom i ženskom singlu osvojiće po 3,8 miliona. Ukupan fond nagrada na prvom Fortnajt kupu bio je 30 miliona, a pobednik u singlu dobio je 3 miliona. Teniserima je bio potreban čitav vek da stignu do ovih cifara. Pre dvadeset godina, na primer, ukupan fond u Njujorku bio je oko 16 miliona, a pobednici (Marat Safin i Venus Vilijams) dobili su po osamsto hiljada dolara.

Budući da se u Srbiji tenis pomno prati, dobar je primer za razumevanje kojom se brzinom razvija industrija video-igara, a posebno njen ogranak koji se popularno naziva e-sportovima. Ozbiljno se razmatra uključivanje e-sportova u olimpijske igre, s tim da je MOK spreman da prizna samo one koji simuliraju prave sportove (fudbal, košarku, tenis itd.), ignorišući klasične "pucačine". Eksperimentalno će biti prisutni već u Tokiju naredne godine, a himne bi pobednici mogli da čuju četiri godine kasnije u Parizu.

Ako je poruka ove priče da je život od video-igara perspektivniji od života u profesionalnom tenisu (ili od tenisa), ostaje dilema sa početka: gde biste radije da vaš tinejdžer dnevno provodi osam sati? I zašto? ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	5800 RSD	5500 RSD	110 EUR	170 EUR
12 meseci / 52 broja	11.600 RSD	11.000 RSD	210 EUR	325 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	2,00 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	7,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	3250 RSD	29,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	4500 RSD	38,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	5375 RSD	46,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	7250 RSD	63,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h.

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 10 do 14h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

B.

Brojevi u ulici idu drugačijim redom.

Na kraju Vartenberg štrase stojim u parku. Svetlost pada na levu stranu, tu je mesto za pešake, bicikle. Na fino podšišanoj travi sa koje je nestalo rose, sporadično sede ljudi. Ćebad je takođe tu, a i sve ostalo. Negde desno se dešava grad. Ovde je sve u prirodi, i to ništa ne može da poremeti. Sunčan je prolećni dan.

Vazduh je drugačiji. Ptice su drugačije, svoje. Čuju se svuda.

Dobijam nekoliko mapa. Kratko sam tu da bih obišao sve što želim. Ne odustajem. Slušam pola sata o svim mestima na kojima bih voleo da budem, i shvatam da je ovo tek prvi put.

Foto: Bojan Stekić

A mape daju moć. Nekada bih voleo da ih nema, da zaronim u grad i da se iskobeljavam makar to trajalo unedogled. Pa ipak volim da ih imam uz sebe. Papir je i dalje nešto što najviše vredi. Pogledate, pokušate da pročitate naziv ulice i poželite da ste tamo. Okačite mapu na zid i zamišljate da ste u određenoj ulici, bez ikakvog reda i smisla, iako u toj ulici ama baš ničega vanrednoga nema. Čar je u svakodnevici, u običnom, ali na pravom mestu. Takvih prostora ovde ima. Možda i previše.

Široke ulice, trotoari za ljude koji protestuju. Sve je dovoljno prostrano. Kao da se mislilo o silnim nekim ženama i muškarcima koji dolaze ovamo. Ali ne možete ih razaznati, svi su oni njegovi stanovnici. Čujete jezik, poznat vam je, svi pričaju njime, ali se slatko zapitkujete da li je taj koji ga govori neko ko je tu došao turistički, da ga želja mine, da li mu je ovaj prostor bio u mislima nebrojeni broj godina, da li je u prolazu do sledeće destinacije, da li ga je posao naterao da se ovde smesti iako mu se baš i ne sviđa, da li je odlučio da mu ovo bude mesto za ostatak života jer boljega nema, ili je jednostavno neko odavde ko razgovara s nekim ko ne razume njegov jezik.

Izgubiti se u jezičkom vrtlogu. Ne izlaziti iz njega. Osluškivati, pažljivo. Biti dobar slušalac.

Ostati u njoj do beskraja, i natrag. I šire. Bergman štrase. Ipak ne izlaziti iz nje. Za tim zaista nema nikakve potrebe. Tu se nalaze nekoliko desetina objekata sa hranom. Možete svaki dan do podne – i duže – cunjati njome u potrazi za dobrim zalogajem. Možda će vam se nešto više dopasti, ali gladni sigurno nećete ostati. U ovoj ulici vam niko neće dozvoliti.

Usput se može uzeti nekoliko knjiga iz knjižara koje se tu nalaze. Nema boljeg načina da se vežba jezik uz dobru literaturu i kašiku nepoznatog jela. Tanano osluškivanje svega ostalog i dalje se podrazumeva.

Jednog za drugim, srećem one koji znaju kuda hode. Sve ih odaje. Nema stege, nema grča. U rukama drže pivo, jedno, drugo i treće. Neko ispija vino i nastavlja dalje.

Ljudi se osmehuju. Ako pokažete da ste oprezni, neće to uzeti za zlo. Stanje u kojem je osmeh normalnost je vanredno. Kao nešto neobično, javlja se pritajeno, ulazi vam pod kožu dok ne shvatite koliko vam je to osećanje nedostajalo. Ljudi se smeju, s razlogom, sa stavom o životu.

Mogu sve...

Kod obližnjeg drveta naslonjen je bicikl. Pored one ograde drugi se nalazi spušten, kao ostavljen. Sve ima svoje mesto.

Na dvorišnoj kapiji lokalnog vrtića nalaze se ukrašeni, drveni leptiri. Mala šuma je iza njih. Zgrada na kraju ulice je premrežena granama, a ispod njih se jasno vide medved i devojka koja čita. Da li postoje neke druge oči?

Ne postoji deo u koji ne možete stići. Vreme dolaska prevoznog sredstva me je plašilo. Nije bilo razloga za to. Vreme je nepotrebno. Tok svega je jasan. Iz autobusa se vide u prolazu dva trabanta, zeleni i narandžasti. Ništa normalnije od toga.

Na stanicama plakati najavljuju književne događaje za dati mesec. Često sam se zadržavao kraj njih. Pogled bi klizio i ka drugim natpisima. Nisam imao snage za sve. U jednoj zgradi ulaz je sav u ogledalima. Svuda okolo su filmovi. Iz donjeg dela ne izlazim. Pijaca jedna, pijaca druga. Nedelja je i oblačno je. Razgledati, pitati, ulaziti u razgovor. Najobičnije, kupiti ploču. Još laganije uzeti knjigu. Možda i drugu, o mačkama je. Dobro je za jezik.

Fešta. Prvi je maj, svi su veseli. Majka na trotoaru hrani dva sina. Sve oko nje joj ide u prilog. Devojčica sa crnim balonom je na leđima svog oca. Muzika se čuje, u muziku se ulazi. Biti u kadi baš ovde, posle kade u kuhinji, u blagoj kontemplaciji.

Dan traje duže. Da li i život?

Na ulici su prigušena svetla, još neko je izneo stari nameštaj za druge, ljudi uglavnom spavaju, a ja i dalje sanjam Berlin. ¶

MILAN ZAVIŠA

1961. BRILIJANTNI RUDOLF NUREJEV
DOLAZI U PARIZ I DONOSI ODLUKE
KOJE ĆE ZAUVEK PROMENITI NJEGOV ŽIVOT.
BELA
VRANA
REŽIJA
RALPH FIENNES
U BIOSKOPIMA OD 15. AVGUSTA

Danubius®

Vreme teče, kvalitet ostaje

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec